

Glasilo Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja vsakega desetega v mesecu,
meseca julija kot dvojna številka.

Naslov uredništva:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p. p. 215,
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4343022
faks 01 4322140
e-pošta: pv@pzs.si

Uredniški odbor:
Vladimir Habjan (glavni urednik)
Andrej Stritar (namestnik gl. urednika)
Igor Maher (tehnični urednik)
Marjeta Keršič-Svetel
Marjan Bradeško
Boris Strmšek

Oblikovanje in priprava za tisk:
Studio CTP, d.o.o.
Tisk: Delo tiskarna, d.d.

Glasilo sofinancira
Ministrstvo za okolje in prostor RS.

E-Planinski vestnik
<http://www.pzs.si/pv>

Planinski vestnik

oktober 2001

10

letnik 101

izhaja od leta 1895

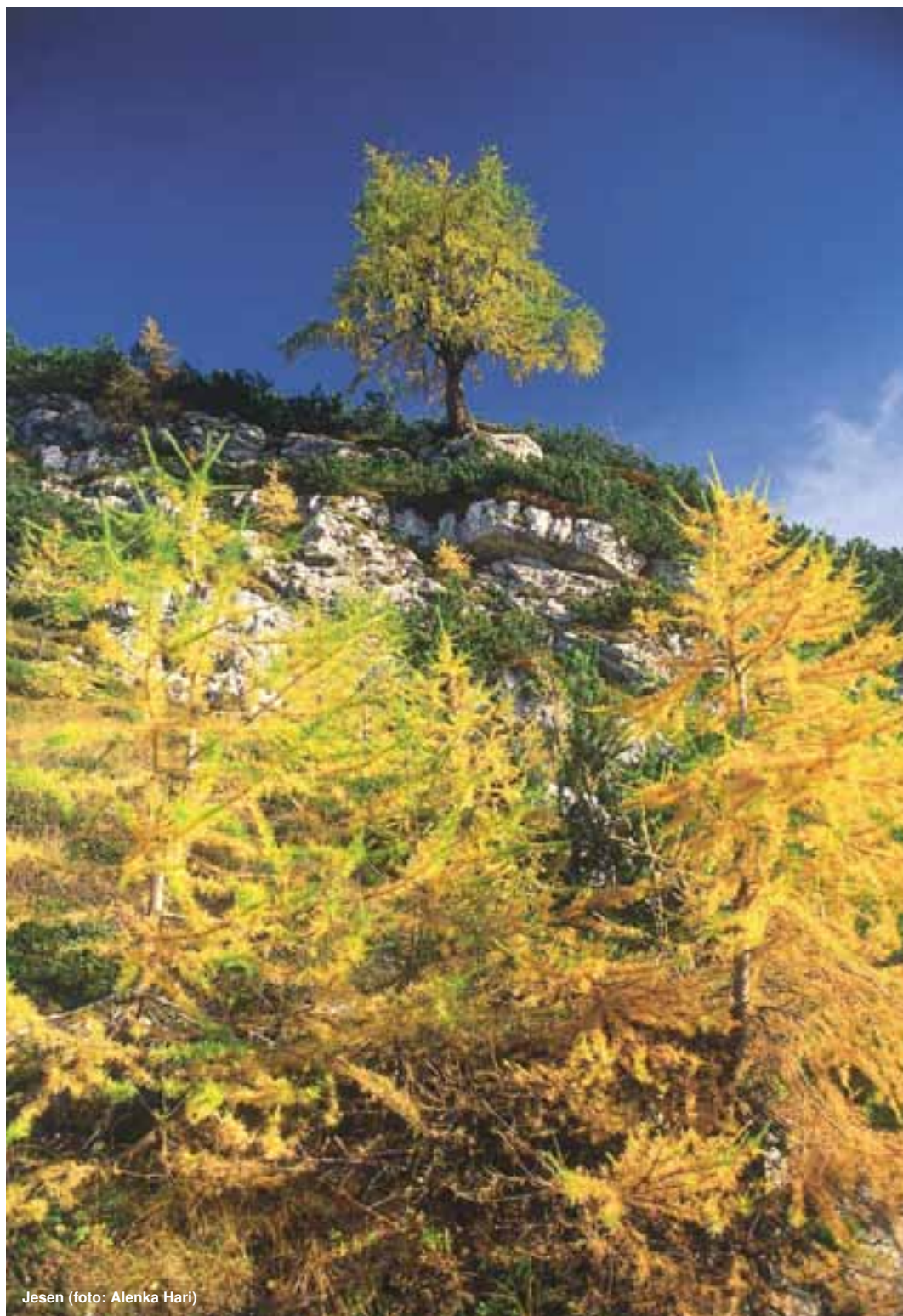
Vsebina

Vladimir Habjan	V mozaiku želja in možnosti	419
Andrej Žemva	Hanzova pot na Prisank – dokončana zgodba	420
Stanko Klinar	Oblaček pod Ojstrico	423
Tomaž Vrhovec	Mednarodna federacija planinskih in alpinističnih zvez	424
Vladimir Habjan	Policisti tudi v gorah	427
Tone Škarja	Alpinizem na zaslonu	428
Marko Prezelj	Svetlobna lahkost	430
Pavle Kozjek	Danes ni zabave!	433
Maja Zorman	Haiku trenutki	435
Boris Strmšek	Čez obline Ajdovske deklice	436
	Novice iz vertikale	438
Vinko Hrovatič	Tam v steni triglavski udarec odmeva	440
Valent Vider	Prigode na Solčavskem	441
Igor Maher	Med Kukom in Badinom	442
Milan Vošank	Po Ratitovcu in tam naokoli	446
Mateja Koglot Peršolja	Mladina in gore v prihodnje	450
Zvonko Čemažar	Nekoč se je dečku sanjalo	451
Dušan Škodič	Balkanski spomini	452
Slavica Štirn	Gora	453
	Odmevi	455
	Planinska literatura	458
	Kratke novice	461
	V spomin	463
	Popravki	464

Slika na naslovnici: **Jesenske sence pred Jezerskim Stogom**
(foto: Vladimir Habjan)

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Tekoči račun APP v Ljubljani: 50101-678-47046. Devizni račun LB d.d., Ljubljana: 50100-620-133-27620 – šifra valute – 3053/8. Naročnina: 5400 SIT, 30 USD za tujino, posamezna številka 600 SIT. Članarini PZS za člane A in D vključujeta naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, spremembe ali dodajanja naslova in mednaslovov, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih člankov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Jesen (foto: Alenka Hari)

V MOZAIKU ŽELJA IN MOŽNOSTI

Tako kot smo napovedali v prejšnjem uvodniku, se je Planinski vestnik pojavil tudi na svetovnem spletu, in sicer na strani Planinske zveze (www.pzs.si/pv). Takšno nalogo si je namreč zadalo uredništvo. Planinski vestnik se je torej poleg 'papirnate oblike' pojavil tudi na zaslonih računalnikov. Z nekaj klicanja smo lahko dokaj enostavno pregledali kazalo tekoče številke, prebrali uvodnik, kolumno, pregledali povzetke prispevkov in si ogledali nekatere fotografije.

V obdobju priprav na prevzem (novega) uredništva je bila med vsemi nalogami (in teh ni bilo malo) spletna stran vestnika potisnjena dokaj v ozadje. Vsi člani uredništva smo se namreč ukvarjali z (na zunaj) pomembnejšimi zadolžitvami. Ne glede na to pa je podoba Planinskega vestnika na spletu 'rasla' iz dneva v dan. Izbrani izvajalec je v sodelovanju z uredništvom pretehtal nekaj različnih oblik in se (prav v zadnjem hipu) odločil za verzijo, ki jo lahko gledamo še danes. Ta je že skladna s podobo, ki jo bo Planinski vestnik dobil januarja leta 2002. Zapolniti je bilo treba še nekaj vsebin, ki jih prvotno nismo niti predvideli. Zadeva je šla "v živo" prav na dan, ko je prišla septembrska številka iz tiskarne.

Takrat se je Planinski vestnik pojavil tudi v prosti prodaji, in sicer v nekaterih kioskih po vsej Sloveniji (prodaja v knjigarnah, planinskih kočah in trgovinah s planinsko in alpinistično opremo je v naslednjem načrtu). V zvezi s prosto prodajo Planinskega vestnika mnenje uredništva ni bilo tako soglasno, kot je bilo v zgornjem primeru, na koncu pa je vendarle odločilo mnenje, da je vredno poskusiti. Tako bomo vsaj spoznali, kje smo. V zgodovini izhajanja je bil Planinski

vestnik v prodaji le neko (ne prav dolgo) obdobje, in sicer v knjigarni Mladinske knjige Konzorcij. Od začetkov izhajanja (1985) pa do leta 1914 je bil Planinski vestnik vezan na članarino SPD, od leta 1921 (vmes ni izhajal) do današnjih dni pa se financira izključno z naročniki (z izjemo manjšega števila naročnin, ki so vključene v članarino A in D, kar velja od leta 2001). Uspeh Planinskega vestnika v prosti prodaji bo prav gotovo težji zalogaj, kot je bila spletna stran. Nekaj promocije smo izvedli, potrebnega pa bo še veliko več, da se bo zadeva res prijela.

Nekoč je Ante Mahkota, urednik z dolgoletnimi izkušnjami, podal za uspešen časopis naslednjo enačbo: časopis = vsebina + bralci + oglasi. Med drugim pravi naslednje: "Časopis živi od naklade: ne le od nakladnega denarja, ampak od odmevnosti, ki z visoko naklado daje krila uredništvu ... Zato mora biti osnovni cilj povečati število naročnikov ... Ko se bo krog bralcev razširil, bo Vestnik moral postati tudi vsebinsko bogatejši ... Vendar višje naklade ni mogoče financirati le s prihodki od naročnine ..." (Planinski vestnik, 1986, str. 161). Enačba, ki prav gotovo velja še danes (predstavitev na spletni strani bi morali danes v formulo nekam vriniti).

Verjetno se vsi strinjamo, da je v formuli, s katero bo Planinski vestnik prepričal bralce (kupce), vsebina revije najpomembnejša. Ne glede na to pa predstavljata uvedba spletne strani in možnost nakupa Planinskega vestnika v prosti prodaji zagotovo dva od mnogih kamenčkov v mozaiku možnosti za doseg želenega cilja.

Vladimir Habjan

OBNOVLJENA ZAVAROVANA POT NA PRISANK

HANZOVA POT NA PRISANK – DOKONČANA ZGODBA

Andrej Žemva

23.7.2001 lahko označimo kot dan, ko se je zaključila zgodba z veliko polemike, to je zgodba o Hanzovi poti na Prisank. Tega dne so bila namreč dokončana dela ureditve poti vršnega severnega grebena in izstopnega kamina Hanzove poti, ki je bila obnovljena avgusta leta 1999. Vršni del poti je bil namreč tedaj izdelan le provizorično. Zakaj omenjam Hanzovo pot kot "dokončano zgodbo" verjetno ni potrebno posebej razlagati, še posebej pa ne tistim, ki so spremljali vsa dogajanja in polemike okrog te poti od leta 1997 dalje, ko smo na PD Kranjska Gora predlagali, da bi se Hanzova pot preuredila kot prva urejena vodniška pot pri nas. Ne pomnim, da bi kaka podobna ideja dvignila toliko prahu. V polemiki za ali proti je sodelovala skorajda vsa slovenska planinska javnost. Sedanji predsednik PZS se je potrudil organizirati celo planinski forum na to temo, o Hanzovi poti na Prisank je bila posneta posebna oddaja Gore in ljudje, da ne omenjam številnih polemičnih člankov v skorajda vseh slovenskih časopisih in Planinskem vestniku. Dogovorjen je bil enoletni moratorij posega v to pot prav zaradi tega, da bi se v tem letu izoblikovalo večinsko stališče slovenske planinske srenje glede vodniških poti oz. opuščanja zelo zahtevnih nadelanih poti. Po izteku leta je bilo jasno. Slovenski planinci niso bili oz. niso naklonjeni ideji spreminjanja že nadelanih poti v vodniške, ali konkretnije niso bili naklonjeni, da bi se Hanzova pot preuredila v vodniško pot. Moram pa ob tem poudariti, da ni bilo tudi malo takih, ki so razmišljali drugače in so bili povsem za našo idejo. Vendar večino je potrebno spoštovati in v PD Kranjska Gora smo se v letu 1999 odločili, da v popolnosti upoštevamo želje slovenskih planincev in Hanzovo pot v celoti obnovimo v obliki, kot je bila izdelana, čeravno bi sedaj, ob zaključku, moje osebno stališče do Hanzove poti označili v nekakšni prisposobi "in vendar se vrti ..." Vendar pustimo sedaj to. Kot takratni predsednik društva in čeprav pobudnik ideje o vodniški poti, sem se kljub temu z vso vnemo lotil priprav in dela, da obnovimo Hanzovo pot v obliki, kot to želi večina slovenskih planincev, seveda skupaj s celotnim našim upravnim odborom in člani našega društva.

OBNOVA

Začetek priprav na obnovo v poletni sezoni je bil 6.5.1999, ko smo organizirali sestanek s Komisijo za pota pri PZS. Tedaj smo se natančno dogovorili o poteku pripravljanih del za obnovo, ogleda poti in o izvedbi delovnih akcij obnove. V vlogi vodje tehnične komisije za obnovo Hanzove poti je komisija za pota imenovala g. Jožeta Rovana. Z njim smo od vsega začetka zelo dobro sodelovali in v pripravah na obnovo skoraj do potankosti skupaj izdelali načrt obnove. Na posameznih predelih je bilo zaradi erozije in drugih naravnih ovir potrebno izvesti manjše spremembe od prvotno nadelane smeri, čeravno smo se jo kar v največji meri trudili obnoviti tako, kot jo je izdelal naš

legendarni Hanza. Dela tehnične obnove so se pričela 23.7.1999 in so trajala do 31.7.1999. Tehnična komisija, ki jo je vodil Jože Rovar, je štela devet članov s tremi dodatnimi našimi člani. Polovico od osmih dni, kolikor je trajala akcija, so prebili v sami severozahodni steni Prisanka, v taboru nad Ajdovsko deklico. Nameščenih in zamenjanih je bilo 266 različnih klinov in pritrjenih 315 m nove jeklenice. Pri prenosu opreme v steno oz. iz nje je sodeloval tudi helikopter slovenske vojske. Pri nadelavi poti, čiščenju ter popravilu uničenih delov poti so člani našega društva od 15.7. do 31.7.1999 opravili 499 ur prostovoljnega dela. Skratka, opravljeno je bilo veliko dela, kljub temu pa je zmanjkalo časa za popravilo zadnjega vršnega dela poti, ki je bil takrat izdelan le za silo. Vršni severni greben in izstopni kamin je namreč nenehno izpostavljen strelam in padajočemu kamenju, zato ga je bilo potrebno posebej urediti in na novo izpeljati. To pa smo skupaj s tehnično komisijo, ki jo je prav tako vodil Jože Rovar, storili letošnjega julija. Hanzova pot je tako od 23.7.2001 povsem na novo obnovljena in izdelana tako, kot to zahtevajo standardi za zelo zahtevne planinske poti.

HANZOVA STENA

Hanzova pot, ki je ena lepših, če že ne najlepša nadelana pot v Julijcih, je tudi po svoji vsebini in posebnostih zelo zanimiva in bogata. Preko mogočne se-

Ob jeklenicah varno v višave (foto: Boris Strmšek)

verozahodne stene Prisanka vodi po številnih naravnih prehodnih tako, da je jeklenica speljana le tam, kjer je zaradi varnosti nujno potrebna. Posebnost v njej je Hanzova stena, ki jo je Hanza imenoval po sebi, verjetno zato, ker je bil ta predel za takratne izdelovalce najtežji, saj poteka preko strme navpične stene. Na njej je pritrjena Hanzi v spomin posebna tabla z napisom Hanzova stena. Originalno pločevinasto tablo smo ob obnovi sneli in jo predali planinskemu muzeju v Mojstrani, nadomestili pa smo jo z bronastim odlitkom originala, ki nam ga je izdelal in podaril ljubljanski obrtnik Dušan Mrkun. Tudi tehnična komisija je pazila na originalnost opreme Hanzove stene. Tako je del stene opremljen še z originalnimi jeklenicami, vezanimi na način, kot so to opravljali prvotni izdelovalci.

HANZOVA KAPELA

Čudovit predel na Hanzovi poti pod previsno steno v naravni skalni niši je Hanza namenil namestitvi kipa Marije kot zaščitnice pristopnikov po Hanzovi poti na Prisank. Ni znano točno kdaj, po vsej verjetnosti neke po šestdesetem letu, je kip Marije izginil in ostal je le razbit betonski podstavek. Verjetno prav meni nihče ne bi pripisal, da sem vztrajal na tem, da se Hanzova kapela (ime sem izbral kar sam, ker ne obstajajo podatki, kako je to poimenoval Hanza) obnovi v prvotni obliki. Naprosili smo kranjskogorskega župnika Marka Benedeka, tudi navdušenega planinca, da nam je preskrbel in podaril nov kip Marije. Malo za šalo naj omenim, da sem Marijo do kapele nosil v nahrbtniku. Zaradi velikosti je njen gornji del gledal iz nahrbtnika, zato sem bil marsikdaj deležen glasnih ugibanj o "spreobrnitvi". Tudi izdelava betonskega podstavka ni bila nič kaj lahka, saj je bilo treba, razen peska, do kapele na hrbtu prinesiti ves material in vodo. Slednje nam je celo zmanjkalo, tako da smo za izdelavo betona porabili tudi vse moje, Milošove in To-

nove napatke. Moram pa z veseljem priznati, da je Hanzova kapela v celoti "zaživela", saj nikoli, kadar grem mimo, ne naletim, da ne bi bilo tam cvetja in nekaj sveč.

TEŽAVNOST

Hanzova pot je bila in ostaja, kljub obnovitvi, celo več kot zelo zahtevna pot predvsem zaradi nekaj specifičnih predelov. Kot prvi je večni sneg pod Hudičevim žlebom, ki ga je potrebno prečiti. Posebej letos, ko je bilo veliko snega, je to snežišče precej večje in strmejše in je za prečenje potrebna zimska oprema in izkušnost ter velika mera previdnosti. Do konca julija so ostala tudi še strma snežišča preko vse prečnice do t.i. Hanzove cure do vrha Hudičevega stebra. Zadnji del poti ni opremljen z jeklenico (nameščene je le nekaj metrov in zabitih nekaj klinov) zahteva nekaj plezalnih veščin, posebej pa ni priporočljiv za tiste z vrtoglavico. Na srečo se tega, mogoče tudi zaradi naših polemik in s tem razprtij o Hanzovi poti, zavedajo tudi planinci, saj skorajda ni nesreč v njej in tako naj tudi ostane. **Hanzova je lepa, zahteva pa vse spoštovanje in previdnost.**

EPILOG

Zaradi slednje opisane ugotovitve moram reči, da nisem razočaran, ker ni uspela moja ideja o vodniški poti po Hanzovi, predvsem tudi zato, ker smo jo opremili prav tako in le toliko, kot je bila prvotno. Tu gre posebna zahvala tudi tehnični komisiji in njenemu vodji Jožetu Rovanu, ki je k delu tehnične obnove poti pristopil z vso mero spoštovanja do te poti. Ob koncu hvala vsem, ki ste kakorkoli sodelovali s svojimi mnenji, polemikami in stališči, predvsem pa tistim, ki so se na njej fizično trudili ter tistim, ki so prispevali sredstva, da nam je uspelo. Vsem, ki se boste podali v Hanzovo, pa tudi kam drugam, pa želim srečno pot in veliko užitkov.

KLINARJEV KLIN

OBLAČEK POD OJSTRICO

Dež je menda za to, da pada.

Sonce, da sije.

In Logarska dolina, da jo občudujemo.

In njen spomenik Kocbeku in Frischaufru, da hvali njena znamenita zanesenjaka.

In besedilo, vrezano v njuna hrbita, da tolmači njuno slavo vsemu svetu.

– E, bratci, za to pa to besedilo ni!

Kakorkoli je spomenik posrečen, pogumen, domiseln, točen, potreben, domoljuben, spodbuden, spodoben – tak je, da nam lahko poravna hrbit, ne glede na to, kaj so rekli o njem rojeni in vzgojeni poznavalci in sladokusci – estetska merila so pred besedilom docela omagala. Pred nemškim in angleškim, da se razumemo! Ti dve naj bi namreč tolmačili Frischaufovo in Kocbekovo slavo vsemu svetu, slovensko besedilo je za domačo rabo, s tem smo za domačim plotom kar zadovoljni, naj bo kot izhodišče za prevod tudi malo šepavo.

Se spomnite tiste anekdote o Sokratu? Mama je pripeljala sina k Sokratu in rekla: "Pripeljala sem ti svojega sina, da ga vidiš." Sokrat je nagovoril mladeniča: "Spregovori torej, sinko, da te vidim."

Savinjska dolina je spregovorila in zdaj jo vsi "vidimo". A kot da se je drži zakleta tradicija, kot da ji ni mar za "Sokrata."! In to na meji s Koroško, kjer ima nemško izobraženih znancev čez glavo (in v Logarski dolini, kjer ima tudi nemško izobraženih obiskovalcev čez glavo), da ji eins zwei skratčijo tistih nekaj nemških vrstic, in vpričo Ljubljane in Maribora, kjer mrgoli v Slovenijo zaljubljenih živorojenih Angležev, ki bi ready steady naredili isto, le da na angleški strani.

Da ne bom samo dolgovezil ("besedičil", kot moje pisanje lepo ocenjuje Jože Dobnik), naj pristavim možni sprejemljivi varianti nemškega in angleškega prevoda. (Brez napuha, nisem jih jaz sestavil!) Kdo ve, morda se Savinjčani nekoč izvijejo iz zapredka tradicije, postrugajo sedanje kvačke in Frischaufru in Kocbeku vrezajo v hrbit novo slavo. Recimo takole:

Frischauf:

Professor für Mathematik und Astronomie an der Universität Graz, Publizist, eifriger Bergsteiger, grosser Freund der Slowenen. Seit 1874 erforschte er systematisch die Savinjske Alpe (Sanntaler Alpen) und entdeckte sie für die Welt.

A professor of mathematics and astronomy at the University of Graz, a publicist and a mountaineer, and a friend of the Slovenes. From 1874 he systematically

researched the Savinja Alps and revealed them to the world.

Kocbek:

Oberlehrer in Gornji Grad, Publizist, begeisterter Angehöriger des Slowenentums und Freund der Savinjske Alpe (Sanntaler Alpen). Im Jahre 1893 gründete er die Sanntaler Sektion des Slowenischen Alpenvereins. Er organisierte die Errichtung (bezw. Ausbau) der Alpenschutzhütten und der Alpenwege.

A senior master at Gornji Grad, a publicist, an ardent Slovene patriot and an admirer of the Savinja Alps. In 1893 he established the Savinja branch of the Slowenian Alpine Club. He organized the building of mountain huts and the laying of trails.

Narejeno in ponujeno brez zahteve po prevajalskem honorarju. (Lahko bi bilo že prej.) Samo iz ljubezni do domovine. Da bi tujini kazala kulturni obraz. (Kot ga je sicer vso zgodovino, ko je nesporno pripadala Evropi.) (Vem, da se bo spet kdo mrgodil. Naj se spomni velikega Avčina in njemu podobnih, ki so bogatili PV z znanstveno poučnimi članki, nad katerimi – to vem zagotovo – se nihče ni mrgodil. A smo jih laiki razumeli znatno manj kot vsem dostopne jezikovne vijuge.)

Stanko Klinar

Viharnik (foto: Igor Maher)

MEDNARODNA FEDERACIJA PLANINSKIH IN ALPINISTIČNIH ZVEZ

Tomaž Vrhovc

Union Internationale des Associations d'Alpinisme – UIAA je čudna kratica, sestavljena iz samih samoglasnikov in v angleščini skoraj neizgovorljiva. Ustanovljena je bila leta 1932 v Švici in danes združuje 88 članic iz 76 držav, skupaj imajo več milijonov članov. Mednarodne ustanove, med njimi tudi Mednarodni olimpijski komite (IOC), jo priznavajo za mednarodno zvezo, ki svetovno predstavlja planinstvo v vseh njegovih oblikah.

Po številu članov je UIAA med večjimi mednarodnimi športnimi federacijami, po organizacijski obliki pa ni ravno velika. Glavnina dela UIAA se opravlja v strokovnih komisijah, ki delujejo na stroške članic. Komisije so v resnici možgani UIAA. V njih delovne skupine obravnavajo vprašanja in težave, s katerimi se srečujejo planinci, gorniki, alpinisti, turni smučarji, športni plezalci in drugi pri svojih dejavnostih v gorah. Rezultati obravnav so priporočila, smernice za delovanje, standardi in usklajene akcije. Z UIAA upravlja generalna skupščina, ki se sestane enkrat letno in sprejema najpomembnejše odločitve, vmes pa strokovno nad delom organizacije bdi svet UIAA, njune odločitve pa izvaja sedemčlanska uprava UIAA. Vsi organi UIAA delujejo amatersko, denar za svoje delovanje UIAA dobi od članarine svojih članic, višina članarine je odvisna od velikosti članice.

PZS – ČLANICA UIAA

V začetku je bila UIAA predvsem evropska zveza in še vedno so v njej evropske zveze najmočnejše: plačajo največ članarine, imajo največ glasovalnih pravic, imajo največ predstavnikov v svetu, vodijo delo največ komisij in seveda prispevajo največ denarja za njihovo delo. V resnici UIAA deluje tako, kot si želijo največje evropske planinske zveze (DAV – Nemčija, CAI – Italija, VAVOe – Avstrija, CAF – Francija, SAC – Švica). Tudi po statutu ima pet največjih zvez zagotovljene sedeže v svetu UIAA (PZS – Slovenija je po velikosti šesta največja). V desetletjih se je njen pomen spreminjal in je postala povsem svetovna organizacija. K spreminjanju njenega pomena so pripomogli predvsem tile procesi:

alpinizem v visokih gorah Azije, Južne Amerike in Afrike, tako da se je UIAA uveljavila kot forum, kjer se srečujejo interesi gostov – odpravrarjev in gostiteljev – domačinov;

širok razvoj alpinizma v Ameriki, Rusiji in na Daljnem vzhodu;

razširjanje športnega plezanja po vsem svetu, svetovna prvenstva, svetovni pokal in pridruževanje olimpijske

skemu gibanju ter prizadevanje za vključitev v olimpijske igre;

standardizacija alpinistične in planinske opreme (vrvi, vponke, čelade idr.), kjer je UIAA prepoznana kot svetovno strokovno telo za izdelavo standardov za to opremo.

Slovenski planinci so bili v okviru PZJ med ustanovitelji UIAA in tudi kasneje so bili večinoma Slovenci predstavniki Jugoslavije v različnih organih UIAA (med njimi sta najbolj znana France Avčič in Aleš Kurnaver). Tako tudi ni bilo čudno, da je bila PZS že jeseni 1991, pred mednarodnim priznanjem Slovenije, sprejeta v UIAA. Kasneje so bile sprejete še planinske zveze Hrvaške, Bosne in Makedonije. Glede članstva v UIAA je zanimivo še to, da je lahko v UIAA po več članic iz iste države. Iz Italije in Španije so članice kar po tri zveze. Glasovalne pravice so porazdeljene: pri vsebinskih zadevah lahko za posamezno državo glasuje le prva članica iz posamezne države, pri finančnih zadevah pa vsaka članica odloča s številom glasov, ki je sorazmerno vplačani članarini. Članica, ki ne plača članarine, tisto leto nima pravice glasovanja. Skupščine UIAA so vsako leto oktobra. Na vsaki dve skupščini v Evropi je ena drugod po svetu.

SVETI IN KOMISIJE UIAA

Strokovno delovanje UIAA poteka v dveh neodvisnih svetih in sedmih komisijah.

Prvi je bil ustanovljen **Mednarodni svet za športno plezanje** (ICC), za športno plezanje v dvoranah in na prostem. Njegov namen je spodbujati, razvijati, urejati in organizirati tekmovalno plezanje po vsem svetu v skladu z olimpijskimi načeli. ICC koordinira koledar prireditev za svetovno prvenstvo in svetovni pokal, določa pravila tekmovanj, skrbi za licenciranje sodnikov in postavljalcev tekmovalnih smeri, vodi register tekmovalcev in uvrstitev, skrbi za popularizacijo tekmovanj, spodbuja tekmovanja in organizacije plezalcev v plezalsko manj razvitih deželah in skrbi za vzdrževanje dobrih športnih navad, predvsem z bojem proti poživilom. ICC skrbi tudi za vključevanje tekmovalnega plezanja v okvir olimpijskih športov.

Tekmovalno turno smučanje – pri nas se je za tako vrsto tekmovanj prijelo ime smučarski rally- je razmeroma nova dejavnost v okviru UIAA. Zanj skrbi ISMC – **Mednarodni svet za tekmovalno turno smučanje**. V primerjavi s tekmovalnim plezanjem, ki je razširjeno po Evropi, Aziji in Ameriki, je tekmovalno turno smučanje razširjeno le po Evropi in Alpah in Pirenejih. ISMC organizira serijo pokalnih tekmovanj in prvenstvo ter podobno kot ICC skrbi za pravila, sodnike, licence in registre. Tekmovanje v tej športni disciplini je

mešanica več dejavnosti: gre za smučarski tek navkreber in za veleslalomsko in smukaško smučanje navzdol. Tudi ta športna panoga si prizadeva za vključitev v zimsko olimpiado in trenutno so njene možnosti celo boljše kot pri tekmovalnem plezanju. V Sloveniji pri PZS še ni organizirane ustrezne komisije za to športno zvrst, tako da PZS v ISMC ni zastopana, čepravno je bila že nekajkrat povabljena k sodelovanju.

Mladinska komisija UIAA je bila ustanovljena z namenom spodbujati planinstvo in alpinizem med mladimi in spodbujati mladinske planinske organizacije. Z izmenjavo izkušenj, literature in informacij o gorniški vzgoji naj bi pripomogla k varnejšemu gibanju v gorah, poudarjanju etičnih vrednot in spodbujanju ekološke zavesti med mladimi planinci in alpinisti. Z izmenjavami udeležencev in vodstev na različnih tečajih naj bi se izkušnje prenašale, hkrati pa naj bi se na ta

sedaj standardi UIAA zahtevnejši od standardov CEN (evropski standardi), oprema z oznako UIAA je torej še boljša od tiste z oznako CEN.

Komisija za varstvo gora je bila eno prvih mednarodnih teles, ki se je začela ukvarjati z zaščito gorskega sveta že v sredi 20. stoletja. Zavzema se za zaščito gorskih območij, za preprečevanje nepopravljivih posegov v gore, raziskuje vplive gorništvstva na gorske ekosisteme in pripravlja pravila, po katerih naj bi se ravnali gorniki pri svojih podvigih v gorah. Zaradi politične in ekonomske občutljivosti obravnavanih tem si ta komisija prizadeva biti čim bolj neodvisna. Podpira tudi varstvena prizadevanja posameznih članic in svoje delovanje usklajuje z Mednarodno zvezo za zaščito narave (IUCN).

Komisija za odprave UIAA si prizadeva za čim več priložnosti za odprave in za reševanje težav, ki se po-

Jesen na Slemenu (foto: Alenka Harl)

način vzpostavljali in vzdrževali prijateljski stiki med mladimi generacijami gornikov. Sodelovanje PZS v mladinski komisiji UIAA je že dolgotrajno.

Varnostna komisija UIAA se ukvarja s standardizacijo in testiranjem planinske in alpinistične opreme. Strokovnjaki te komisije izdelujejo dokumente, s katerimi so predpisane zahteve, ki jim morajo zadostiti deli opreme. Za vrvi je tako predpisano število padcev, podobno velja tudi za vponke, čelade, trakove, cepine idr. Oprema, ki zadosti zahtevam – standardom – te komisije, lahko nosi znak UIAA. Za večino planincev je to pravzaprav edino srečanje z UIAA, standardizacija pa zagotavlja, da potrošnik za svoj denar dobi opremo, ki zanj ne bo nevarna ob pravilni uporabi. Standardi za opremo pa se seveda spreminjajo, saj proizvajalci razvijajo nove izdelke, uporabljajo nove materiale. Evropske in svetovne standardizacijske ustanove (CEN, ISO) so privzele standarde UIAA, sama UIAA pa svoje standarde razvija naprej. Tako so

javljajo ob odpravah vsepovsod po svetu. Njena naloga je predvsem usklajevati potrebe odprav in zahteve krajev, kamor so odprave namenjene. Pri tem si prizadeva seznaniti člane odprav s pravili in predpisi, ki veljajo v deželah gostiteljskih ter z dobrimi navadami v visokih gorah. Razen tega Komisija skrbi za izmenjavo informacij o gorah, kamor se namenijo odprave. Komisija si prizadeva za stalen dialog z vladami in ministrstvi držav gostiteljic, da bi omogočila vsem odpravam kar najpreprostejši, najcenejši in najhitrejši dostop do gora, upoštevajoč seveda zahteve in potrebe lokalnih oblasti. Z vzdrževanjem podatkovnih baz in s spodbujanjem izmenjave informacij o gorah omogoča članicam UIAA lažje načrtovanje odprav njihovih članov. Z organizacijo mednarodnih mladinskih odprav pa skrbi za seznanjanje mladih vrhunskih odpravarjev med seboj in z manj znanimi območji visokih gora. Po številu svojih članov je med komisijami UIAA največja **zdravniška komisija**, ki predstavlja stalni medna-

rodni forum za zdravnike, ki se ukvarjajo z različnimi področji gorske medicine. Njihov glavni namen je pomagati gornikom pri premagovanju zdravstvenih težav, ki se lahko pojavijo ob obiskovanju gora. Zdravniška komisija se ne ukvarja toliko z neugodno medicino v gorah kot podobna komisija IKAR – CISA (Mednarodna komisija za reševanje v gorah), pač pa več s težavami, ki jih povzročata višina, z bolezenskimi stanji v gorah, z vplivi klime, obremenitev in treninga na gornika. Komisija zato izdaja smernice za ravnanje (na primer o višinski bolezni, o hiperbaričnih komorah, o kroničnih boleznih in gorah, o vsebini paketov za prvo pomoč idr.). Hkrati skrbi za izmenjavo izkušenj in znanj, skrbi za ohranjanje kakovosti podiplomskih študijev gorske medicine, organizira mednarodne kongrese in sodeluje s podobnimi mednarodnimi združenji.

Gorniška komisija UIAA je nekakšna deklica za vse. Zaznavala in obravnavala naj bi tekoče težave, ki se pojavljajo na mednarodnem področju, pa niso v izrecni pristojnosti drugih komisij. Pri njej delujeta dva stalna odbora: za **pravna vprašanja** in za **izobraževanje vodnikov**. Slednji je pripravil standarde za izobraževanje vodnikov in v zadnjih letih ugotavlja usklajenost narodnih izobraževalnih programov s standardom UIAA in izdaja o tem svoja mnenja. V letu 2000 je ugodno mnenje za izobraževanje prostovoljnih vodnikov dobila PZS. Gorniška komisija se ukvarja tudi s smernicami za nameščanje in uporabo stalno nameščenih klinov in podobnih naprav v plezalnih smereh, s pravnimi vprašanji, povezanimi z odgovorno-

stjo vodnikov in z dostopom do gora in sten, povezuje se z organizatorji tekmovanj v lednem plezanju, sodeluje pri pripravi mednarodnega leta gora 2002, pripravlja smernice za izdelavo vodniške literature.

Med najmlajšimi komisijami UIAA je **komisija za dostopnost in ohranjanje**. Njeno nenavadno ime je posledica dogajanja v zadnjem desetletju, ko so se predvsem v razvitem svetu pojavile težnje po omejevanju prostega dostopa do sten in gora. Komisije zato predvsem pomaga UIAA in njenim članicam zagotavljati svoboden dostop do sten in gora, pri čemer pa naj bi bila spoštovana okoljska, družbena in pravna pravila. Delovanje je zato usmerjeno na eni strani k seznanjanju z zakonodajo različnih držav ter k pomoči članicam pri pripravi zakonodaje, upošteva človekovo pravico do svobode gibanja, lastninsko pravico ter pravice do naravnega okolja. Nujna je namreč uskladitev različnih pravic, ki lahko v gorah in v steh pridejo v nasprotje. Na drugi strani pa komisija za dostop pripravlja smernice za planince in gornike, kako se obnašati v gorah, tako da bo možno trajno koriščenje gorskega sveta s čim manj konfliktnimi položaji med njegovimi različnimi uporabniki.

UIAA izdaja svoj četrtletni časopis z naslovom *World of mountaineering + climbing*. Posamezne številke časopisa so tematsko usmerjene, tako da so na enem mestu zbrane različne osvetlitve istega problema. Domača stran UIAA je <http://www.uiaa.ch>.

Opomba uredništva: Tomaž Vrhovec je član Sveta UIAA od leta 1996 dalje.

POZIV PLANINSKIM FOTOGRAFOM

Nova podoba, ki jo želimo nadeti Planinskemu vestniku, zahteva tudi številne fotografije iz gorskega sveta. Zato vas vabimo, da s svojimi fotografijami sodelujete pri oblikovanju te podobe. Posredujte nam podatke o sebi in svojih fotografskih arhivih (pokrajine, dejavnosti v gorah, razna gorstva ...), da vas bomo lahko ob opremljanju člankov poiskali. Objavljene fotografije bomo honorirali. Vaše podatke pričakujemo na naslov: Planinska zveza Slovenije, Planinski vestnik, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana ali na elektronski naslov pv@pzs.si.

PROŠNJA ZALOŽNIKOM IN AVTORJEM PLANINSKE IN SORODNE LITERATURE

Planinski vestnik redno predstavlja nove knjige, zbornike, vodnike in druge publikacije, povezane s planinstvom, alpinizmom in življenjem v gorah. Ker uredništvo težko sledi vsem novim izdajam, vas naprošamo, da en izvod vaše publikacije odstopite Planinski zvezi Slovenije. Najprej ga bo pregledalo uredništvo, ga predstavilo v vestniku, nato pa ga bo predalo Planinski knjižnici, ki deluje v okviru Planinske zveze Slovenije. Izvod publikacije pošljite na naslov: Planinska zveza Slovenije (za Planinski vestnik), Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana.

Hvala za sodelovanje!

Uredništvo Planinskega vestnika

POLICISTI TUDI V GORAH

Zaradi povečanega števila gorskih nezgod se je slovenska policija lotila preventivnega delovanja tudi v gorah. Avgusta, v času največjega obiska gora, so se v dveh dvodnevni akcijah (17. in 18. ter 27. in 28.) podali v Julijske Alpe. Preventivno akcijo so opravili na poteh, ki vodijo na Triglav in na tistih, kjer pogosteje prihaja do nesreč.

V dveh akcijah je sodelovalo po osem policistov, članov gorske policijske enote. Ta je bila ustanovljena leta 1992 in deluje na sklic, njeni člani pa so vrhunsko usposobljeni za opravljanje najzahtevnejših nalog v gorah, vsi so tudi člani GRS. Podobne akcije je policija izvajala že v minulih letih, vendar je takrat sodelovalo manjše število policistov. Tokrat niso uporabljali represivnih ukrepov, ampak le preventivne. Na poteh so policisti opozarjali obiskovalce visokogorja, ki niso uporabljali primerne in zadostne opreme in obutve za varno gibanje, kar je bil v letošnjem letu poglaviti vzrok za gorske nezgode (predvsem zaradi zdrsov na snežiščih). V planinskih kočah so policisti prav tako opravljali predvsem naloge v smislu preprečevanja kršitev javnega reda in miru. Poleg omenjenih nalog so bili policisti pozorni tudi na druge kršitve Zakona o TNP in Zakona o prijavi prebivališča ("črno" taborjenje na izhodiščnih točkah).

Splošni odziv obiskovalcev gora na prisotnost policistov je bil po mnenju policije pozitiven. Obiskovalci so bili iz različnih sredstev javnega obveščanja dobro seznanjeni z nalogami policistov in takšni obliki policijskega dela niso nasprotovali. V mnogih pogovorih so planinci izrazili mnenje, da bi bila za zagotavljanje varnosti v gorah koristna večja prisotnost policistov. Pozitivno so prisotnost policistov ocenili tudi oskrbniki planinskih koč, ki se v času glavne sezone poleg pogostitve občutno povečanega števila planincev srečujejo s posameznimi veselejšimi skupinami in skrbijo za nemoten počitek preostalih obiskovalcev gora. Opozorila o varnosti v gorah so obiskovalci vzeli resno, zato vse kaže, da bo policija akcijo nadaljevala tudi v bodoče.

Preventivne akcije se je udeležil tudi Planinski vestnik. Eno od policijskih skupin smo spremljali na začrtani 'preventivni' poti. Tudi mi smo se prepričali, da so bili odzivi na akcijo pozitivni. Ob naslednji preventivni akciji bi morda veljalo poseči še po dejavnejši preventivi, kot je npr. razdeljevanje pisnega gradiva, kjer bi bile informacije o vzgojno-izobraževalnih dejavnostih, ki jih izvajajo v okviru PZS, morda tudi prikaz pravilne uporabe opreme ali tovrstno predavanje na terenu.

Vladimir Habjan

Policist na grebenu Triglava (foto Vladimir Habjan)

ALPINIZEM NA ZASLONU

Za leto 2001 je Komisija za alpinizem strokovno ocenila dve odpravi kot vrhunski, ki naj jima torej gre večina državnih sredstev, ves delež športne fundacije in še vsa skrb za sponzorska in druga sredstva. Oba cilja – Ogre v Karakorumu in Čomolenco v tibetanski Himalaji – sta predlagala vodja in tudi izbrala moštvo. Državnega denarja in prispevka športne fundacije je bilo komaj za eno odpravo, sponzorjev pa komaj kaj. Odprava Ogre se je vrnila brez uspeha, vreme je bilo za načrtovani alpski stil preslabo, odprava v Tibet pa sploh ni odpotovala, saj s slabo petino potrebnih sredstev ni mogoče niti na trekking. Zdaj gresta dva iz doma običajne odprave na težak šesttisočak v Nepal, dva pa na nekaj podobnega v Indijo.

Že prejšnje leto je podobno organizirana odprava odnehala kar na začetku, ko se je pri spuščanju ubil eden od prve naveze, ki ji je uspel vzpon. In še leto nazaj je le sreča v nesreči ohranila življenje padlemu alpinistu, cilj odprave – prvi vzpon s severa na Gjačung Kang – pa je bil povsem uresničen. Vsaka od teh odprav pa je porabila znatno več denarja, kot ga je uspelo zbrati zanjo, in letošnji "kolaps" – odpoved – odprave Čomolenco je bil le logičen zaključek tega večletnega procesa.

Po drugi strani je bilo leto 1999 leto Daulagirija, leto 2000 leto smučanja z Everesta, torej dveh zaporednih uspehov svetovnega formata, dveh vrhunskih dosežkov tudi v medijskem smislu. Oba podviga so omogočili sponzorji in ju tudi podjetniško, torej za ekonomsko propagando odlično uporabili. Leto 2001 je leto odličnih vzponov, resnično pravega alpinizma le v Andih in Severni Ameriki. Od Himalaje so v teku odprave posameznih navez v Kusum Kanguru, Kištvar in Šiša Pangmo, na drug način pa je zanimiva odprava slovenskih policistov na Čo Oju. O njej nekaj besed: še v stari Jugoslaviji (neuspešno) in v samostojni Sloveniji smo nagovarjali vojsko za kako skupno himalajsko odpravo. Za vojaški del bi odprava pomenila dragoceno izkušnjo z logistiko in opremo, za alpiniste manj skrbi s financami, nasploh pa pomembno afirmacijo države, saj so vojaške in policijske odprave razvitega sveta kar pogoste. Slovenska vojska je doslej dala enega inštruktorja za šolanje vodnikov v Nepal, o odpravi pa še ni slišati. Policisti so se lani odločili za prvo odpravo slovenskih policistov. To pomeni, da so v moštvo predvsem predstavniki uniformirane policije, seveda alpinistično usposobljeni, pri organizaciji, vodenju in zdravstvu pa pomagajo izkušeni himalajci iz civilnih vrst. Zdaj odprava pleza na Čo Oju in je sponzorsko razmeroma dobro pokrita. Pomagala so predvsem podjetja, ki redno ali vsaj pogosto delajo za policijo.

Dejstvo je, da alpinizem sam po sebi za sponzorje ni zanimiv. Uporabna je atrakcija, gladiatorstvo, ko "ves svet" strmi v zaslon in trepeta za življenja "gladiatorjev" oziroma se naslaja v njihovem tveganju in uživa v srhljivem pričakovanju. Prav tako pa je uporaben ekonomski motiv. Prošnje za "majhen dar" trkajo na usmiljenje, a s tem si lahko pomagajo le posamezniki po reku "zrno do zrna...". Narodni motiv, slava Slovenije, ne zanima več niti najvišjih politikov, da o domovinsko slabo vzgojenih poslovnežih sploh ne govorimo. Tako je komisija za odprave, ki sicer pomaga organizacijsko in edina išče sponzorje, čedalje bolj uspešen berač kot pa resen partner, ki ponuja sponzorjem protiuslugo v obliki časti in reklamnih posnetkov. Ko se stopnja uspešnosti bliža ničli, se človek vpraša, kakšen smisel ima zapravljati svoj čas in bencin za občasno posedaenje v salonih politikov in čakanja v direktorskih predsobah. Če že, potem je to zaradi čiste inercije oziroma nekakšne nikomur potrebne zvestobe samemu sebi. S klubskim kolegom, enim naših "naj" alpinistov, tudi članom odpovedane odprave na Čomolenco, z grenkim humorjem prelevava položaj. "Kaj misli Planinska zveza, kakšno je njeno stališče, mnenje?"

"Kaj je Planinska zveza, ki bi naj imela stališče? Je to komisija za alpinizem, ki birokratsko čepi na državnem denarju za vrhunski alpinizem, in ji bo spet ostal? Ki nima nobene vizije? Ali je to komisija za odprave, ki glede ciljev že leta nima nobene besede in le pomaga spraviti skupaj tiste odprave, ki jih alpinistična komisija razglasi za primerne? Ali je Planinska zveza pisarna z nekaj delavci? Ali je to predsednik zveze? Loti se komisije za alpinizem!"

"Ravno toliko sem dober, da mi je bistveno plezanje, in ravno toliko star, da čutim tek časa. In zdaj naj se ukvarjam z neko komisijo? Taki, kot sem jaz, naj v teku leta predložijo svoj program, ki ga kdo oceni in odloči, s koliko denarja ga bo podprl: vzemi ali pusti. Tako je v Angliji in stvar deluje."

"In kako bi šlo to pri nas? Kdo naj o tem odloča, ne da bi ga alpinisti sami takoj napadli? Prvi načelnik odprarske komisije mi je prav včeraj rekel, da so KOTG napadli komaj pol leta po ustanovitvi l. 1963 in napačenje je postalo latentno stanje, ves čas, vse do danes? Zdaj, ko res ni denarja, je še najbolj mir. Ta otroškost v glavah, ko bi vsi radi nekega pravičnika, ki pa bi bil "pravičen" le do tistega, kateremu bi vse dal, je pravi odraz naše zrelosti, zrelosti tudi Slovencev kot državljanov."

"Seveda, radi bi pravico na diktatorski način, vzemi ali pusti, a v resnici bi radi imeli glavno besedo, za kar pa spet vedo, da ne gre, saj se kot hkratni konkurenti nikoli ne bi mogli sami dogovoriti."

Slaven alpinist, eden od podpisnikov nekega lepobesednega in praznomiselnega protestnega pisma (1963), mi je komaj pol leta po akciji rekel: "Kaj se boš ukvarjal s to sodrgo. Skrbi zame in obema se bo dobro godilo." Zanj so bili sodrga vsi drugi podpisniki, a tako je mislil vsak podpisnik o drugih. Pravica je pravica zanj in krivica za druge. Nerazrešljivo. Potrebovali bi bogatega mecena, ki bi vsakemu dal goro denarja brez vprašanja, za kaj ga potrebuje.

"In kaj, če si kdo pomaga do boljšega avta? Tudi to je dobro za alpinizem, če se bolj varno pripelješ do Chamonixa." Ja, celo res je. Vse neizpolnjene želje delajo človeka slabovoljnega. Torej?

Nobene zvezde za atraktivne podvige ni na obzorju, mladi ne vstopajo sistematično v himalajski svet, tistih nekaj zares dobrih pa že čuti tok časa. Pripravljenosti narediti kaj za druge preprosto ni. Ta lastnost, nekoč temelj uspešnosti slovenskega himalajzma, je za sedanjí čas fosil. Nekoč MI, danes JAZ. Lepo, a pri tem nekaj manjka.

Primerjava z drugimi športi? Revnejših od sebe ne vidimo (pa sol!), bogatejši so pa bogati iz drugih razlogov. Množična zabava (množice!), promocija politikov, posel z reklamami, investicijami in trgovino s športniki. Neki klub dobi nekaj milijonov nagrade za neki evropski pokal. Odklonijo ga kot sramoten drobiž. Zaposimo ministrstvo, naj vrnjeni denar nakaže na PZS kot v dobrodelne namene. Pokril bi nam tretjino odpovedane odprave. Ni govora.

Vtis je (morda napačen), da v vrhu slovenskega politično-gospodarskega konglomerata alpinizem ne šteje nič. Vsa pozornost je usmerjena v velike klube, v bistvu podjetja. Na tem področju se lastninjene šele pričinja. Pri alpinizmu ni kaj lastniniti; ni ne investicij in ne trgovine z "igralci", so le goli materialni stroški. Katera Planinska zveza? Med planinci alpinizem ni priljubljen; pravzaprav o njem sploh ne razmišljajo.

Predstavljajte si smučarsko zvezo, kjer ne bi razmišljali o tekmovalcih, saj je brez nje še biti ne more. Planinska zveza je polno upravičena z alpinizmom ali brez njega. Alpinizem si zdaj poskuša z alpinističnim klubom nadeti boljšo organizacijo. A brez ljudi in z jasno vizijo ne bo šlo. Nekoč so se alpinisti že izločili iz planinstva (TK Skala), a so prišli nazaj, saj sami sebe pač niso znali upravljati. Zdaj bi to "samoupravljanje" dodatno razdiral še denar.

Zaslou! Biti na zaslonu je pomembnejše kot nekaj splezati. Čeprav internetne strani kakih neuspešnosti potem še mesece strašijo na zaslonu – kot kaki nepokopani mrličji.

Prihodnost? Sponzorji bodo za velike zvezde, ki jih bo pa vse manj (koliko jih je zdaj?), ali pa za poslovno zanimive zadeve. Prosti trg, kjer bodo eni ponujali ideje in sebe, drugi jih pa "kupovali", bo izločil mlade kot bodoče himalajce. Kot za Slovenijo bi bil tudi za slovenski alpinizem najboljši prosvetljeni absolutizem, a ga žal ne more biti. Tako majhna država nikoli ne bi dosegla visoke kakovosti le z naravnim izborom. Morala bo usmerjati, pospeševati, izbirati. Ali je v alpinizmu to še mogoče? Ali je sploh sprejemljivo? Bomo namesto interneta, kjer bo vse manj zanimivega, vrteli stare kasete? In se spraševali, kako je bilo mogoče s slabšo opremo in slabšo kondicijo preplezati vse tisto v sedemdesetih in osemdesetih letih?

Tako lepo se sliši hvala iz ust velmož, ki jih sponzorji pripeljejo v Slovenijo, da jih kot gostitelji vprašamo za mnenje. Odgovorijo, kot se lepo vzgojenemu človeku spodobi. (Natanko tako otročje nezreli smo tudi v mednarodni politiki: rahel pokroviteljski trepljaj in že mahamo z repki.) Krivulji dejanj in slave nista identični, sta le podobni in premaknjeni. Ko je slava na vrhu, so dejanja že prej nižje. Ne smemo verjeti lastni propagandi, sicer nas pokoplje.

Tone Škarja

V Ajdovski deklíci (foto: Boris Strmšek)

PLEZANJE KOMBINIRANIH SMERI NA ALJASKI

SVETLOBNA LAHKOST

Marko Prezelj

Denali: smer Light traveller (foto: Marko Prezelj)

Letošnjo zimo smo Slovenci ponovno plezali na Škotskem. Vreme in razmere so bili solidni, vendar so organizatorji mednarodnega srečanja alpinistov zaradi preprečevanja širjenja epidemije slinavke in parkljevke prepovedali plezanje. Tako smo imeli več časa za druženje. Po vrnitvi domov sem iskal soplezalca za plezanje na Aljaski. Z Američanom Stephenom Kochom sva se hitro dogovorila. Na Škotskem sem sicer pogosto izražal svojo željo po plezanju na Aljaski, vendar o tem očitno nisva debatirala skupaj. Čeprav sva se poznala le iz kratkih pogovorov in zdravic, sva se hitro dogovorila za skupno plezanje. Pri odločitvi je obema pomagala predvsem intuicija, kot sva ugotovila na koncu.

HITRO SEGREVANJE

Že drugi dan po prihodu na ledenik Kahiltna sva preplezala novo smer v podaljšku severne stene Mt. Hunterja. Izjemno plezanje in razmere. Pravo "miksanje". Preizkusila sva vsak sebe in oba kot navezo. Ne vem, če sem se še s kom kdaj tako hitro razumel. Plezala sva petnajst ur in se po skupno 23 urah vrnila v bazo.

Na ledeniku smo se ob pristajališču družili predvsem z Britancema Ianom in Kentonom ter Američanoma Stephenom in Rolom. Nekakšen pozitivni duh, katerega smo sevali drug v drugega, je bil verjetno posledica podobnih interesov. Po dveh dneh počitka sva se s Stephenom odločila za nov vzpon. Moonflower Buttress je s svojo mogočnostjo in bližino ter tremi uspešnimi vzponi v sezoni postal skorajda neizogibna izbira. Dopoldne sva najprej prekladala opremo. Razdelila sva skupno opremo na pol. Ko sem spakiral nahrbtnik, od ambicij po hitrem plezanju ni ostalo veliko. Nahrbtnik je bil zajeten in težak. Steven je s pakiranjem začel kasneje. Nekaj časa je prekladal opremo po šotoru in jo tlačil v nahrbtnik. Naenkrat pa je prišel na plano, stopil predme in me z resnim pogledom vprašal: "What are we doing?"

Še predno sem hotel reči, da je to v bistvu kar dobro vprašanje, je ponovno ustrelil: "Why we don't try light like last time?"

Pogledal sem tovor ob sebi in rekel: "Prav. Poskusiva lahka. Res lahka brez opreme za spanje in rezervne hrane."

Postalo je očitno, da bova z izbiro opreme tvegala, ker sva kar tekmovala, kdo bo bolj olajšal skupni tovor. Na koncu sva poleg plezalne opreme vzela le kuhalnik in nekaj hrane ter vsak svojo bivak vrečo. Čeprav je v vodniku naveden povprečni čas plezanja šest dni, sva vzela hrane le za dva dni.

Popoldne sva se s smučmi na nogah povzpela do vznožja stene. Sonce je pomagalo nahrbtnikom pri spodbujanju znojenja. Povsem premočena sva pred začetkom strmine odložila smuči in se pripravila za plezanje. S plezanjem sva začela ob sedmih zvečer. To se sicer ni skladalo z ameriškimi recepturami za

tako turo, vendar se je najina taktika kmalu izkazala za učinkovito. V spodnjem delu led ni bil suh in trd. Sneg, katerega je prek noči nanosil veter na skale, se je stopil, skala pa ni bila mrzla. V pičlih treh urah sva bila na mestu, kjer je v vodniku opisan prvi bivak. Stojšče sem si uredil tik pod strmo zajedo, prek katere naj bi se plezalo s tehničnimi pomagali. Zahajajoče sonce, ob enajstih zvečer, je ogrelo najine ambicije. Odločila sva se, da poskusiva preplezati ta del povsem prosto. Nahrtnik sem pustil na stojšču in začel s plezanjem. Okla cepinov sem gvozdil v poledenelo poč, s konicami derez pa pazljivo stopal na drobne granitne luske. Po namestitvi prvega varovala v poč me je navdušenje nad elegantnim gibanjem kar poneslo do ledu nad zajedo. Vse skupaj se mi ni zdelo zahtevno, čeprav je lan pred dnevi tukaj brez uspeha plezal s cepini v rokah in plezalniki na nogah. Sledilo je še prečenje prek skal v led desno od zajede, opisano kot nihajno prečenje. Glede na to, da je šlo do sem vse prosto, sem na enak način nadaljeval. Najprej sem s cepini praskal po drobnih luskah, kmalu pa sem spoznal, da bo šlo lažje z golimi rokami. Igro ravnotežja sem z navdušenim vriskom zaključil v ledu, po katerem sem se povzpel še nekaj metrov, preden je debelina ledu omogočila ureditev dobrega stojšča. Za seboj sem potegnil nahrtnik, potem pa je na enak način do mene prišel še Stephen. Dejstvo, da nama je uspelo prosto preplezati razvpito nihajno prečenje, naju je utrdilo v prepričanju, da bova uspela v nameri opraviti hiter vzpon.

ŽEJA DO VRHA

Temperature so se po sončnem zahodu občutno znižale. Nadaljevala sva s hitrim tempom. Smer ima ves čas kombiniran značaj, je pa več plezanja po ledu kot po skalah. Pogosto zadoščajo že majhni kosi ledu ali kamni, vkleščeni v led. Zjutraj je Stephen kot prvi uspel prosto še v drugem nihajnem prečenju. Ko sem brez težav priplezal za njim, sva bila že prepričana o uspehu. Hitro sva dosegla tretje ledišče. V vetru in pršnih plazovih sva na mestu, kjer so postavljali šotor ostali, začela kopati votlino, da bi se vsaj za silo lahko odpočila in napila. Hotela sva malo dremati, ko bi posvetilo sonce in bi nama bilo topleje.

Medtem ko sem kopal, je Stephen skušal usposobiti bencinski kuhalnik. Sneg, veter in mraz so iz njega izvabili nekaj sočnih besed, preden je oznanil, da kuhalnika ne uspe prižgati. Pokvarila se je tlačilka za gorivo.

Oba sva vedela, kaj to pomeni. Pijače nama je zmanjkalo že sredi noči, skale nad nama pa so dale jasno vedeti, da še nisva končala s plezanjem.

Stephen je začel na glas razmišljati, da bi deponirala nekaj opreme, sestopila in se čez nekaj dni vrnila, ker nama je uspelo prosto priti prek vseh težavnih delov. "Če grem zdaj dol, me ne bo več nazaj. Raje grem kam drugam," sem povedal, kar sem si mislil.

“Kaj predlagaš?” je bilo Stephenovo logično vprašanje.

“Kar nadaljujva. Brez počitka,” sem spet izrekel, kar sem pomislil.

“Brez pijače!? Že osemnajst ur se znojiva kot konja, popila pa sva vseh pet litrov pijače.”

S to ugotovitvijo je Stephen ustavil moje govorjenje. Nekaj časa sva se gledala, potem pa sem svoje občutenje najinega položaja pospremil z besedami: “Pojdiva naprej. Poskusiva do vrha stebra, kjer se smer zaključí, in se potem odločiva. Obrneva se lahko kadarkoli.”

Nisem bil prepričljiv, ker me je Stephen podprl s: “Prav. A le, če boš ti plezal naprej.”

“Z veseljem.”

Še preden je Stephen poskusil stresti novo porcijo dvomov med naju, sem pričel s plezanjem in mu povedal, naj kar pleza za menoj, ko bo konec vrvi. Po dveh raztežajih naju je sonce dobro segrelo. Na stojšču sem snel čelado in jo skušal pripeti v vponko. Debele rokavice so pripomogle k temu, da je čelada v nekaj skokih izginila globoko pod menoj.

Hitro sva dosegla ledišče pod vršno opastjo, kjer so vzpon zaključili tudi prvi plezanci. Plezanje proti vrhu stebra ni bilo prijetno. Debelina in vrsta snega na le-

du se je ves čas spreminjala. Sto metrov pod vrhom sem Stephena vprašal, če bo šel še malo naprej. Brez odvečnih besed je nadaljeval. Ves čas sva lizala kepice snega in po petindvajsetih urah plezanja dosegla vrh stebra. Od tu je bil do vrha gore le še razmeroma enostaven snežni greben. Čeprav je v vodniku pisalo, da se smer tu zaključí, sva se zapletla v razpravljanje o možnosti nadaljevanja na sam vrh Hunterja. Močna želja ni prepričala najinih izžetih teles. Nobene filozofije ni bilo treba, da nama je ob pogledu drug na drugega postalo jasno, da sva vsem zapletom navkljub kar dobro zaključila vzpon.

S sestopom sva začela neodločno. Spuste sva urejala v led na sistem “Abalakov”. Do večera sva dosegla tretje ledišče in okrog šestih zjutraj po nešteti spustih še vznožje stene. Malo pred sedmo sva v bazi pila pivo. Nekaj ljudi je pravkar vstalo in se čudilo najinemu zajtrku.

ZA ZAJTRK NA DENALI

Po štirih dneh počitka in slabega vremena sva nočni mraz ponovno izkoristila za vzpon. Tokrat sva se odločila za aklimatizacijo po normalni smeri na Denali. Do jutra sva tovorila hrano in opremo proti izhodiščnemu taboru za vzpon na vrh. Malo pred prvimi sončnimi žarki sva postavila šotor in na toplem zaspala. Popoldne sva nadaljevala z vzponom in okrog polnoči dosegla bazni tabor za vzpon na vrh Severne Amerike. Pestrost in število ljudi je bilo izjemno za tako okolje.

Po popoldanskem vzponu na višino 5000 metrov in enem dnevu počitka sem se ob treh zjutraj odločil, da nespečnost preženem z vzponom na vrh. V sedmih urah sem prišel na vrh Denalija in nazaj ter moral ob povratku zbuditi Stephena za zajtrk. Zdaj sem se prepričal, da z višino ne bo težav.

“Shall we go to the end of the world.”

“...?”

Stephenovo vprašanje me je po eni strani spomnilo na romantično kramljanje dveh zaljubljenecv, po drugi pa na čase, ko so heretiki prepričevali tudi morjeplovce, da na drugem koncu ne bodo padli s sveta.

“*End of the world*” je skalni pomol na robu Denalijevega ledeniškega platoja, od koder se je videlo daleč in globoko na ledenik. Ime tega kraja je bilo kar preveč pesniško za dva, ki želita še naprej. Vsaj pogledati prek naslednjega roba, za katerim budi radovednost naslednji ...

Želela sva z malo opreme hitro preplezati novo smer v JZ steni Denalija. V tej steni sta bili pred tem preplezani le dve smeri. Obe so plezali okrog dva tedna, zaključili sta se z reševalno akcijo, nobena pa še nima ponovitve.

“Zadnjič so v tej steni plezali pred sedemnajstimi leti,” je pomenljivo pripomnil eden od rangerjev, ko sva jim predstavila svojo idejo.

SOLO VZPON ČEZ SEVERNO STENO HUANDOYA SUR (6160 M)

DANES NI ZABAVE!

Pavle Kozjek

Pred mojo letošnjo potjo v Ande sem se nekega dne kar malo zamislil; prijatelji in znanci so me nehali spraševati: "Kam greš pa letos?". Zadnje čase slišim le še vprašanja, kot na primer "A letos pa spet v Ande?" ali pa: "V kateri konec Andov se spravljaš?" Pravzaprav sem se v zadnjih letih tam res skoraj udomačil; posebej v Huarazu, mestecu pod najvišjimi vrhovi Cordillere Blance. Načrti za letošnje poletje pa so bili vseeno nekoliko drugačni od tistih iz prejšnjih obiskov – nič več solističnih avantur, v navezi z Urbanom Golobom bova skušala preplezati novo smer v severni steni 6160 metrov visokega južnega Huandoya.

AKLIMATIZACIJA BREZ LUČI

Na že poznani poti do Cordillere Blance se v zadnjem tednu junija ni zgodilo nič posebej vznemirljivega. Huaraz naju je pričakal z lepim vremenom in obilico snega na okoliških vrhovih: domačini so vedeli povedati, da ga že dolgo ni bilo toliko. Pa še nekaj je bilo drugače: "No hay luz...", ni luči, so nam razlagali domačini, ko smo v prvem mraku zaman pritiskali na stikala. Andske noči so dolge, od šestih zvečer do šestih zjutraj. Pa ne le luči, mesto je bilo popolnoma brez elektrike in Huaraz je postal mesto duhov. Pa ne zaradi teroristov organizacije Sendero Luminoso, ki so še desetletje nazaj nastavljali bombe – le transformator v dolini Canyon del Pato je povsem odpovedal.

Z Urbanom sva najprej preizkusila najine tekaške sposobnosti. Naredila sva kakih 25 km po obronkih Cordillere Negre na nasprotni strani doline, med indijanskimi vasicami, ki so posejane po bližnji in daljnji okolici Huaraza. Prišla sva do kakih 4000 metrov višine. Tek nama je kar koristil kot nekakšna "predaklimatizacija"; za zaresno privajanje na višino pa sva izbrala Pisco, lahko dostopen vrh v osrčju Blance. Z njega vidiš skoraj vse najpomembnejše gorske veljake v verigi: najvišji Huascarán, najbolj divji Chacararaju, skladne grebene Chopicalqija, lepota Artesonraju in Alpamayo ter seveda štiriglavi Huandoy. Najin cilj, severno steno njegovega 6160 metrov visokega južnega vrha, sva imela neprestano pred očmi. Bila je zasnežena, precej bolj kot običajno, in plezalnike za kopno skalo sva kar takoj izločila z zajetnega seznama opreme za vzpon.

Po štirih dneh aklimatizacije sva spet v Huarazu. Dva dni počitka, potem pa začneva zares. Polna luna naj bi obetala stabilno in zanesljivo vreme. Pa ni bilo čisto tako, vremenska pravila očitno tudi v Peruju ne veljajo več. Že ko sva se vzpenjala proti prvemu taboru, je rahlo pršlo iz oblakov, ki so se brez prestanka

valili iz Amazonske nižine in se ovijali okrog šesttisočakov. Večer nama je izboljšal razpoloženje, saj se je zjasnilo in v spalne vreče sva se spravila s trdnim namenom, da bo stena v dveh dneh najina.

NENAČRTOVANI SOLO VZPON

Naslednji dan se je za naju začel že nekaj po drugi uri ponoči. Pravzaprav je bilo res skoraj kot podnevi, saj je luna sijala z vso močjo – dokler je niso zagrnil oblaki. Vendar naju to ni najbolj skrbelo, bolj vprašljivo je bilo Urbanovo počutje, ki ni bilo najboljšo. Utrujenost, pomanjkanje moči, kot da bi imel težak vzpon že za sabo. Razloge sva lahko le ugibala, vsekakor pa sva oba ugotavljala, da sva prepočasna. Urban se je kakih dvesto metrov pod steno odločil sam – sestop in vrnitev do koč. Na nek način sem bil pripravljen tudi na takšen razplet, čeprav sem upal, da bo drugače. Urban že prejšnji dan ni hodil s svojim običajnim hitrim tempom, zjutraj pa se je počutil še slabše. Tako sem okrog pol šestih zjutraj pričel svoj novi, ne ravno načrtovani solo vzpon v eni od velikih andskih sten. Kot že mnogokrat v prejšnjih letih. Vseeno pa je bilo treba v glavi marsikaj na hitro "preklopiti", solo vzpon je le drugačen od plezanja v navezi.

Avtor članka po sestopu

Huandoy sur: smer Danes ni zabavel, sestop (črtkano) po Francoski smeri (foto: Pavle Kozjek)

Velika olajševalna okoliščina je bilo poznavanje stene. Pred šestimi leti sem v osrednjem delu preplezal novo smer Oro del Inca – po naše Inkovsko zlato. Kljub temu mi ni bilo prav prijetno pri srcu, ko sem skozi meglo od časa do časa zagledal temne previse nad seboj. Sklenil sem, da grem naprej, dokler se bom še počutil varnega in dokler bo odprta tudi pot nazaj.

V prvih par sto metrih ni bilo večjih težav. Izpod velike skalne pregrade, ki se vleče poševno čez vso steno, pa je bil pogled navzgor prav odbijajoč: razbite skale, megla in previsi, čez katere so viseli slapovi s peskom pomešanega ledu. Morda so se mi nekoliko zatresle roke, ko sem pripravljal kamero za snemanje, v naslednjem trenutku se je moja desna rokavica kot v počasnem posnetku enkrat, dvakrat obrnila na zaledenem pobočju, pa vendar dovolj hitro, da sem zagrabil v prazno, ko sem ugotovil, za kaj gre. Poskakovala je navzdol, postajala vedno manjša in na koncu izginila v belini nekje dvesto, tristo metrov spodaj, verjetno v kakšni ledeniški razpoki. No, lepa reč! Kaj preveč pa se nisem razburjal, saj sem imel s seboj rezervni par, pa tudi sicer so rokavice že zdavnaj odslužile svoje. Poleg tega imam s seboj le še čelno svetilko, nekaj tekočine, tri energetske ploščice, vponko in par pomožnih vrvic. Vse v zajetnih žepih vetrovke iz goretexta – nahrbtnik je pri takšnih hitrih vzponih odveč.

Prehod najdem po zajedi na desnem robu pregrade. Mešano plezanje, led in skala, ki ni najboljše kakovosti. Še dobro da smo Slovenci navajeni naših hribov: marsikje smo že prišli čez, kjer so drugi obupali in odnehali, ker se jim je zdelo preveč krušljivo. Kako prav pridejo včasih takšne izkušnje. Toda nad "belim trikotnikom", dobro vidnim lediščem sredi skalne stene, je skala že kot v Yosemiteh ali v Patagoniji – čvrst, svetlosiv granit z dobrimi počmi, sem ter tja se vmes najde tudi nekaj metrov čvrstega ledu. Čeprav je stena strma, mestoma tudi navpična, se vedno znova najde prehod navzgor. Vse plezam s cepini in derezami. "Dry tooling" je še kako uporabna tehnika v tankih granitnih počeh, kamor prstov verjetno ne bi spravil. Dereze so marsikdaj odveč, že naslednji trenutek pa se prednji zobje imenitno zagrižejo v komaj opazno razpoko. Le čutara me moti, zato spijem še zadnje kaplje vode in jo zagozdim v poč. Namesto klina, za ponavljalce – če jih bo kaj.

GOR IN DOL PO IZSTOPNIH ŽLEBOVIH

Ura je približno pol enajstih, ko je skalni del za menoj. Kakih dvesto metrov lažjega ledu preplezam hitro in pogled na skoraj 6400 metrov visoki Severni Huandoy na nasprotni strani ledenika mi pove, da do vrha ne bi smelo biti prav daleč. Neslišni kamen, ki prileti nekje od zgoraj, mi skoraj spodnese eno nogo, vendar so cepini trdno in globoko v ledu: nobene nevarnosti... Pogled navzgor na serake je spet zelo "pokončen", to-

da nekje bo že šlo, ni vrag... Zaplezam v ozek leden žleb, ki me kmalu postavi pred izbiro – desno čez skalno stopnjo ali levo čez ledeni skok. Izberem manj slabo levo možnost, zlezem čez navpični led, žleb pa zavija nekam proti desni. Petdeset, sedemdeset, sto metrov in – slepa ulica. Prava Patagonija, vsenaokrog bele gobe iz ledu in spihanega pršiča, prehod do vrha, ki ga že slutim le nekaj deset metrov zgoraj, pa zapira prhek luknjičast previs, ki ga cepin reže kot sladkorno peno. Preklinjam v več jezikih, besedni zaklad postaja skrajno neprimeren. Še dobro, da daleč naokoli ni nikogar, ki bi me poslušal. Treba je nazaj. Petdeset, sedemdeset, sto metrov, vse do mesta, kjer se ledeni žlebovi združijo v en sam širok jarek. Počivam, navpični sestop me je utrudil, poleg tega je to povsem izven načrta današnjega dne. Vendar se mi zdi, da je časa še dovolj. Poskusimo bolj levo...

Gre, vendar je tukaj žleb zaprt s previsom že v spodnjem delu. Nekaj udarcev gre v prazno: spodnji del previsa je sam napihan pršič. Šele ko se z nogami razkoračim v ozkem žlebu, sežem dovolj visoko in cepini zagrabijo v trden led. Potegnem navzgor, še dva, tri udarce v trdo, steklu podobno steno... Če bo tukaj treba nazaj... O tem bom razmišljal kasneje. Vsekakor mi preostane sestop po Francoski smeri; za to pa je treba priti na vrh. Navpični žleb se spet deli na dva zavita kraka, ki jima ne vidim izhoda, in spet izberem napačnega. Le kje je danes ostal moj občutek za smer, s katerim se tako rad hvalim? Na srečo sem zmoto ugotovil dovolj hitro in tretji žleb je končno pravi. Resda je tako ozek, da se tlačim skozenj in se mi za vrat vsipavajo grebeni pršiča, ki jih spotoma podiram, a nič ne de. Počasi se naklon zmanjšuje in že vidim snežišče tik pod vrhom. Tam se udiram čez kolena, megla je, sneži in ne vidim nikamor, pa vendar dovolj daleč, da opazim točko, kjer se stikata oba grebena. Vrh, 6160 metrov. Nekaj metrov pod najvišjo točko se ustavim, ne bi rad padel na drugo stran v dolino Llanganuco. Ura je 12.49, kamera še dela, sicer komaj, vendar skušam s otrplimi prsti vse skupaj vsaj za silo dokumentirati. Nobenih zmagoslavskih občutkov, vem, da sem šele na pol poti.

MED BARIKADAMI PROTI DOMU

Pet dni kasneje, na avtobusu za Limo, si še nisem povsem opomogel od plezarije. Zato sem se zbudil šele, ko smo ponoči že več kot uro stali sredi Panamericane kakih 180 km severno od Lime. Le počasi smo izvedeli, kaj se dogaja. Opolnoči so ribiči pričeli veliko stavko in z gorečimi barikadami zaprli glavno in edino prometno povezavo sever-jug. Z Urbanom računava ure do odhoda letala, prav malo jih še imava na razpolago. Začne se lov za transportom: tricikli, rikše, kolesa, redki taksiji, ki si upajo na cesto med barikadami... Te si sledijo vsakih nekaj kilometrov. S skoraj štirideset kilogrami prtljage peš pač ne prideš prav daleč. Domačini so na srečo zavohali zaslužek

in po raznih bližnjicah in poljskih poteh se z njihovo pomočjo nekako prebija do prvih avtobusov na drugi strani, ki pa so nabito polni. Ni še konec... Do Lime sva zamenjala devet prevoznikov in na koncu utrujena obležala v letalskih sedežih. Nasvidenje, Peru! Za nama je kratkih, a zelo jedrnatih 14 dni, ki bodo za nekaj časa spet pomagali ceniti pridobitve civilizacije. Najmanj to – zdi pa se mi, da še precej več.

Tehnični podatki: Prvenstvena smer NO FIESTA HOY DIA (v prevodu: Danes ni zabave) v severni steni Južnega Huandoya (Huandoy Sur), cca 1000 m, 7.5 h, plezal Pavle Kozjek 4.7.2001. Sestop po Francoski smeri (Astier '79, TD+).

Ocena: ED+, podrobneje VI-, 6+ (AI 6+, M5-6, WI 5)

HAIKU TRENUTKI

Maja Zorman

*v brezpotju
se zgane velik list –
razgrnem zemljevid*

*gamsovi bobki
do vrha poti
edina markacija*

*vitka smreka
v razpoki pomladi
balvan*

*za potokom
dolina metuljev
Zapotok*

*-Žvižg odmeva
v travnatih vesinah -
planinec? svizec?*

*košček sira
s kavko zamenjam
za širino neba*

*v strmini
gams pomoli rogova
skala oživi*

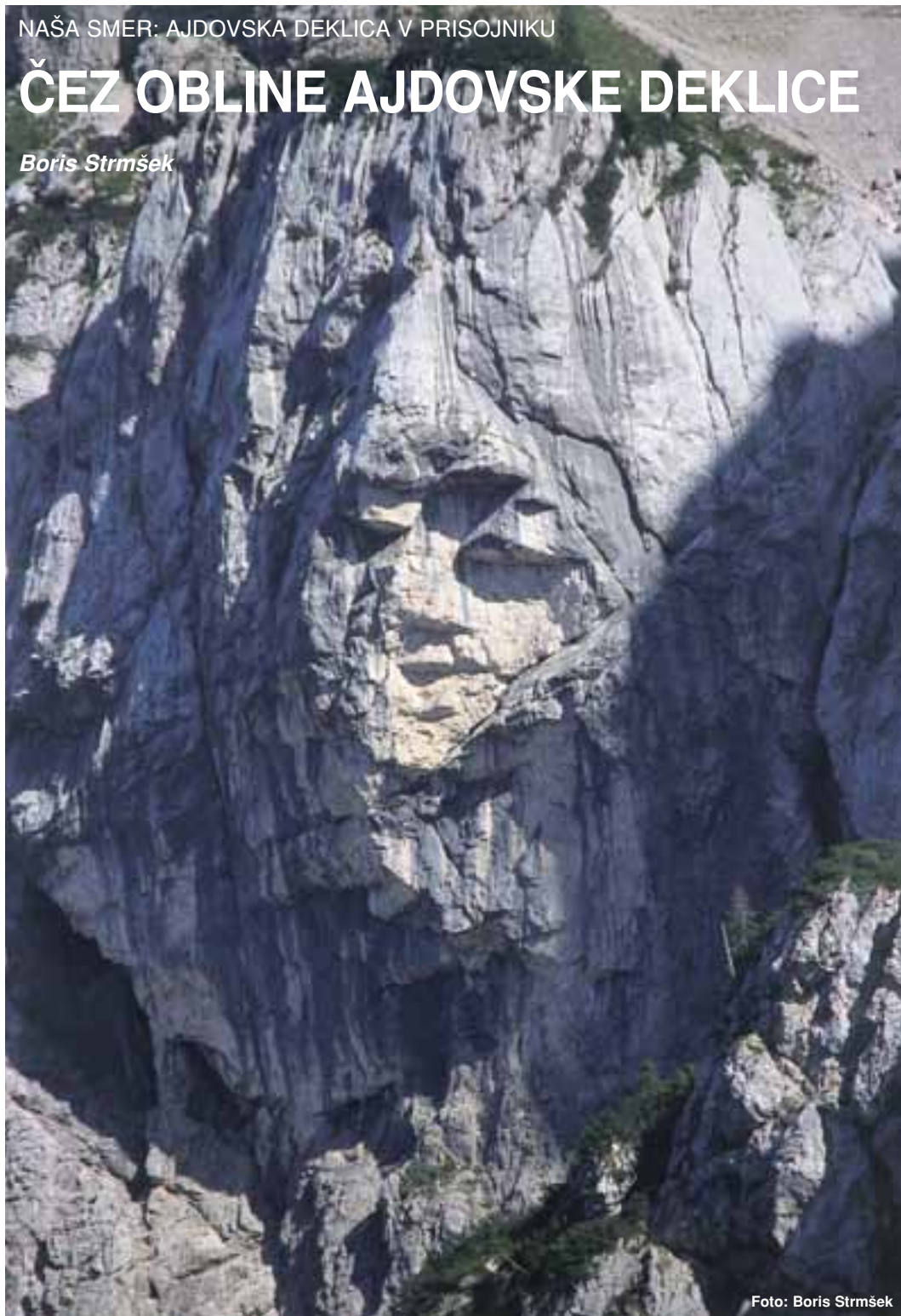
*soparno popoldne
oblak nad Mokricco
se pomokri*

Haiku so trivrstične pesmi, ki imajo svoje korenine na Japonskem. V haiku pesmi je zajet trenutek, vtis iz narave in njegovo doživetje. Poudarjena je minljivost in neponovljivost trenutka.

NAŠA SMER: AJDOVSKA DEKLICA V PRISOJNIKU

ČEZ OBLINE AJDOVSKE DEKLICE

Boris Strmšek

TRD POLJUB

Spomnim se, da smo občudovali razglednice s posnetki Janeza Skoka, na katerih sta bila v popoldanskem soncu sredi obraza Ajdovske dekllice v Prisojniku plezalca, Ines in Marko, če se prav spomnim. Ah, mogoče bomo tudi mi enkrat... Mogoče. Nismo bili povsem prepričani, a je nato vseeno prišel tisti enkrat. Ne spomnim se več, kako je prijatelj Lori sploh prišel na idejo, da greva plezat Ajdovsko dekllico, vem samo, da sam nisem bil najboljše pripravljen. V tistih časih nisem prav dosti plezal, pa še prometno nesrečo sem imel pred tem in moj vrat je bil nekoliko trd. Kljub vsemu sva nato neko zgodnje poletno jutro kolovratila skupaj z ovcami od Vršiča proti steni. Ovce so naju zapustile, midva pa po zavarovani poti, nato po skotrtju pod skalni obraz, ki je takrat dobil povsem drugačno perspektivo. Strehe, previsi... In sva se nato do popoldneva "zabavala", viseč v klinih, med katerimi je bilo veliko slabo zavrtanih in rjavih svedrovcev. Ko sem se tam po rumenih ploščah pod "učko" stegoval navzgor, se mi je izpulil svedrovec z delom skale vred in telebnil sem navzdol proti "ustnicam", da so me potem poleg vratu bolela še rebra. Trd poljub! Na srečo nama je Ines prej svetovala, da vzameva s seboj kakšno rezervno pušo in ploščico, tako za vsak slučaj, če se kaj izpulji. In ta nasvet naj velja tudi za vse tiste, ki se bodo v prihodnje podali v smer. Zagotavljam pa vam, da je smer dovolj privlačna, in čeprav se ne odlikuje s kakšno posebno višino (le slabih 200 m je visoka), vam ne bo žal, da ste se odločili za vzpon. Pogoji je seveda, da ste že prej preplezali kakšno "tehniko", da ne bi slučajno doktorirali v oblinah Ajdovske dekllice. Ocena V+, A2 mogoče tudi ne pove vsega. Tista A3 v plezalnem vodniku Vršič (PZS, 1997) je malce pretirana. Prosta ponovitev? Hja, bo še treba kar malo žgancev pojesti!

SO JI VZELI NEDOLŽNOST?

Avtorji smeri čez obraz Ajdovske dekllice, pravcate vršiške skalne znamenitosti, so "Trije mušketirji", kakor so poimenovali navezo Janez Jeglič – Silvo Karo – Franček Knez. Avgusta 1984 so se odpravili v Dolomite, natančneje pod južno steno Marmolade, kjer pa jih je tri dni pral dež, ki so se ga nato naveličali. Na povratku so se ustavili na Vršiču, kjer pa je padla odločitev, da ne gredo prej domov, dokler ne preplezajo Ajdovske dekllice. No, ob njihovi odločitvi je oskrbnica v koči, starejša gospa, pripomnila: "Fantje, tudi če greste vsi skozi njo, ji ne boste nedolžnosti vzeli!" Ampak nedolžnost gor ali dol, naslednji dan je ta skalna dekllica "padla". Je pa bilo že prej nekaj poskusov oziroma so plezalci nekoliko otipavali to Ajdovsko deklino, menda je tudi že Matjaž Deržaj poizkušal, vendar se ji ni preveč prikupil, pa tudi ostali so dobili košarico, dokler se niso pojavili "mušketirji". Ker se je trojci mudilo domov, so marsikateri svedrovec zavr-

tali bolj na pol. Predvsem prva streha, tam še daleč pod brado, pa tista do brade in del čez lice oziroma mimo nosa so bolj slabo razčlenjeni, zato je bilo treba nekaj kamnoseštva. V dobrih devetih urah so bili na vrhu, v vodniku pa je navedeno, da je sedaj čas plezanja okoli 4 ure. Je treba kar dobro "popraskati", da ste v štirih uricah preko, če pa vam se še kaj izpulji... Kar rezervirajte si ves dopoldan in še del popoldneva. Uživajte v razgledu!

GOR PO AJDOVSKI, DOL PO HANZOVI

Dostop je po Jeseniški (Kopiščarjevi) poti. Tam, kjer zavije pot ostro proti desni navzgor, se odcepite levo in prečkate skrotasto pobočje proti vznožju skalnega obraza do vznožja nekakšnega stebra, tam pa vas čaka prvi raztežaj, ki je dokaj lahek in vas pripelje na polico pod veliko streho. Tukaj se prične zares. Trikotna streha vas bo odpeljala daleč navzven ("lojtrca" bo kar potrebna) in čez rob na nekoliko nagnjene plošče, kjer je spet stojišče. Po ploščah malo levo in po počti nazaj proti desni, pa boste pod drugo streho, ki je spet akrobatska (oči imejte na klinih, ki precej gledajo ven, ha), čeprav manjša od prve. Stojišče je na položni plošči ob bradi. Tam plezate nato naravnost navzgor čez rumene plošče proti očesu, ki ga obidete nekoliko levo naokoli in spet ste na nagnjenih ploščah. Čaka vas samo še zadnji, tokrat zares uživaški raztežaj. Desno okoli vogala (čelo) in nato naravnost navzgor proti poraščenemu robu, kjer si lahko končno privoščite pivo, če ste ga slučajno vzeli s seboj. A ne pretiravajte, saj vas čaka še sestop. Predlagam Hanzovo pot, saj boste tako spoznali še nekaj skrivnosti Prisojnika. Zaradi značilnega snežišča pod Hudičevim stebrom boste potrebovali dobro obutev in nekaj previdnosti (cepina in derez niti ne bom omenjal, saj ne bi imelo smisla). Pa tudi na splošno je Hanzova pot dovolj zahtevna, da je ne kaže podcenjevati. Je obnovljena ali ne (in zakaj je ali ni), pa sploh ni toliko pomembno, če ste preplezali našo smer. O tem se naj drugi dogovorijo, medtem ko boste vi od daleč mežikali Ajdovski dekllici, ki je poleg tudi nekoliko vaša. In oprema? Nič posebnega – nekaj klinov, zatičev, metuljev, pa sveder s kakšno pušo in ploščico. Pa na vreme ne pozabite, da boste imeli sonce popoldan. Že dolgo si želim fotografirati nekoga v popoldanskem soncu sredi obraza Ajdovske dekllice.

NOVICE IZ VERTIKALE

Boris Strmšek

Čufarjeva – svetovna prvakinja

Najboljša slovenska športna plezalka Martina Čufar iz Mojstrane je končno dosegla to, o čemer mnogi lahko samo sanjajo – postala je svetovna prvakinja. Drugi konec tedna v septembru se je v Winterthuru v Švici odvijalo svetovno prvenstvo v športnem plezanju, ki se ga je udeležila tudi 10-članska slovenska izbrana vrsta. Naši plezalci in plezalka so se udeležili predvsem glavnih dveh disciplin, kjer sta se po pričakovanju samo Jure Golob v balvanskem plezanju in Martina Čufar v težavnostnem plezanju uvrstila v finalni del tekmovanja. Jure Golob je na koncu zasedel 9. mesto, medtem ko se je Čufarjeva povzpela precej višje. Po četrtfinalnih in polfinalnih smereh je bilo v finalu presenetljivo veliko tekmovalk – kar 14, čeprav se običajno uvrsti v finale osem najboljših. Obe smeri sta bili precej lažji kot običajno, zato je v obeh nastopih veliko tekmovalk doseglo vrh smeri. V finalu pa

se je položaj precej spremenil, očitno so postavljalci tekmovalnih smeri dobili alarm. Za vrh so vsi pričakovali boj med Čufarjevo, Belgijko Muriel Sarkany in Nemko Katrin Sedlmayer, ki je med omenjeno trojico nastopila v finalu prva. Že na sredi smeri je imela precej težav in se uvrstila šele na osmo mesto, precej bolje pa je svoj nastop končala Sarkanyjeva, ki je ob tem prevzela vodstvo. Za njo je nastopila naša prvakinja, ki pa je pokazala tako estetsko kot tudi taktično več od Belgijke in jo na koncu preseгла ter osvojila svojo prvo lovoriko na svetovnih prvenstvih. Do sedaj je bila namreč njena najboljša uvrstitev 6. mesto iz Birminghama pred dvema letoma. Sicer pa je letošnja svetovna prvakinja dosegla že na začetku sezone zmago na "mastersu" v Bruslju, najboljša pa je bila tudi na zadnji tekmi svetovnega pokala v Chamonixu. Ob tem ne smemo pozabiti tudi vrsto odličnih vzponov v skali. Vsekakor bo letošnja sezona zagotovo njena najboljša doslej. Predlani je v skupnem seštevku svetovnega pokala zasedla tretje mesto, lani je bila mesto slabša, letos pa je očitno odlično pripravljena. ČESTITAMO!!!

Dvakrat čez Mangart

Na tradicionalnem spominskem taboru Tamare Likar in Pavla Podgornika zadnji avgustovski konec tedna pri Mangartskih jezerih, nad katerimi se dviga mogočno ostenje, katerega osrednji del je Mali Koritniški Mangart (2333 m), se je tudi letos zbrala družčina alpinistov. Opravljenih je bilo kar nekaj vzponov v markantnih stenah nad dolino, kot zanimivost pa velja omeniti povezovalni vzpon ljubljanske naveze Pavle Kozjek – Zoran Radetič. V enem dnevu sta namreč preplezala kar dve znameniti smeri v severni steni Koritniškega Mangarta. Najprej sta preplezala Severni steber, ki je bolj poznan kot Desni Piussi (VI+, 800 m), sestopila nazaj pod steno in nato preplezala še Cozzolinovo zajedo (VII-/VI, 800 m). Popoldan sta si v dolini seveda zasluženo privoščila kakšno pivo, za mlade in nadebudne alpiniste pa samo še podatek, da oba plezalca skupaj štejeta 87 let, ob tem pa jih ima Zoran 3 več od Pavleta. Ja, ja, bodo morali "mucki" še precej trenirati!

Ogre dvakrat

Granitni Ogre v Pakistanu je zadnja leta precej na udaru, še posebej letos pa je bila ob vznožju precejšnja gneča, med drugim so ga tudi slovenski alpinisti poskušali osvojiti, a jim na žalost ni uspelo. Sicer pa upravičeno velja za izredno zahtevno goro, saj že od prvega vzpona leta 1977, ki sta ga opravila legendarna Chris Bonnington in Doug Scott, ni nihče stal na njegovem vrhu. Poskušale so številne odprave, zahtevna stena v kombinaciji z muhastim vremenom in pogosto slabimi razmerami pa je osvajačce vselej prisilila k umiku. Letos je bila pod goro tudi nemško-švicarska trojica – Urs Stoecker, Iwan Wolf in Thomas

Huber. Po začetni gneči (in tudi prepirih med plezalci) v južnem stebru najvišjega Ogreja (7285 m) so se najprej preusmerili na še neosvojeni Ogře III (6800 m). V zahodnem stebru so najprej splezali do višine 6000 m, pritrdili v steno vrvi in se vrnili v bazni tabor. Pri naslednjem odhodu v steno so napeli še novih 400 m vrvi, se vrnili v bazo in po precej kratki noči krenili ponovno navzgor. Ob 2. uri zjutraj so pričeli z vzpenjanjem, ob 14. uri 1. julija so dosegli vrh. Težave v smeri so bile nekje do A3. Ker pa jim to očitno še ni bilo dovolj, so čez tri tedne stopili še na vrh najvišjega med Ogreji. Ker očitno ostalim navezam ni šlo najbolje, se je trojica odločila, da bo uredila zadevo. Po dveh dneh priprav so 18. julija krenili iz baze (5000 m) v južni steber. Po dveh bivakih v visečih posteljah so preplezali 28 raztežajev dolgo smer Fine/Vauguet do vrha stebra (6500 m), kjer so prespali tretjič in nato ob 2. uri zjutraj krenili naprej. Najprej po ledni steni naklonine do 55 stopinj proti vršnemu delu, nato pa kar nadaljevali s plezanjem do vrha, kamor so stopili ob 15.30 in s tem opravili drugi pristan. Naslednji dan so se vsi trije živi in zdravi vrnili v bazni tabor. Težave v smeri so ocenili s VI/A2.

Letos so Andi slovenski

Poročali smo že o nekaj vzponih naši alpinistov v Andih, a letošnja bera novih smeri je zares odlična, še posebej velja omeniti dva na področju Cordillere Huayhuash v Peruju. Odprava PK Rifnik iz Šentjurja je med številnimi vzponi opravila tudi zelo zahtevni prvenstveni vzpon v zahodni steni Siula Grande (6356 m). Matic Jošt, Tomaž Žerovnik, Viki Mlinar in Španec Aritz so v treh dneh preplezali 27 raztežajev dolgo in 1000 m visoko kombinirano smer "Noches de juerga" (ED, 65 do 90 stopinj v ledu, M6 kombinirani deli), še en dan pa so potrebovali za spust nazaj čez smer do vznožja. Podrobnosti s fotografijami si lahko ogledate na spletni strani www.ibiko.si/huayhuash/.

Še nepreplezana jugozahodna stena gore Sarapo (6127 m) je prav tako dobila slovensko smer, ki sta jo preplezala Matej Mejovšek (AO Kranj) in Irena Mrak (AO Tržič). Smer sta posvetila Andreju Zamanu (Andrejeva smer), ki se je lani ponesrečil v Himalaji. Smer sta plezala 17. in 18. julija, dolga je 18 raztežajev oziroma 900 metrov, zaradi sneženja in plazov pa sta jo zaključila na južnem grebenu 5980 m visoko. Ocena smeri je V+, 90/65-80 stopinj. Pred tem sta opravila še prvenstveni vzpon v severni steni Trapecia (5644 m), za katerega sta potrebovala pet ur, ocena smeri "Življenje je lepo" pa je IV, 80/50-60 stopinj, 400 m.

Perujska Sfinga ponovno prosto

V prejšnji številki smo poročali o novi smeri v gori El Esfinge (5325 m) v perujskih Andih, ki so jo preplezali Andrej Grmovšek, Tanja Rojs in Aleksandra Voglar. Ker ob prvenstvenem vzponu niso smeri ponovili povsem prosto, so se odločili, da se po počitku v dolini Gr-

movšek in Rojsova še vrneta pod Sfingo. Aleksandra Voglar je s špansko soplezalko in njeno skupino osvojila še vrh Artensoraja (6025 m) nad dolino Paron, nato pa se je njen obisk Andov iztekel. Tanja Rojs in Andrej Grmovšek sta se 10. avgusta vrnila pod Sfingo in čez dva dni preplezala še enkrat spodnjih sedem raztežajev, ki niso bili preplezani prosto. Pri tem ju je precej oviralo vetrovno in hladno vreme. Grmovšek je vse raztežaje ponovil prosto, Rojsova pa do 6c. Ocene po raztežajih so naslednje: 6c, 7b, 6c+, 6c+, III, 6c in 7a. Po dnevu počitka sta vstopila v špansko smer iz leta 1985 in preplezala prosto spodnjih sedem raztežajev ter v njih napela vrvi (VI do VII, en raztežaj VIII), naslednji dan pa še pet raztežajev okoli VII. stopnje in tri lažje do vrha. Tri dni kasneje sta vstopila še v smer Cruz del Sur, ki sta jo lani preplezala Silvo Karo in Mauro Bole – Bubu. Preplezala sta prve tri raztežaje, prvega (6b+), oba prosto, Grmovšek je opremil drugega in ga nato ponovil še prosto (ocena prvih plezalcev 7c), tretjega pa je preplezal na pogled (7c+). Naslednji dan sta preplezala še pet raztežajev (7b+, V, 7b+, 7b, 7a+), Grmovšek vse prosto na pogled. Tretji dan sta ponovno stopila na vrh granitne gore. Zgornji raztežaji so lažji (eden 7a+, ostalo lažje), oba sta plezala vse prosto. Tako sta opravila prvo ponovitev smeri. Grmovšek je mnenja, da je smer zelo lepa, vendar se mu ocena ne zdi povsem realna. Zdi se mu malenkost težja od njihove smeri Meche taq inti!?, kjer pa je plezanje psihično zahtevnejše. Kakorkoli – odlični vzponi, ki so bili začinjeni z nekoliko slabšim vremenom, kot je bilo v lanski sezoni. Pa tudi plezalcev je bilo letos precej manj kot lani.

Internetni naslovi

Za tiste, ki imate dostop do spleta (in obenem veliko časa), bo zagotovo dobrodošli nekaj naslovov, kjer boste lahko občudovali gorsko naravo ali našli informacije o dogajanjih v stenah in gorah. Urban Golob, alpinist, pisec in fotograf, vaa vabi na ogled svojega fotografskega materiala, ki je viden na naslovu www.ipak.org/golob. Alpinistični odsek Akademskega planinskega društva Kozjak iz Maribora je svojo spletno stran preselil na drug naslov – sedaj je dosegljiva na <http://laoplinox.uni-mb.si/kozjak>.

Zanimive so tudi koroške alpinistične novice oziroma "Alpinistično plezalni glasnik AK Ravne", ki ga lahko dobivate po elektronski pošti. Tam najdete vse informacije o aktivnosti odseka in ostalih koroških skalolazcev, vse pa je spisano na malce humoren način. Za prejemanje glasnika se oglasite načelniku AO Ravne Robiju Jamniku na elektronski naslov infos@siol.net.

Za tiste, ki jih zanimajo alpinistična in športnoplezalska dogajanja po svetu, bo prav gotovo dobrodošel ogled strani www.PlanetMountain.com. Informacije o vzponih, odpravah in ostalih dogajanjih, poleg tega pa tudi predstavitev smeri, plezalnih področij, inter-

vjuji in še kaj. Na voljo v italijanskem in angleškem jeziku. Nekaj podobnega je tudi ruska stran Risk Online (www.risk.ru). Seveda ne smemo pozabiti na osrednjo slovensko gorniško informativno stran Gore... Ljudje (www.planid.org), ki jo ureja Franci Savenc, tukaj pa je tudi stran Planinske zveze Slovenije (www.pzs.si) in seveda naša stran – www.pzs.si/pv. Obiščite tudi nas!

Umril je Casimiro Ferrari

Na začetku septembra nas je zapustila ena od italijanskih alpinističnih legend – Casimiro Ferrari, ki je bil znan med drugim po svojem vzponu leta 1974 čez zahodno steno Cerro Torreja v Patagoniji. Ferrari je bil rojen leta 1940 v kraju Ballabio pri Leccu ob jezeru Como, bil pa je eden najznamenitejših članov kluba Gruppo Ragni della Grignetta – CAI Lecco. Slovel je kot eden najboljših poznavalcev patagonskih Andov, njegove številne odprave pa so prinesle vrsto prvih vzponov na tamkajšnje vrhove. Tudi v poznejših letih se je vselej rad vračal v kraje, ki so mu bili kakor drugi dom. Tako je leta 1994 ob 20-letnici svojega vzpona na slavni Torre je organiziral pravo plezalsko "fešto" v vasi Chalten ob vznožju najmarkantnejših granitnih konic Patagonije. Ferrari je umrl v bolnišnici v Leccu po daljši bolezni. Legende počasi odhajajo.

Tam v steni triglavski udarec odmeva

Vinko Hrovatič

*Tam v steni triglavski udarec odmeva,
plezalec samotni zabija spet klin,
srčce mu nemirno veleva,
da vabi spet klic ga kamnitih višin.*

*Iz klina na klin si sam vrv napenja,
se sliši kot struna bi dajala zven,
vse više in više se vzpenja,
na vrv ga veže jekleni le člen.*

*Zabil je poslednji še klin v razpoko,
pod milim mu nébom srčce zadrhti,
na Triglavu gori visoko
poplačan s pogledom na vse je strani.*

*Vrhovi vsi sinji naravo krasijo,
prečudežni svet si ustvaril, goré,
besede v nebo govorijo,
da vrnem se spet, so le v meni željé.*

**Obutev,
ki jo uporablja
Pavle Kozjek**

ANAPURNA WAY d.o.o.
Krakovski nasip 10,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/426 34 28

TREKING ŠPORT d.o.o.
Jeranova 11a,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/256 25 01

K2 ALPINIST
Rožna Dolina, cesta II/36,
1000 Ljubljana
Tel.: 01/256 88 71

ALPE d.o.o.
Alpe 17,
4264 Bohinjska Bistrica
Tel.: 04/531 20 59

ERA ŠPORT
Šaleška 20,
3504 Velenje
Tel.: 03/896 04 52

**MERCATOR
GORENJSKA d.d.**
P.E. MEDVODE
Medvoška 3,
1215 Medvode
Tel.: 01/361 11 00

ZASTOPA, MASEL D.O.O. ŠMARTINSKA 106, LJUBLJANA, TEL: 01/585 3500

PRIGODE NA SOLČAVSKEM

Valent Vider

ENOLONČNICA NA OKREŠLJU

V koči pri Iglj je bil za oskrbnika sedaj že pokojni Tajmajster, imena ne vem, ki pa je imel v planinskih krogih vzdevek "Lulek", menda, ker se mu je o tem rado govorilo. Ta Lulek je v veseli družini povedal sledeči dogodek:

Ko sem bil oskrbnik Frischaufovega doma na Okrešlju, je bil ta kar dobro obiskan tudi zaradi dobre enolončnice. Zraven kuhinje je PD Celje dogradilo še leseno shrambo za živila. Vanjo pa so se prigrizle miši in smo imeli z njihovimi iztrebki kar precej posla. Riž, koruzni zdrob, kruh so bili bogat plen teh živalic.

Bila je nedelja in opoldne je prišlo na enolončnico polno gostov. Vse mize v jedilnici so bile zasedene, vsi so čakali na jed, ki je dišala iz kuhinje. Dekle za strežbo je potem, ko je že vsem gostom postregla, prišla v kuhinjo in me kot odgovornega oskrbnika poklicala:

"Gospa pri mizi pri priči želi govoriti z vami!"

Seveda sem se zajetni gospe takoj odzval. Diskretno, a z zvišanim glasom mi je z žlico pokazala na rob krožnika in rekla:

"Nesramnost, to je ja mišjak!"

Seveda sem to videl tudi sam, vedel pa sem, da ne smem priznati, sicer bodo vsi gostje takoj pustili enolončnico in izginili, ne da bi plačali.

Z žlico sem torej tisto reč zajel in si jo dal v usta, stisnil med zobmi, se skremžil in jo požrl. Rešilna misel mi je obraz raztegnila v smeh, ko sem glasno rekel:

"Gospa, to je pa kumna, prava kumna!"

Drugi gostje so prisluhnili in čakali, kaj bo. Gospa je tej moji ugotovitvi seveda morala verjeti, saj sem ji na koncu še zagotovil, da je kaj takega absolutno popolnoma nemogoče. Zelo zelo ji je bilo žal zaradi obdolžitve. Dolgo se mi je opravičevala in seveda poudarjala znani sloves naše enolončnice. Seveda je bila s tem zadeva rešena, volk sit in koza cela.

Leseno steno shrambe je društvo kmalu zamenjalo za zidano in kaj podobnega se ni moglo več zgoditi. Še danes pa nisem prepričan, če ni bilo takrat v jedi še več take "kumne".

LAŽ NA KLEMENČI JAMI

Bil sem v veseli družini, ki se je zbrala še v "ta stari bajti" na Klemenči jami. Ob dolgi steni je bila klop, ob njej pa ozka miza iz dveh desk. Sedel sem pri steni. Nasproti mene je sedela brhka planinka. Tudi ona je naročila golaž, ki je bil takrat za kosilo. Rekla je še: "Ampak vroč mora biti!"

Tako smo se ob pijači in golažu veselili, se šalili in prepevali. Planinka nasproti mene je dobila svojo vročo porcijo golaža. Ni še mogla jesti, ozirala se je okrog in se veselila z drugimi. Tudi jaz sem bil v veseljem razpoloženju. Preveč sem se nagnil naprej in, o groza, zobna proteza, ki mi je razrahljana rada uhalajala, je v tem trenutku padla iz ust in naravnost v golaž meni nasproti sedeče planinke. K sreči je v veseljem razpoloženju ona gledala drugam, jaz pa sem jo opozoril, da jo pri oknu nekdo kliče iz kočice. Takoj je vstala in šla ven. Ta čas sem pa jaz izkoristil. Z žlico sem poiskal v golažu meni ubeglo protezo, jo potegnil ven in jo namestil na njeno pravo mesto. Seveda sem žlico še na čisto obliznil. Takrat pa je že prišla planinka nazaj in rekla, da ni bilo zunaj nikogar, ki bi jo iskal ali klical. Vesel, da se je zadeva tako rešila in da so morebitni očividci molčali, sem ji rekel: "No, potem sem se pa zmotil."

To mi je pripovedoval znani solčavski Joža in mi dovolil tudi objavo tega planinskega dogodka. O svoji protezi pa mi je povedal še eno zgodbo:

V Matkovem kotu so bile sankarske tekme. Nazaj proti Logarski dolini sem se peljal s traktorjem. Na grdo razvoženi cesti, ki takrat še ni bila asfaltirana, je traktor poskakoval. Čutil sem, da je moja proteza v ustih iskala izhod. In res ga je našla. Padla mi je iz ust pred traktor, ki jo je povozil. Nisem pričakaval, da bi še ostala cela, zato je nisem šel pobrat. Pri zobarju sem itak že imel naročeno novo.

Čez nekaj časa, mogoče sta minila dva tedna, pa mi je Žiki, takratni oskrbnik kočice na Klemenči jami, ko me je videl, kako mlaskam z jezikom, rekel:

"Imam odvečno protezo, pomeri, mogoče ti bo prav."

Res sem poskusil. Bila je prav moja.

Žiki je sedaj oskrbnik Koče na Loki pod Raduho, jaz pa imam že dolgo novo protezo.

RADIO OGNJIŠČE

*Doživetja
Gora in narave*

Vsak četrtek ob 10.15

PEŠ PO MOVRAŽU IN OKOLICI

MED KUKOM IN BADINOM

Igor Maher

Sv. Kvirik (foto: Igor Maher)

Movraž ni le prijazna istrska vasica z bogato preteklostjo, ampak je tudi izhodišče za mnoge kratke ali nekoliko daljše izlete po pestri okolici, bodisi peš ali s kolesom. Zaradi ugodne klime so izleti možni v vseh letnih časih, še poseben čar pa imata pomlad, ko se travniki odenejo s pisano cvetno odejo, in jesen, ko grmički ruja zažarijo v škrlatni barvi. Na vrhuncu pololja nas lahko visoke opoldanske temperature odvrnejo od pohajkovanja, pozimi pa s hrbtov Čičarije pogosto zapiha hladna burja.

Vasica, ki je umaknjena od današnjih prometnih poti, se skriva na skrajnem jugovzhodnem slovenskem delu Kraškega roba, nedaleč od meje s Hrvaško. Hiše so si Movražani postavili na sončnih, pred burjo zaščitenih pobočjih pod skalnatim Kukom, pod vasjo pa je prostrana Movraška vala, kotanja z značilnostmi kraškega polja. Vala je ujeta med zakrasele, apnenčaste planote, zato ni čudno, da dno vale ob velikih deževjih zalije jezero, vsa voda pa iz kotanje odteka podzemsko in pride na dan v bližnjih Mlinih, pod stenami Kroga oziroma Velega Badina.

Po okolici Movraža so speljane številne poti, mnoge od njih tudi označene. Poleg planincev zanje skrbijo še skavti in gozdarji, načrtno pa se urejanja turističnih poti loteva tudi Krajevna skupnost Gračišče. Ker pa Kraški rob oziroma stik apnenčastega in flišnega sveta v Slovenski Istri predstavlja enega najbolj slikovitih prehodov s številnimi življenjskimi prostori za izredno pestro rastlinstvo in živalstvo, je seveda potrebno nekaj previdnosti in ekološkega znanja pri načrtovanju rekreacije v tako občutljivem naravnem okolju.

NAJPREJ NA KUK

Krožna pot je speljana po apnenčastih hrbtih, ki obkrožajo Movraško valo. Na severu je to markantni Kuk, proti vzhodu se nato vleče planotasti svet Rakitovskega krasa, na jugu pa valo obrobijata Stražnica in Veli Badin.

Iz Movraža krenemo po cesti proti pokopališču nad vasjo. Na ovinku nas kažipot usmeri na kolovoz, ki se nad zajetjem Na šturku cepi. Nadaljujemo po markiranem levem kraku. Pri nekdanjih njivah na Sazidu se kolovoz zoži v stezo, ki vse bolj strmo preči gozdnato pobočje.

Skalnat del nas pripelje nad izrazito Črno steno, kjer se teren nekoliko položi. Po pobočju, kjer trave vse bolj nadomeščajo drevje, se vzpenjamo ob robu stene proti razglednemu vrhu. Na vrhu naletimo na kolovoz. Dobre pol ure potrebujemo za vzpon iz Movraža do Kuka.

Kuk je s svojo steno najbolj izrazita vzpetina nad Movražem. Če smo natančni, je Kuk le rob stene, od njega pa se še slabih 300 metrov (pa ne višinskih!) zložno vzpenja travnata vzpetina. Tej najvišji točki (498 m) pa pravijo Ščukovec. Vrh je lepo razgledišče na robu prostrane Rakitovske planote. Na severu in vzhodu obzorje zapirajo vrhovi Čičarije, od Slavnika

do Učke, na jugu valovi Šavrinsko gričevje, pod nami je Rižanska dolina s Kraškim robom, pa Trst v ozadju. Z roba stene pa pogled pade do Movraške vale z Movražem.

Pot s Kuka naprej po planotastem Rakitovskem krasu bo za večino izredno prijetno doživetje. Kolovoz vodi skoraj po ravnem v osrčje travnate planote, v morje valujočih trav. Če kje, tukaj v tem travnatem prostranstvu lahko izgubimo občutek za prostor in po možnosti še za čas. Pa brez bojzani, da bi se zgubili, saj je dober in markiran kolovoz speljan pod Velikim Gradežem (kjer se levo odcepi pot proti Slavniku) in po uravnavi, ki ji pravijo Tri očke. Ime je razumljivo, ko na začetku dolge kamnite ograde na desni strani opazimo napis jama. Le nekaj korakov od poti je kraška jama s tremi vhodi. Kolovoz nas vodi ob omenjeni kamniti ogradi, za katero se bohota temen borov gozd. Vse polno pa je manjših, krožnih ograd okoli vrtač, kjer so se domačini nekoč trudili pridelati nekaj zase in še kaj za prodajo, danes pa se v zavetju pred burjo razrašča grmovje. Na vilistem razpotju se držimo desno in kmalu pridemo v zavetje borovih krošenj. Teren – in z njim naš kolovoz – se spušča proti Movraški vali, sprva po gozdu, nato pa ponovno pridemo na travnike, ki jih poraščajo redka drevesa. Na manjši uravnavi – domačini ji pravijo Na vrh rebri – prečkamo cesto iz Movraža v Rakitovec. S Kuka potrebujemo do sem približno eno uro, cesta pa nam ponuja možnost, da krožno pot prekinemo in v slabe pol ure sestopimo v Movraž.

Markacije in napis Mlini na borih ob cesti nas usmerjajo v nadaljevanje krožne ture. Po nekaj korakih stopimo na kolovoz, sprva rahlo navzdol, od razpotja na ovinku pa ponovno navzgor. Kolovoz se vse bolj zgloblja v travah, vendar mu kljub temu ni težko slediti, ob tem pa usmeriti kakšen pogled še na Movraško valo, ki nam tako lepo kaže svojo podobo. Izrazitejša postane pot, ko se s travnatih pobočij Grebena oziroma sosednje Stražnice spustimo v gozd, kjer najprej malo poovinkarimo, nato pa prečimo v smeri južnega roba vale. Nad vasjo Dvori je še zadnji ovinek kamnitega kolovoza. Markirana steza tu zavije s kolovoza in po gozdu pripelje do zapuščene ceste na sedlu Nad sopotom. Če pa si zaželimo ogledati Dvore, nadaljujemo po kolovozu, ki nas pri vodnjaku pripelje v vas. Iz Dvorov se lahko po cesti čez valo odpravimo do Movraža, ali pa z ovinka pod pilom pod vasjo prečimo po stezi do ceste na sedlu, kjer se ponovno priključimo na markirano pot.

Cesta na sedlu je vse bolj zapuščena, saj je z nastankom državne meje, ki jo prečka nekoliko niže, postala neuporabna. Po prečkanju ceste pot nadaljujemo po stezi, ki s travnika izgine na poraščeno pobočje. Med hrasti, gabri, jeseni, ruji in še čim prečimo do Kroga, razglednega roba apnenčastega hrbita, ki se vleče med Movraško valo in sosednjo dolino Reke oziroma Bračane. Polovica krožne poti je za nami, 443

Movraška vala, desno Kuk (foto: Igor Maher)

vstopamo pa v njen najbolj slikovit del. Pod nami so prepadne stene, ki se širijo še proti zahodu do vrha Velega Badina, proti vzhodu pa sežejo daleč na hrvaško ozemlje. Smo namreč tik ob državni meji, ki jo pod steno prečka cesta Koper-Buzet. Pod cesto pa iz kraških izvirov priteka voda, ki pred tem ponikne v Movraški vali oziroma v širši zakraseli okolici.

LEPOTE VELEGA BADINA

Na začetku ostenja proti Velemu Badinu po zanimivosti še posebej izstopa naravni most, edini v Slovenski Istri, malo naprej pa opazimo globoke spodmole, močno previsne stene. Ušesa Istre jim pravijo, saj se pod steno sliši vse, kar govorijo v dolini. S stropa visijo sigaste tvorbe, iz skalnih razpok nas opazujejo ptice, na toplih pobočjih pod skalami zelenijo zanimive rastline. Vse to naravno bogastvo in življenje zahteva nekaj obzirnosti. Markirana pot sicer vodi pod spodmoli in se nato ob jeklenici in kovinskih stopih povzpne na greben ("Orlovo gnezdo"), prav zaradi ogroženosti ptic pa domačini pripravljajo pot, ki bo šla od naravnega mosta po grebenu nad spodmoli. Vijugala bo med med škrapljastimi apnenčastimi čoki, travami, grmi ruja in poleglimi debli hrasta in gabra in se bo pri "Orlovem gnezdu" združila s prejšnjo. Čez 359 metrov visoki vrh Velega Badina se nato rahlo vzpne do televizijskega pretvornika, kjer se pot umiri na

prostrani travnati planoti. Po kolovozu pridemo ob širnih razgledih na njen zahodni rob, kjer je pokopališče s cerkvico sv. Kvirika.

Pri slikoviti cerkvici se srečajo številne poti. Iz Sočerge se vzpne asfaltirana cesta, po travnatem hrbtu (pogosto slišimo zanj ime Kras) vodi naprej markirana pot čez Velo grižo, iz Movraža pa pride križev pot. Po slednjem se mimo kamnitih okopov nekdanjega gradišča na Gradcu, ki velja za enega največjih na Primorskem, spustimo v Movraž. Po poti, ki je nekoč povezovala vasi Movraž in Sočerga, je speljan križev pot s 14 postajami. Posvečena je duhovniku Mirku Valentiću, ki je bil v povojnih letih župnik v Sočergi, upravljal pa je tudi župnijo Movraž, zato ga je pot pogosto vodila čez Kras mimo Sv. Kvirika. Pri tem ga niso ovirali ne dež ne mrzav ne poletna vročina.

Označena pot nas mimo gradišča vodi na travnato ramo, ki jo od glavnega grebena loči suha dolina Podgradec. Valujoče trave kmalu zamenja gozd. Senčna pot nas pripelje v dno vane. Med trtami smo hitro v Movražu in s tem na koncu krožne poti, za katero bomo porabili pet ur hoje, nekateri manj, drugi nekoliko več. Tudi po vasi se nam izplača sprehoditi, med kamnitimi hišami do cerkve Marijinega vnebovzetja vrh vasi, kjer vam bodo s ponosom pokazali kip Sedeče Marije z detetom, restavrirano poznorenesančno delo.

Sv. Kvirik (foto: Igor Maher)

Kako do Movraža?

Do Movraža pridemo po cesti, ki se pod Črnim Kalom oziroma v Rižani odcepi proti Buzetu. V Gračišču nas kažipot usmeri na lokalno cesto do 5 kilometrov oddaljenega Movraža. Najmanj nesoglasij bomo povzročili, če bomo avto parkirali pod vasjo, v bližini čistilne naprave. Omeniti velja še železnico, saj nam omogoča prijeten in okolju prijazen dostop. Najbližja postaja je v Rakitovcu, na progi proti Pulju, informacije o voznih redih pa boste dobili na vaši domači postaji. Od Rakitovca se spustimo do Movraža ali pa se priključimo na krožno pot okoli Movraške vane.

Pešpot

Movraž-Kuk (0.45 h)-Tri očke-Na vrh rebri (1.00 h)-Krog (1.00 h)-Sv. Kvirik (1.30 h)-Movraž (0.45 h). Skupaj pet ur nezahtevne hoje (le ozek žleb z jeklenico in nekaj stopi pri "Orlovem gnezdu" zahteva nekaj spretnosti in ozek nahrbtnik), seveda pa lahko krožno turo po potrebi prekinemo in se prej vrnemo v Movraž.

Oskrba

Ob poti ni planinskih koč, lakoto in žejo pa si lahko po končani poti potešite v eni od gostiln v Sočergi, Gračišču ali Kubedu. Istrska kuhinja bo samo še dodala k lepotam in zanimivostim istrske pokrajine.

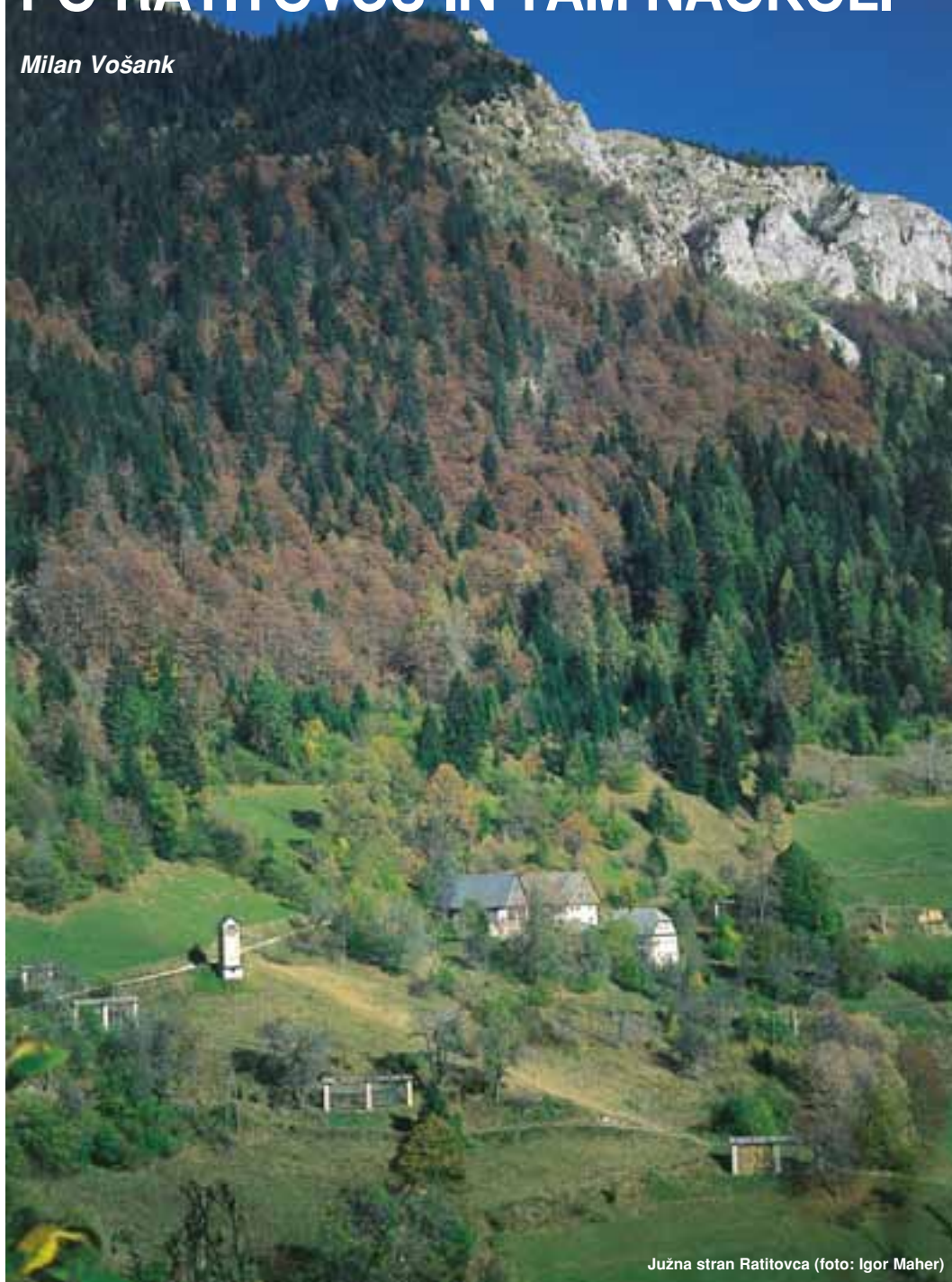
Branje v pomoč

Pri načrtovanju izleta v Movraž vam v pomoč priporočam predvsem dve knjigi: planinski vodnik Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras (Ljubljana, 1997) in zbornik Na obrobju Movraške vane (Koper, 1999). Tudi novi zemljevid Slovenska Istra bo dobrodošel pri orientaciji.

Z GORSKIM KOLESOM NA POT

PO RATITOVCU IN TAM NAOKOLI

Milan Vošank

Jesen je letos pohitela. Že tam proti koncu septembra je vse barvito, oktobrski dnevi pa so že pravi prazniki barv. Pa hkrati obenem že hitro poslavljanje jasnih, čistih tonov na slikarskih paletah narave. Ali vse barve se ne puste, macesni, tisti viharni v gorah še najbolj, vztrajajo v svojem okrasju in lepoti.

Takšen dan dan barv poznega oktobra je danes na Ratitovcu. Hladen v severnem vetru, toda daljnih in širnih razgledov v jasnem nebu. Tam čez, prav blizu nad globeljo Bohinja, je Triglav s svojo družino, po vrhovih in grebenih že vso belo v prvem snegu. In onstran gorenjske ravnine, za slokim Storžičem, tudi Kočna in Grintovec vsa v snegu. Vmes pa zeleni hrbti Karavank, kot da se jih je snežna ujma izognila. Dolga grebenasta Košuta, kako mi od povsod privablja poglede.

Razgledi na škofjeloško hribovje nad Selško dolino so umirjenejši, morda v svoji gozdnatosti ter toplejših podobah jeseni prijaznejši. Od Lubnika preko Starega vrha do plečatega Blegoša in ostrorobega Porezna ter preko prvih vrhov verige spodnjebohinjskih gora mi popotuje pogled. Pa še naprej, do zadnjih obzorij se zvedavo zaziram, do komajda opazne značilne oblike notranjskega Snežnika.

Tako hodim po parobkih okrog kočice na Ratitovcu, kakor da ne znam zapustiti to gore in odtrgati pogledov z vseh teh razgledov. Ampak današnji dan se je začel tako megleno neobetavno. Šele tam za Škofjo Loko, že daleč v Selški dolini, se je pričelo to meglovje kar naenkrat trgati, sonce je nanagloma predrlo oblache in obsijalo bregove, da so barve zasijale kot ponorele. Dokler ni bilo zgoraj le še modro nebo in na desni, še visoko, svetle vršne skale Ratitovca. Filmska podoba, kot bi se razgrnile temne zavese in odprlo okno v jasen dan.

POT KLIČE – NA KOLO

Z vso to silno svetlobo in z vsemi temi barvami se je tudi name vrnilo veselje z obilo volje do poti. Ko sem zjutraj odhajal od doma spet z večnim vprašanjem: je prav, ni prav, res moram, res hočem ... Ali to je pač znana stara igra v življenju vsakega posameznika v tem večnem osebnem boju in obračunu, da se zaživi še drugače. Vedno tiho, v sebi, prosim svoje, da razumejo vsa to moja hotenja, čeprav ne vem, pa se to sploh da ugotavljati, koliko se znajo zazreti skozme in mi pregnati občutek samosvojih samotnosti mojih dejanj. Navajam jih na razumevanje lepega v naravi, vodim jih v gore, zmeraj v upanju, da bodo znali vzeti ta svet tudi zase. Vse moje poti brez njih, ko sem sam ali s prijatelji, so vedno tudi poti z njimi. Kar ni nujno le slaba tolažba, prej prijetnost.

Za današnjo pot po Ratitovcu sem se namenil, da jo v Železnikih pričnem z gorskim kolesom. Lepo bo, samo vztrajno in pogumno, mi je pomahala v pozdrav gospa izza oken, ko sem že poganjal pedala v prve klance proti Prtovču. Po dveh, treh kilometrih sem dro-

bno ženico ob cesti povprašal po strmini, pa me je njen glasni smeh ter, ej mladenič, in zamah z roko, tukaj pešačim že skoraj sedemdeset let, skorajda osmešil, zraven pa dodal še nove volje in naredil pot kar lažjo. Tako je šlo zlagoma med gozdnatimi serpentini, dokler se ni visoko nad vrhovi dreves prikazal moj kažipot. Cerkvica na sončnem holmu in zadaj bele hiše Prtovča. Nad vasjo pa grebeni in vrhovi Ratitovca z nekaj drevja in trav v strmini, ostalo pa sivo skalovje. Desno navzdol me je vabil Podlonk, hiše in kmetije ter številni kozolci na strmih, v nekako uvalo zajetih prijazno osončenih travnikih, da bi kar skrenil s poti. Pa seveda ne, moral sem vztrajati; in vse več zeleno oranžnih macesnov je bilo ob cesti, ko sem prihajal na plano, med svetle pokošene travnike in sva se oba z kolesom oddahnila pri prtovški cerkvici.

Trenutki oddiha so bili tudi za razglede. Tja daleč na Grintovec, zanimivo zajetih v trikotni okvir gozdnatega hribovja, je legal pogled, pa se spet vračal sem čez Ratitovec, na vso to barvitost naokoli. Duša mi je prisluhnila miru v vasi pod goro. Otroci so me skrivoma opazovali izza skednja, z domačinom sva si pomahala v pozdrav ...

Pot naprej po težavnem vzpenjajočem se kolovozu na prelaz Povdn, malo na kolesu, večinoma pa peš, je bil tisti bolj "matrajoči se" del poti. Pa sem ga minil in zgoraj na planem, ko se mi je pogled že zazrl na drugo stran po Podgori do vrhov nad Soriško planino, sem kar nanagloma poiskal zavetje za kolo v smrečju, se preodel v planinca ter odhitel proti vrhovom Ratitovca.

Spodnje Danje (foto: Igor Maher)

Pogled iznad Torke (foto: Marjan Bradeško)

TESNOBA OB PRAZNI SAMOTI

Med vračanjem na Povdn mi je pogled vse več iskal po južnih pobočjih pod Ratitovcem. Po travnikih in gozdovih Podgore, na goro prislonjenih zaselkih Torca, Zabrd, Trojar, Zgornje in Spodnje Danje ter Sorica že tam daleč. Tam bom spet nadaljeval v družbi s svojim gorskim kolesom. Skozi prazne vasi visoko nad Selško dolino mi je obljubljal kolesarski vodnik. Nisem vedel, kaj naj pričakujem, le bolj slutil. Lep dan mi je še naprej obetal daljne jasne razglede, barve, svetlobo ..., prazne vasi, teh sem se pa kar nekako bal!

Otroška gugalnica na stari lipi, obnovljena gospodarska poslopja in novi traktor pod napuščem so še dali slutiti brstenje življenja v Torki, v bližnjem Zabrd, pa je name že legala tesnoba – ob prazni samoti. Hiše in skednji in kozolci, povsod še hišne številke! toda zraven občutena zapuščenost gorskega zaselka. Zaraščene kolovozne poti in dvorišča, nepokošeni bližnji travniki, odložena orodja, polomljen voz ... V rebri nad cesto majhna šola z velikimi svetlimi okni, vse še navidez lepo in urejeno. Klopi razvrščene ob katedru, tabla postavljena, v kotu učilnice majhen harmonij, kot pripravljeno na živčav otrok, na človeški vsakdan. Pa že dolgo, leta ni tako. Okna in vrata so povsod po vasi tesno zaprta, nikjer več rož na policah, vse je prepuščeno času in morda še za nekoga nekje nekim spominom. Življenje je tu opravilo svoje poslanstvo.

Počasi sem poganjal pedala kolesa med hišami, se ustavljal, zrl v bele, ponekod že načete zidove in svetleča okna ter čutil samoto, le čuditi se nekako nisem zmoget. Skušal sem razumeti. Nazadnje sem zavil v strmi breg nad vasjo, zgoraj na robu spet postal, pogledal proti grebenu Ratitovca ter naprej po moji poti, na naslednjo gručo hiš Trojar in Zgornjih Danj. Vedel sem, da tu še živi starejša domačinka, pa vendar, še bolj je vame legala to tesnoba ob ponovni pričakovani samoti.

Kozolci ob poti in naokrog po bregeh, koliko teh samosvojih značilnih zgradb, so me spremljali do prve hiše. Kozolci z iz kamna zidanimi stebri in lesenimi strehami, zdaj že nerabni, nekoristno prepuščeni svoji usodi propadanja. Tu še otep starega, z mahom poraščenega sena, tam polomljeno lesovje ograje pašnika, puščajoča strohnela streha na hiši ... In glej, res je, le še na hiši sredi vasi so rože na oknih, obešeno perilo pod drevjem in strašilo se bohoti na bližnji skromni njivici. Nekaj življenja s pogumno ženico torej še ostaja, ta hiša je kakor živa. Toda vsepovsod drugje spet tista prazna samota, nemi zidovi, zapahnjena okna in vrata. Ampak spodaj pod gozdnatimi globačami je videti vse drugače. Tam so Spodnje Danje. Hiše se zde bolj bele, kozolci bolj živi, tam zraven tiste cerkvice na razglednem robu so ljudje še ostali. Oziram se tja dol, kar nekam bolj razveseljen poslušam daljni zven motorne žage in ropot traktorja, dokler mi razgledov ne zastro gozdovi. Zavozim na široki asfalt, pred mano je Sorica.

Na klopki kraj ceste nekaj pooklevam: še naprej gor ali že kar nazaj dol? Pa ne za dolgo: gor moram, seveda, na Soriško planino. Pogumno kreneva z kolesom, zavedajoč se še vseh dolgih strmih kilometrov. Saj bi bil kar greh zame, ne obiskati spet to lepe smučarske planine v zavetju prvih spodnjebohinjskih vršacev Dravha, Lajnarja in Slatnika. Nekajkrat sem se že vzpel kolesarsko na Soriško planino iz Škofje Loke in Selške doline ali iz Podbrda v Baški grapi in vedno sem željno pričakoval vseh teh slikovitosti poti od Sorice naprej. Posebej že tam visoko zgoraj pod Soriško pečjo, ko se ti kakor razgrnejo razgledi na hiše in travnate bregove zmeraj sončne Sorice, ter naprej tja onkraj grap čez valovito hribovje do Porezna. Tudi danes je tako, pa še drugače ob vsej silni svetlobi z neba nad razbohoteno jesensko barvitostjo. In tudi danes je tako prijetno posedeti na soncu na klopih ob koči na Soriški planini, se zazirati v okoliške grebene ter prisluhniti miru okoliških gozdov. Da kar odlašam z odhodom, hkrati pa se ga že veselim. Vračanje bo le prijeten dolg spust brez hitenja. Ali mimo Zgornje in Spodnje Sorice se ne bom mogel kar odpeljati. Prav spodaj na koncu vasi, že tam za cerkvijo, bo moja postaja. Odlomek iz stare popotne beležnice, ko sem se vprvo spoznal s tem gorskim zaselkom, naj bo za zaključek to zgodbe.

SREČANJE

Zavozim na plano, v svetlobo na vroče julijsko sonce. Med grebene gozdnatih hribov je v graben položena vasica. Tako sem presenečen in tako se razveselim tega pogleda, da pozabim na vse klance, ustavim kolo in strmim: spodaj po grabnu hiše, kmetije in kozolci..., zgoraj na holmu cerkev in za robom spet strehe hiš. En sam božji mir, kot da je vse zapuščeno, čeprav vem, da ni tako, da povsod polno diha življenje v svojem vsakdanjem utripu.

“Saj to je najlepša vas na svetu”, se slišim, kako glasno vzkliknem.

Počasi spet zavrtim pedala, dokler me ne ustavi pogled na velikega mogočnega moža s paletto in čopiči v levici, zazrtega nekam v dalj, čez vrhove.

Misli mi zaplešejo: Seveda, to je bronasti Ivan Grohar, in vasica naokrog, to je njegova rojstna Sorica! Tisti Grohar, slikar, bajtarski sin, katerega “Sejalca” občudujem vedno znova, ki ga je silno hrepenenje po umetnosti in lepoti iz te oddaljene gorske vasice pod Soriško planino popeljalo v svet, med četverico slovenskih impresionistov, dokler se ni, ves lep in velik, v bronu za zmeraj vrnil med svoje ljudi.

Tiho pozdravljam tega velikana in se oziram za njegovim pogledom, za njegovim nemirom še v bron. Potem se le poslovim, dolge so še poti pred mano. Spet vztrajava z kolesom na strmi cesti.

Visoko nad dolino (foto: Miha Debevc)

KAKO PRENOVITI MLADINSKO TEKMOVANJE

MLADINA IN GORE V PRIHODNJE

Mateja Koglot Peršolja

Mladinski odsek (MO) planinskega društva (PD) Domžale je pred devetnajstimi leti v želji, da bi se mladi planinci družili med seboj tudi v času, ko niso v gorah, pripravil tekmovalno srečanje pod naslovom Mladina in gore. Na prvem srečanju leta 1982 so sodelovale planinske skupine tistih osnovnih šol, v katerih je PD Domžale imelo svoje skupine. Skupine so na razstavi ob tekmovanju predstavile svojo razgibano in pestro dejavnost med letom, pomerile pa so se tudi v planinskem kvizu. "Pomembnejše kot tekmovalne je bilo spoznavanje in utrjevanje prijateljskih vezi," so ugotovili organizatorji, ki so leta 1987 uspeli idejo prenesti v program Mladinske komisije (MK) PZS. Leta kasneje je tekmovanje iz občinskega preraslo v republiško, po osamosvojitvi pa v državno. Tekmovanje je naslednja leta potekalo v različnih oblikah: kot gorniške športne igre, orientacijski tek, pisanje testov in kviz.

ORGANIZACIJSKE TEŽAVE TEKMOVANJA

Sistem tekmovanja v obliki kviza pa je počasi zastaral, zato so bile potrebne spremembe. Mlade tekmovalce je odvrnilo učenje na pamet, ki ne podpira celo-

letne dejavnosti, planinskih izkušenj in njihove ustvarjalnosti. Moteče so bile tudi druge težave kot npr.: kratek čas priprav na tekmovanje, preveliko število ekip, premalo druženja mladih. Otroci so bili dejavni le v času priprav na tekmovanje in pridobljenega znanja niso uporabili tudi v praksi. Zato je bilo potrebno razporediti učenje in priprave na vse leto in celo dlje. Mladi, ki se vključijo v planinsko skupino že v prvem razredu, začnejo že zgodaj pridobivati osnovno znanje iz planinske šole, ki se potem iz leta v leto na izletih, pohodih, turah, taborih, zimovanjih, orientacijskih tekmovanjih dopolnjuje. Tako so učenci najbolje pripravljeni na tekmovanje v sedmem ali osmem razredu osnovne šole. Ti se lahko vključijo v delo planinskih skupin kot pomočniki na izletih ali predavatelji in učitelji mlajšim. Na ta način se je izboljšalo tudi znanje mladih gornikov. Poročila in analize tekmovanja namreč kažejo, da imamo okrog deset skupin pri vrhu, ki so po znanju zelo izenačene. Za vse to so seveda potrebni ustrezno usposobljeni mentorji planinskih skupin, vodniki in inštruktorji PZS. Vsi ti lahko vsak na svojem področju in ustrezno razvojnemu obdobju otrok le-tem največ nudijo.

Na Golici (foto: Boris Strmšek)

Princip tekmovanja je vedno isti, testi in kviz. Število ekip je iz leta v leto naraščalo. Ko je število preseгло sto, sta se MK PZS in organizator znašla v težavah. Te so bile pri fizičnem obvladovanju tako velike množice, zagotavljanju prostora in izmenjavi izkušenj. Tekmovanje v letu 2000 je bilo v tem pogledu prelomno. Začela se je namreč regijska organizacija tekmovanja. Najprej se izvede regijsko tekmovanje in nato finalno. Tja se uvrsti tretjina najboljših ekip iz regijskega tekmovanja. Na regijskih tekmovanjih ekipe pišejo test iz planinske šole, na državnem tekmovanju pa test iz planinske šole in izbrane teme, ki zajema regijske značilnosti kraja, kjer poteka tekmovanje.

Nov način organizacije ima nekaj prednosti, pa tudi slabosti. Če je bilo prej težavno iskanje dovolj velikega prostora, je zdaj težava pri zagotavljanju primerne števila ljudi, ki bi obvladovali tekmovanje po regijah. V prejšnjem sistemu tekmovanja je bil dovolj en voditelj, zdaj jih je potrebnih več – toliko, kot je regijskih tekmovanj. Prej je bila prednost tekmovanja v druženju tekmovalcev in organizatorjev, zdaj pa to ostaja rezervirano za državno tekmovanje. Na regijskih namreč tega ni. Tako je tekmovanje zgubilo svoj namen ali povedano drugače, prvotni namen druženja je presegla tekmovalnost.

KAKO NAPREJ?

Ena od rešitev je, da bi se organizacija tekmovanja prenesla na pokrajinske odbore MO pri meddruštvenih odborih (MDO) oziroma na PD. Ti bi v šole, kjer tekmovanje poteka, prinesli drugačno vzdušje. Poskrbeli bi za drugačen program in praktične nagrade. Druga rešitev je, naj bi regijsko tekmovanje potekalo v obliki pisanja testov, za državno pa bi ekipe pripravile raziskovalne naloge. Tretja možnost je, da bi v okviru tekmovanja potekal festival mladih planincev, kjer bi se na stojnicah predstavile planinske skupine s svojim celoletnim delom, tabori in na odru s kratkimi točkami. Četrta možnost je, da bi v okviru tekmovanja potekalo še eno tekmovanje, kjer bi planinske skupine sodelovale z raziskovalnimi nalogami na različne teme. Te teme bi na tekmovanju predstavili in posebej nagradili. Zadnja možnost vidimo v tem, da bi tekmovanje potekalo zunaj, v obliki izleta, kjer bi skupine na posameznih točkah odgovarjale na vprašanja, cilj in zaključek pa bi bila v planinski koči.

Vsaka od naštetih idej ima seveda svoje prednosti in slabosti, vse pa so potrebne temeljitega razmisleka. MK si želi, da pride do izraza celoletno delo planinske skupine, morda celo sedemletno ali osemletno delo planinske skupine ter uspešno izpeljan program Planinske šole (PŠ), kamor so vključene akcije Ciciban planinec in Mladi planinec, planinska orientacijska tekmovanja in druge dejavnosti. V odboru za mentorje planinskih skupin zaključujemo prenovu obeh množičnih

Nekoč se dečku je sanjalo

Zvonko Čemažar

*Nekoč se dečku je sanjalo,
da klatil zvezde bi z neba;
v gore ga danes je prignalo,
vesel je gledal prek sveta.*

*Pod njim globoko so vasice
in polja, travniki, ljudje;
smehljaj prešnil mu je lice,
zavriskal z vrha je goré.*

*Odmev odbil se je od stene,
zamrl sredi divjih skal;
še dolgo so oči ognjene
sijale z vrha kot kristal.*

*Sedaj lahko bi zvezde klatil,
visoko blizu njih sedi;
pa le s klobukom je zamahnil:
naj svetijo, naj noč žari!*

čnih akcij. Cilj prenovе je vsebina izletov in vsebina celoletnega programa dela planinskih skupin, ki bosta otrokom po končani osemletki zagotovili, da bodo pridobili vsa znanja iz PŠ, da bodo torej sposobni samostojne in varne hoje po gorah. Namen teh dveh akcij je tudi povezava vseh že obstoječih dejavnosti, namenjenih osnovnošolcem, pod okriljem skupne akcije s prepoznavno celostno podobo, logotipom in geslom. Te dejavnosti so: redna celoletna srečanja planinske skupine, izleti, pohodi, ture, tabori, orientacijska tekmovanja, državno tekmovanje Mladina in gore. Srečanja planinske skupine pa moramo popestriti s predavanji ali pogovori s planinskimi strokovnjaki, obiski razstav, kina, kolesarskimi izleti, plezanji v plezalnih vrtcih, obiski jam in še s čim.

Trenutno je velika težava tudi literatura. Za stopnjo osnovnošolskih otrok ni primerne. Knjiga Planinska šola je zastarela, saj je bila napisana že v osemdesetih letih. Ostale knjige so bolj namenjene odraslim. Zdaj dostopna literatura je otrokom primerna le za branje. Otroci pa danes vedno manj berejo, saj je veliko drugih sredstev, ki vzbujajo večje zanimanje. Lažje pa jih je pritegniti v knjige, ki opisujejo razne dogodivščine v gorah, kot pa v obvezno šolsko branje.

BALKANSKI SPOMINI

Dušan Škodič

Utrujenost in slaba prespanost sta mi zagrenili sicer nadvse lepo jutro na Kriških podih. Visoka sezona je napolnila Pogačnikov dom dobesedno do stropa. Ko sva s prijateljem – tudi Karakter smo ga klicali, ampak o izvoru tega imena je predolga in tudi neprimerna zgodba za planinsko revijo – torej pozno popoldne prišla iz Krnice, so bila polna že tudi skupna ležišča. Prespati se je dalo le še v "rovu" pod streho, v nekem dolgem "kukerlu" med robom strehe in hodnikom, kamor so stlačili pomožna ležišča. Vhod je bil le na enem koncu in ravno iz tega je kasneje nastala težava. Noge so mi segale čisto v rob, kjer se je streha stikala s tlemi, če sem sedel, pa bi s čelom brez težav kresnil v strop. To sem si skušal zapomniti, ker če se človek sredi noči prebudi, včasih ne ve takoj, kje je, in v temi med obračanjem roko (ne)hote položi na kak vitalen organ sosedu ali bog ne daj neznančevu kosmato brado. Ko se zave, da je nekaj narobe, pa še z glavo popravi slabo zabit špirovec na mansardi.

BOJ ZA NOČNO PREŽIVETJE

Slabost enega vhoda in izhoda se je izkazala kot zelo moteča, če se je eden od zadnjih v tem rovu spomnil iti na WC in se je nato kobacal preko vseh "trupel" do izhoda in potem čez nekaj minut spet nazaj. Dva ali trije pri tej odprtini, ki so ga najdlje biksali v jedilnici, so s tem še malo nadaljevali na ležiščih, dokler jim končno niso odpovedali "procesorji". In nato tišina in tema. Žal to ni trajalo dolgo. Enemu od veseljakov je kmalu zavrela tista dobra volja, ki jo je še pred pol ure veselo sesal iz čutarice. Po nekaj kratkih izbruhih brez dima in ognja je spet nastala tišina. Nihče ni nič rekel, ne vem, ali so res vsi spali, jaz nisem, le poslušal sem, toda dogajanja ni bilo več. Po rovu se je počasi, kot zelenkasti fosgen v italijanske linije pri Kobaridu leta sedemnajst, priplazil jedki smrad po mešanici žganja in želodčne kisline. Karakter me je prav kmalu dregnil pod rebra in zahteval baterijsko svetilko. Kot ponavadi je ni imel, kot še nekaterih drugih malenkosti, glede katerih se je vedno zanašal na druge. Pa ga vseeno ni prav nič oviralo, da se ne bi vedno hvalil, da nosi najlažji nahrbtnik, ker drugi nimamo pojma, kaj je treba spakirati vanj. Dal sem mu baterijo brez razmišljanja, menda ga ne bom pustil, da bi po temi čofotal preko smrdljivih lužic na WC, kamor ga je menda tiščalo. In je šel. Meni pa spanec nikakor ni hotel v goste, sklepe sem imel preveč segrete od hoje in še prekleto slab zrak je bil v tej spalnici. Čez dve uri mi je bilo popolnoma jasno, da je mene "scat peljal" in ne sebe! Pustil me je na nemilost v tistem te-

mnem rovu, sebi pa postlal na kakšni klopi ali kaj takega. Bilo mi je pošteno žal, da si nisem tudi sam omislil kaj podobnega, a zdaj si nisem več znal pomagati. Če sem še tako napenjal oči, nisem razen fluorescentnih kazalcev na uri razločil niti najmanjše trohice svetlobe. Težka, kot mineštra gosta črna tema je bila, skoraj, kot če bi sredi karavanškega predora skozi varilsko masko gledal črncu v rit! Le še malo, pa bi me zajel napad klavstrofobije, začel bi mlatiti okoli sebe in se na vsak način prikopal do šest ali sedem metrov oddaljenega izhoda, a sem se le nekako uspel pomiriti ob misli na čofotanje, ki se mu ne bi mogel izogniti.. Končno me je noč le vzela v nemiren spanec.

Zjutraj sem ga našel na tleh, pred vhodom v jedilnico, Karakterja namreč, ki je zavil v odeje in na debelo pokrit čez glavo še vedno smrčal, moja baterija pa mu je ležala pri zglavju, ko so ljudje že stopali čezenj k zajtrku. Pobral sem jo, njega pa ne prav nežno zbudil kar z nogo v predel, kjer sem slutil zadnjo plat.

"Da mi ne prideš več brez baterije na večdnevno turo, ker je pri meni nikdar več ne boš dobil," sem mu zagrozil. "Ne veš, kako sem se počutil v tisti zasmrjeni luknji!"

"Vem," je preprosto odvrnil. "Saj zato sem jo tudi zbrisal dol, preden bi se še ti tega spomnil. Ej, sorry stari, na Vršiču bom dal za pir!" Kaj pa sem hotel? Sam sem ga povabil s seboj.

Na Razorju je že pošteno pripekalo in potem še vso Jubilejno pot do vrha Prisanka ali Prisojnika, kakor komu drago. Obe imeni sta razumljivi povprečnemu Slovincu, ki si zaradi njih ne bo vzel toliko za mar, da bi se odločil za drugačnega od tistega, na katerem je prvič stal. Pa kaj bi to, saj menda sta to le imeni, ki se ravnata po pomladnem in jesenskem urnem zamiku. Ko ga spomladi sonce obsije je – Pri-sojnik, ko pa ga pozno jeseni in preko zime pobeli sneg, nikar ne tvegajte, že marsikdo se je iz njega Pri-sankal v večnost. Cele ure na poti nisva razen tropa gamsov srečala žive duše, na Prisojniku je bila pa že kar gneča. Vršič je blizu! Ampak dolga je ta Jubilejna in tudi z žejo sva se nemalo otepala. Saj človek ves čas po malem pije, toda v vročih dneh so izgube neprimerno večje od vsebine čutare v nahrbtniku. Sestopila sva kar po Jeseniški, skozi Okno. Čez ključno mesto, kaminček, skozi katerega se pri vzponu plaziš in obenem porivaš nahrbtnik pred seboj, sva se priglufala bolj po kavbojsko, malo sva tudi trgala hlače "na trenje".

V prijazni Erjavčevi koči mi nisem pozabil izterjati obljubljenega piva, toda presenetil me je kar z dvema, pa še čips je prinesel za zraven. Dve uri kasneje, ko sva prešela že vse ovinke do Kranjske Gore, dvema

fantoma z nahrbtniki pač zlepa ne ustavijo, zato sva štop opustila že pred Kočo na Gozdu, sva končno sedla na avtobus. Prav lep izlet je bil sam po sebi, dogodivščine pa še nikakor ni bilo konec, kje pa, glavni ocvirek šele pride! Toda naj še omenim, da smo pisali leto 1989.

“KO TO TAMO PJEVA” PRI GOZD MARTULJKU

Avtobus je bil do polovice zaseden. Nekaj prepotenih planincev, ki smo na postaji basali velike nahrbtnike v prtljažni prostor, nekaj bolj ali manj naključnih potnikov in čisto na koncu sta vstopila še moški in ženska, ki sta takoj padla v oči kot nasprotje vsem nam. Že skozi okno sem opazoval par velikih kovčkov, ki jih je sprevodnik posebej porinil v notranjost in zaprl v sosednji prekat. Moški je odseval živo sliko urejenosti in elegancje, nosil je po meri ukrojeno obleko in belo srnjco mu je kljub poletni vročini zaokrožila zategnjena kravata. Na oko je moral imeti okoli petdeset let. Ženska ki ga je spremljala, pa bujna svetlolaska z izdelano frizuro, vsaj polovico mlajša od njega in v desnici je tvorila ogromen neseseer (plastičen kovček, v katerem dame prenašajo nepogrešljive potrebščine za svoj brezhibni videz in samozavestno počutje). Človek bi najprej pomislil, da se jima je maloprej pokvaril mercedes in sta se sedaj prisiljena peljati z “rajo”. Sprevodnik je bil neki “Mujo”, kot sem ga sam pri sebi krstil, izkazalo se je, da je res iz tedanje BiH, ki je obstajala še v enem kosu. Počasi je začel “drukat” vozovnice na strojček in kmalu je spredaj, tam, kjer je na prvih dveh sedežih sedel tisti par, izbruhnil prepir. Sprva tiše in nadzorovano, da v sredini, kjer sva sedela midva, še nismo imeli pojma, kaj se sploh dogaja, že kmalu pa vse bolj silovito in na glas, kot se za južne mentalitete spodobi. Zanimivo je bilo predvsem to, da se moški sploh ni prepiral s sprevodnikom, ker se nikakor ni hotel spustiti na njegovo raven, temveč je ves spor v njegovem imenu vodila ženska. On je le od časa do časa kaj pripomnil, pa še to skoraj polglasno in s pogledom naprej na cesto, kot da se ga vse skupaj sploh ne tiče. Brez dvoma pa je šlo za denar in tedaj smo tudi že bolj zadaj lahko razločili, da vsi trije govorijo tisti jezik, ki so ga hoteli v naši republici uvesti kot “službeni”. Naj mi bo dovoljeno, da v grobi obliki povzamem dialog kar v njem, da ne bo preveč zvođenel.

Ko je Mujo možakarju in njegovi spremljevalki čisto jasno zagotovil, da se ne bo nikakršnemu kravatarju pustil “zajebavat” in zraven še podkrepil vsako tretjo besedo iz balkanskega psovjarja (slovjarja psovka), je njo kar vrglo v zrak:

“A ma šta pričaš, čovječe? Pa znaš ti uopšte, da je on važno službeno lice! Izgubičeš posao zbog toga!”

“A?!” je rekel Mujo.

“On ti je glavni inspektor carinarnice iz Beoograda!” je zategnila tisti ô, da me je kar zasrbelo po hrbtu. Očitno je mislila, da bo s tem naredila takšen vtis, da

se bo ubogi sprevodnik sesedel na tla in mu med jekom začel poljubljati kot ogledalo zloščene čevlje. Pa kako se je zmotila! Bosanska glava ni zastonj tako trda, da jo je po ljudožerskem receptu potrebno kuhati vsaj dvajset minut dlje kot granitno kocko. Z rdečimi očmi je pogledal in skoraj bi prisegel, da se mu je malo pokadilo skozi ušesa na veliki glavi.

“Šta?” je siknil. “Baraáabo nad baraáabama!” je zategnil vsako besedo posebej. “Pfu!”

Moški, ki je do sedaj v bistvu le statiral in prenašal besedni spopad sprevodnika in verjetno svoje tajnice — (po moji nestrokovni oceni je bil to precej širok pojem), sedaj ni več držal. Prvič, da je Mujo pogledal v oči, saj tega kljub prvotnemu namenu ni zmož prenesti. Zardel je do konca ušes in mu nekaj sunkovito rekel, pa vseeno še vedno brez povzdignjenega glasu, čisto na kratko; kot medklic ali kratko opozorilo. S tem pa je le še do konca razjarjenemu biku z rdečo plahto pomahal pred rogovi. Mujo je zarjul, z naglo kretnjo je oplazil torbico in strojček za karte, ki sta potem v polkrogu zanihala na jermenih, na katerih sta mu visela okoli vratu, tako da je imel v trenutku proste roke.

“Jao, teško tebi! Izudaraču te ko konja!” Zgrabil je z rokami “federalca”, ki je bil verjetno takih prizorov vajen le iz slabih filmov, kot s kleščami ga je za vratnik potegnil k sebi, da so pokali ramenski šivi na dragi obleki in se mu je v spodnjicah začel delati “zemljevid”.

“Stani!” je zarjul na šoferja in v slabi sekundi smo se ustavili, kajti čisto razločno se je slišalo, da se je prtljaga spodaj zapeljala vse do motorja. Pnevmatika vrata so zašumela, niso se še do konca odprla, ko ga je za dlan privzdignjenega nad tlemi kipnil ven, da se je ulegel v travo, tam nekje sredi pokošenih travnikov za Gozd Martuljkom. Onemeli smo to opazovali, vendar Mujo še ni končal:

Karikatura: Zvone Kosovelj

“A ti, gusko ...!” je še zarenčal, čeprav tokrat brez potrebe. Ženska je bila še mlada in je kar sama skočila čez vse tri stopnice ter varno pristala na nogah. In to kljub visokim petam, ki so se ji do podplata zapicile v trdo gorenjsko zemljo. Saj ljudje ob požarih skačejo še celo iz tretjega nadstropja, in Mujo je zares gorel, lavo bi pljuval, če bi mogel. V dveh skokih je bil pri prtljažniku, ga bliskovito odprl in kovčke v dolgih lokih zmetal po travniku. Ko je vstopil, je kratko ukazal: “Vôzi!”

Takoj smo krenili. Ona dva spodaj sta začudeno gledala, ker sta se tako nepričakovano znašla “na deželi”, Mujo pa je mirno, kot da se ni čisto nič zgodilo, začel kasirati, kjer je prej nehal. Kmalu je bil pri nama.

“Baraba, kaj! Navajen je, da se mu povsod klanjajo,” sem ga malo pobežal, da bi morda kaj več zvedel o vzroku spora. Izkazalo se je, da naj bi mu možak – po svojem prepričanju, takrat plačal z dvema milijonoma, s tistim svetlo rjavim bankovcem, kot se ga morda še kdo spomni, na njem je bil upodobljen rudar in spodaj dvojka s šestimi ničlami. Ja, to so bila leta za zbiralce, bankovec je bil videti kot vlakovna kompozicija, toliko krogcev so že imeli spodaj zadnji primerki. Mujo pa se mi je na grobu svoje žive matere zaklinjal, da mu je dal le tistega za en milijon.

“I ta baraba zdaj men táko, kobajagi, pa nisam ja pa-

du sa kruške! Pa kaj je men dva milijuna, grem popoldan u suboto na Bled, pa jih zapijem!”

“Še prtljago imava,” sem rekel, ko je “druka!” vozovnici na strojček, pa je le široko odmahnil z roko, češ, kaj bi se sekiral za tisti drobiž. Mujo časti! Potem je šel dalje. Še danes mi ni jasno, kaj in kako sta ukrepala osramočeni zvezni inšpektor in njegova spremljevalka, mobitelov še ni bilo, toda kljub temu jima je uspelo sprožiti bliskovito akcijo. Mujo svojega junaštva in slave borca za pravice malega človeka ni užival niti metra dlje kot do Jesenic. Na postaji je čakala marica z utripajočimi lučmi, tremi policisti in enim – sprevodnikom, ki so ga izbrskali od ne vem kje. Čez minuto smo istočasno odpeljali s postaje.

Ta dogodek je bil čisto resničen in s Karakterjem sva z njim še nemalokrat zabavala družino. So bila pač leta, ko so se beograjski inšpektorji vozili na slovenske meje v službeno kontrolo. Iz meje se stéka v državno blagajno denarni slap in taki so mu pomagali usmerjati strugo proti Donavi. Kaj je danes z enim ali drugim, seveda ne vem, niti tega, kako jo je Mujo takrat odnesel. Prepričan pa sem, da je tisto soboto prihranil dva milijona, ki bi jih lahko zapil na Bledu, toda tudi tisk, čeprav še tako rumen, o takih stvareh si ni upal niti pisniti. Le tiste nekdanje države ni nikjer več, kajti par let po tem dogodku ji je še hudič rekel adijo!

Naravnost čudovita ...

SEJEM NARAVA - ZDRAVJE

32. SEJEM PONUDBE PROIZVODOV, DEJAVNOSTI IN IDEJ ZA ZDRAVO ŽIVLJENJE, Z BOGATIM OBSEJMSKIM PROGRAMOM IN SPREMLJAJOČIMI RAZSTAVAMI

16. — 21. OKTOBER

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

9.00 — 19.00

LJUBLJANSKI SEJEM

WWW.LJUBLJANSKI-SEJEM.SI

odmevi

Zamolčani slovenski veleturist

K članku v Planinskem vestniku 101: 310-311, 2001.

Prispevki Luba Urbajsa v Slovenskem vestniku, ki so nastali kot odgovor na Slovincem nenaklonjeno poročanje v različnih avstrijskih – nemških časopisih zaradi njegovega zavzemanja za Staniča in njegovo vlogo pri osvajanju Velikega Kleka (Großglockner), vsekakor zaslužijo, da jih je objavil tudi Planinski vestnik. Urbajs je imel prav, da je nastopil proti enostranskemu poročanju v avstrijskih občilih, čeprav njegovi članki žal niso dosegli tistih ljudi, katerim so bili namenjeni, kajti bralci njegovih člankov so slovensko, ne pa nemško govoreči Korošci. Članki bi morali iziti v nemških časopisih. Prepričana pa sem, da to ne bi uspelo, kajti uredniki objavljajo samo to, kar se njim zdi prav, drugo pa vržejo v koš za odpadke.

Žal Urbajs ne pozna ne že dolgo znane izvirne literature (popisov štirih udeležencev Salmove odprave v letu 1800) ne najnovjših zgodovinskih izsledkov (Orraschev popis odprave, ki so ga šele l. 1992 odkrili v Salmovem družinskem arhivu v Brnu). Isto velja seveda tudi za večino avstrijskih novinarjev, ki ponavljajo stare zmote, ki niso s tem, da so jih že pogosto prepisali in objavili, postale nič bolj resnične. Tisti, ki vedo malo več, pa svojega znanja ne znajo pravilno uporabiti. Urbajs se v svojih člankih v glavnem opira na knjigo Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah iz l. 1956, ki jo je uredil Evgen Lovšin. Škoda!

V člankih torej ni ničesar novega. Zaenkrat je še najbolj verodostojen popis odprave v slovenščini moj članek Grossglockner praznuje 200-letnico, Planinski vestnik 100: 304-309, 2000. Ker sem ta-

krat poznala samo odlomke iz Orraschevega rokopisa, sem naredila napake.

Bratov Seppa in Martina Klotz v resnici ni bilo. Gorski vodniki – tesarji, štirje po številu, so tako malo zanimali gosposko, da njihovih imen niso zabeležili. Vodnike so izmenoma imenovali "die Glockner", ker so jih vodili na Klek, ali pa "die Klotz" (klade) – po opasti, ki so jo sprožili na vrhu Velikega Kleka. Od vseh petih kronistov je le Schiegg omenil tudi ime vodnika, ki je bil prvi na vrhu: Martin Reicher. A to ime najdemo samo v njegovem rokopisu, ne pa tudi v tiskani objavi poročila. J. A. Schultes je priporočal v svoji knjigi Reise auf den Glockner (Potovanje na Klek) iz l. 1804 dva gorska vodnika, enega z imenom "Glockner", ki mu pravijo tudi "Klotz", in drugega z imenom "Hoysen Sepp". Avtorji alpinistične literature so jih v teku let spremenili v brata Martina in Seppa Klotz. Vodniki so se 28. julija 1800 povzpeli na vrh Velikega Kleka v navezi. Martin Reicher je bil mogoče namerno, mogoče pa slučajno prvi. Torej moramo vse štiri šteti kot prvopristopnike.

Schiegg piše v svoji priobčeni kroniki, da so bili 28. julija na vrhu Kleka štirje kmetje in župnik iz Sv. Petra. S tem je mislil Michaela Hautzendorferja, ki je bil kurat pri Sv. Petru v Rangersdorfu. V svojem članku sem mu po pomoti dala ime Franz. Orrasch ga v svojem rokopisu omenja z imenom in poroča, da je ta prestal smrtni strah, preden se je podal na pot do vrha Velikega Kleka. Njegovi bivši farani so ga takorekoč prisilili, da jim je sledil, ker so ga potrebovali, da določi mesto za postavitev pozlačenega križa. Pred odhodom se je pripravil kot na smrt: odložil je suknjič, uro, tobačnico in mošnjo z denarjem, da bodo vsaj ti predmeti ostali, če že on ne preživi tvegane izleta. Po povratku je izjavil, da ga nobena sila na svetu ne primora do ponovitve. Potemtakem so bili pravi prvopristopniki kmetje vodniki, ne pa njihov župnik. Prvi

turist je bil naslednjega dne seveda naš Stanič.

Legende o Orraschu kot prvopristopniku je kriv Vierthaler, ki se ni podal dlje kot do vznožja Malega Kleka. Orraschevo plezanje na Mali Klek je opazoval iz daljave, poleg tega ni bil natančen. Zanj je bil ta vrh najvišji. Franz Joseph Orrasch, župnik iz Dolj (Döllach, danes Dellach) v dravski dolini je bil pogumen mož in bi se rad povzpel na vrh Kleka, a vodniki se z njegovo namero niso strinjali. Na vrhu so hoteli imeti samo župnika Hautzendorferja, ki so ga dobro poznali in do katerega so imeli prisrčen odnos.

Stanič je bil samo enkrat na vrhu Velikega Kleka, ne pa dvakrat, kot je trdil dr. Joža Lovrenčič in kot sta po njem povzela Lovšin in Urbajs. Stanič je ob istem času, ko se je Schultes z manjšo skupino z Dunaja povzpel na Klek (sam ni prišel do vrha), koračil iz Salzburga v Kanal.

Na koncu bi rada omenila, da tudi v vseh člankih o 200-letnici prvega pristopa na Veliki Klek, ki so izšli v Nemčiji in ki sem jih dobila v roke, slavijo Orrascha kot prvopristopnika, a omenjajo Staniča kot prvega turista. Na moja pisma, da se Orrasch ni povzpel na vrh Velikega Kleka, temveč samo na vrh Malega Kleka, ne od avtorja ne od urednika časopisa nisem dobila odgovora. Edina izjema je bila revija Österreichische Alpenzeitung, ki je pravilno poročala. A ta je tudi drugače izjemna, ker je glasilo Alpenkluba, čigar člani so vrhunski alpinisti. Člana sta bila med drugim Ludwig Purtscheller in Miramarko Debelakova.

Za novejšje izsledke o odpravah na Veliki Klek se moram zahvaliti predvsem dr. Marianne Klemun, profesorici za zgodovino na dunajski univerzi, ki je o njih spisala dva odlična članka in monografijo, in pa dr. Teodorju Domeju, zgodovinarju in koroškemu šolskemu svetniku, ki mi je poslal kopijo njenega članka iz l. 1993 in me na ta način seznanil z njenim delom. Toplo

priporočam ogled njene razstave na Franz-Josefs-Höhe na Großglockner Hochalpenstraße o Salmovih odpravah na Klek, ki je odprta še do 31. oktobra 2001, in njena zadnji članek:

Klemun, Marianne: Der "fürstliche" Großglockner anno 1799 und 1800: Ziel wissenschaftlichen Begehrens. Ein Reiseführer zur "Ausstellung 200 Jahre Großglockner-Erstbesteigung", Österreichische Alpenzeitung, Mai-Oktober 2000, str. 5-27.

Tanja Peterlin-Neumaier

Smo res le nori dirkači?

Vso pomlad smo se pripravljali, čež poletje smo mrzlično iskali in urejali poslane članke, končno pa septembra na svet spravili prvo številko Planinskega vestnika pod novo taktirko. Glavni urednik Vladimir Habjan je okoli sebe zbral pet zagnancev, ki smo mu vsak posebej obljubili predano in predvsem dejavno pomoč. No, pa sem že v prvi "naši" številki naletel na kost, ki se mi zdi vredna odmeva. Našel sem jo v pogovoru s predsednikom PZS.

Za "fast planinstvo" gre. Ne namevavam razpravljati o tem, kdo je izumil in spravil v javnost to nepotrebno angleško tujko. Upajmo le, da se ne bo razpasla in da bomo prešli recimo na "hitro planinstvo". Pogrela me je predvsem sama vsebina vprašanja, zastavljena predsedniku PZS, in pa vsebina njegovega odgovora: *Zadali ste si nalogo, da bi obvladali ti. "fast planinstvo", tj. dirkanje po gorah, brez spanja v kočah in s tem tudi brez pravega doživljanja gora* (podčrtal A.S.).

Kaj pa zdaj to pomeni? Mar jaz in moja družina, ki preživimo v gorah po sto ali več dni na leto, sploh ne doživljamo prave stvari? Je prava stvar le ena, tista uradna, sto let stara doktrina, po kateri moraš za vsak vzpon izpeljati malo večdnevno odpravo? Je romantika v gorah res nujno povezana z dolgimi večeri v kočah? Ali je romantika tudi naporno (ne)spanje ob dežur-

nem smrčanju na skupnih ležiščih ob bogatih vonjavah preznojenih teles in opreme? Ali pa (ne)spanje na klopeh v jedilnicah koč okoli obleganega Triglava avgusta in septembra?

Predsednik ima prav, ko pravi, da danes večja energija, moč in znanje omogočajo doseganje večjih hitrosti. Pa še tehnologija nam pomaga. Svoj svet smo si izpopolnili tako, da vsak od nas takorekoč kardarkoli lahko v dveh urah pride do še tako oddaljenega izhodišča in vstopi v naravo. Živimo hitreje, zato pa potrebujemo tudi hitre sprostite z begom v prvinsko okolje. In gore so prav zato prava zakladnica moči za vse nas, ki se med delovnimi dnevi potimo v pospešenem delovnem ritmu.

Odklop od vsakdana je tisto, kar meni vsak konec tedna najbolj koristi. Lotim se ga pač na svoj način, vsekakor tako, da najbolj uživam in da gore tudi doživljam kot mi najbolj ustreza. Vzpone najraje opravim v enem dnevu, spanju v kočah pa se raje izognem. Saj smo si vendar različni in svoje želje vsak dosega po svoje. Eni gredejo enkrat na leto na Triglav, drugi tekajo vsak dan na Lubnik, tretji radi nabirajo žige po transverzalah, četrti se udeležujejo vodenih izletov, peti plezajo, šesti pa najraje preživljajo večino svojega časa po raznih samotnih lovskih bajtah ali bunkerjih in razveseljujejo kasnejše obiskovalce z bolj ali manj duhovitimi zapisi v vpisnih knjigah. Upam si trditi, da kar velika večina obiskovalcev gora ne spada več v sto let star model večdnevnega planinca, ki hodi od kočice do kočice. Ali smemo potem trditi, da pa vse to ni tisto pravo doživljanje, da je romantika izginila? Mar ne diši to kar malo po nestrpnosti do drugačnih, kakršne se otepamo tudi sicer v današnji družbi?

Predsednik PZS ima prav, ko pravi, da moramo kočam najti nov smisel in nov način preživetja. Seveda je treba paziti tudi na obremenjevanje okolja. Zato je morda še najbolj pomembno, da se pril-

gaja kar celotna Planinska zveza. Njeno poslanstvo je vendarle služnje željam in potrebam članstva. Svet se spreminja, z njim se spreminjamo ljudje, tudi planinci. Nemsiselno je tarnati za minilimi "pravimi" časi, raje se hitro in učinkovito pripravljajmo na nove. Doživljanja gora z romantiko vred pa je na razpolago še za mnoge generacije, za vsakega posameznika in na razne načine, ki pa so kar vsi po vrsti tisti pravi.

Andrej Stritar

Planine in Alpe

V dnevniku Delo z dne 18. julija 2001 sem bral med drugim: "Po bohinjskih planinah so lani začeli obnavljati več skupnih sirarn." "Živih je 23 planin, na katerih so mlada živina, konji, drobnica, manj kot nekoč pa je molznic ..."

Te besede so veliko vredne, ker z njimi obnavljamo pomen planin, edinstven in slovenščini. Noben jezik kakega drugega alpskega naroda nima posebne besede za gorska in hribovska zemljišča, ki jih človek izkorišča v gospodarske namene.

Ko pa je nastala prva slovenska organizacija za gorski turizem, se je pojavila huda napaka: pod očitnim tujim vplivom ÷ mogoče s posredovanjem hrvaščine ÷ so začeli prevajati ime Alpe z besedo "planine". Tako je napisal Fran Kocbek knjigo Vodnik za Savinske planine in najbližjo okolico (1894, šlo je za Savinjske Alpe), Pavel Kunaver je napisal knjigo Na planine!

Nepravilni prevodi posameznikov pa niso bili tako pomembni kakor dejstvo, da so se izvedenke iz tako pojmovane besede 'planine' udomačile med Slovenci na splošno. Oglasili so se še literati in razglašali napake za 'izročilo'.

Ne smemo se slepiti. Napačne izraze uporabljamo po sili razmer, dokler ne najdemo boljše rešitve. Toda naši predniki iz prve polovice 20. stoletja so našli dobro, pravilno in slovenščini ustrezno rešitev. Enciklopedija Slovenije pravi o Ku-

naverjevi knjigi, da je to 'prvi slovenski gorniški priročnik'.

Da se razumemo: besed 'gornik', 'gorništvo' nisem jaz niti iznašel niti prvi uporabil. Sploh me nanje ne veže nobeno čustvo. In če najde kdo boljši izraz, naj nam ga posreduje. Toda s tehtno obrazložitvijo.

Vladimir Škerlak

Rojeva se novo smučišče

Pod tem naslovom je v Delu izšlo že nekaj člankov (2.avg., 18.avg., 25.avg., 8.sept. 2001), ki opisujejo z različnih stališč dogajanje na Macesnovcu, blizu meje z Italijo, kjer dobesedno ruvajo gozd, da bodo dobili smučarske kucle do višine okrog 1000 m. Tako naj bi tudi Rateče (865 m) dobile "svoje" smučišče, kakor ga imata Kranjska gora in Podkoren. Ali gre za to? In kaj menijo rateški planinci o očitnem razvrednotenju tega področja?

Ali smemo tudi drugi planinci kaj reči ob tem dogajanju? Ali ni tudi tam del naše domovine, ki jo čutimo v sebi? Ali pa naj vsak gleda le na svoj zapeček? Pozivamo vas, drage planinke in planinci, da si pobliže ogledate to žalost, pri čemer si lahko

pomagate tudi s karto Kranjska Gora, 1:25.000). Zavijete proti planiškim skakalnicam, nato pa takoj desno po trasi bivše železniške proge, ki je na novo razširjena v avtomobilsko cesto, kljub temu da so na tem območju Ledine, pomembna naravna dediščina.

Največ vtisov boste odnesli, če greste po njej peš do poseke, ki se grdo vidi tudi z bencinske črpalke pred mejo z Italijo.

Le nekaj sto metrov zračne črte je oddaljena meja Triglavskega narodnega parka (Beli potok – greben Kucerjev pod Poncami). Macesnovec je takorekoč zlit z njim. To je pomenilo izvrstno zaledje TNP za živalstvo, saj je v bogatih gozdovih Macesnovca našlo razmeroma miren dom, tudi kot posledico bližine meje z Italijo. In res tu živi zaščiteni divji petelin. Najbrž ga ne bo več, saj so ga z izseka-

vanjem gozdov pregnali, kot tudi gozdne kure, s katerimi živi v partnerstvu. Preobsežno bi bilo, če bi navajali še druge vrednote pa tudi nevarnosti izsekavanja zaradi posebnosti v sestavi tal na tem področju, kakor tudi tolmačili, zakaj so vse to navsezadnje omogočili nekateri lastniki parcel iz Rateč.

Dejstvo je, da je investitorju 20.6.2001 Ministrstvo za okolje in prostor v Ljubljani neposredno izdalo gradbeno dovoljenje, saj je pristojno za gradnjo žičnic. Vendar pa se načrti najbrž ne bodo ustavili pri teh napravah. Nerazumljivo pa je tudi soglasje Uprave RS za varstvo narave v novembru 2000. Odveč je tu naštevati vrsto mednarodnih konvencij, ratifikacij, protokolov, ki so v tem primeru izpuhteli. Opozoriti pa velja na nevaren "recept", po katerem bomo smučišča v bodoče, s pomočjo MOP-a, pridobivali s krčenjem gozdov v strminah. Spomnimo se na poskuse z Vrtaško planino, na podobne načrte na Pohorju, itd. Ob tem, da na primer Zelenica in Zatrnik samevata in da v avgustovski številki glasila CIPRA (Mednarodna komisija za varstvo Alp) beremo, da zaradi sprememb podnebja smučarski turizem vedno bolj izgublja svojo podlago.

Tomaz Ogrin,

Društvo za okolje, družbo, naravo
in zdravje Ljubljana

Cene v Vodnikovi koči

V torek, 10. julija, smo se trije planinci odpravili na Triglav. Načrtovali smo enodnevni izlet, zato je bilo treba od doma že zgodaj. Prvi postanek – Vodnikova koča. Jutro je bilo mrzlo, zato smo naročili čaj in kavo. Za skodelico čaja smo plačali po 300 SIT, za kavo po 200 SIT. Med potjo naprej sem razmišljala, kako je mogoče, da čaj, ki raste na planini okoli koč, voda priteče iz zemlje, strošek je le sladkor in obraba skodelice, ki je kovinska, zaračunajo oskrbniki v domovih tako odušeno. V domu Planika, ki je že visokogorski, smo za

iste stvari plačali pol manj. Na poti nazaj sem na "Vodniku" gospo vprašala za cenik. Pokazala mi ga je in skupaj sva ugotovili, da ima cene na ceniku nižje od tistih, ki jih je zaračunala nam. Ni se opravičila in tudi denarja nam ni vrnila.

Take stvari me motijo predvsem zato, ker poznam delo s planinci, ker vem, koliko prostovoljnega dela vlagamo nekateri v svoja društva, da ta živijo. Planinci pa po domovih vedno poslušamo glasne komentarje oskrbnikov, kako da delajo z izgubo, čeprav vsi vemo, da ni tako.

Iz primera na Vodnikovi koči se mi odgovor, za čigav žep se dela, ponuja kar sam. In to je tudi odgovor, zakaj planinci v planinskih domovih zapravimo vedno manj.

Od planinskega društva, lastnika planiskega doma Vodnikov dom, pa pričakujem pojasnilo.

Katja Tabernik

Na Vršiču (foto: Igor Maher)

planinska literatura

Naravne znamenitosti Slovenije

Vladimir Habjan in Peter Skoberne, Naravne znamenitosti Slovenije, Izletniški vodnik, Sidarta, Ljubljana, 2001.

Če me avtor knjige povabi, naj se potrudim z oceno njegovega srčnega izliva, že vnaprej otopi ost, zaradi katere bi bila ocena zanimiva za bralce. Nekako nehigiensko bi bilo, na ljubo bralcev (vivi)secirati animo pio, ki se mi položi v roke in me gleda z ljubkimi srjnimi očmi: "No, malo me počohaj za ušesi!" Ali je potem mogoče, v imenu višjih nepremakljivih resnic, izvleči težki lovski nož...ali ni bolje nenačelno raztopiti srce s prijazno toploto zaupljivih oči in prikrajšati bralno publiko za tenki curek krvi...? "Nabirajte si prijateljev s krivičnim mamonom ..." Torej – nič lovski nož, kvečjemu miceni dobrotni skalpel za lepotno operacijo. No, pa začnimo!

Kot večina Sidartinih knjig trpi tudi ta za razklanostjo med aktualno vsebino in uredniško-slogovno nedodelanostjo. Koliko prijaznih ciljev, koliko domoljubnih opominov, koliko sočne zavzetosti za spoznavanje in koliko življenjsko iz-

polnitvenega poznanja! Pravi vademecum, zvesti služabnik, ki bo "gospodarju" knjige za veliko nedeljo (no, kar za 60, toliko je v knjigi izletniških enot, spotoma se bodo pa vsakomur odkrivale še nove) prišepnil, kam naj domoljubno ("Spoznavaj svojo domovino in še bolj jo boš ljubil!") usmeri korak. Tu je temačni kraški podzemni svet, tu so v soncu se kopajoče triglavske višave z ledenikom, ki ga ni (več), tu so soteske s slapovi (Pekel) ali slapovi brez sotesk (Boka, Šumik, Čedca) in "pozabljeni" kraji s sto- in stoletnimi drevesi (macesen v Mali Pišnici). Tu so naravna okna (Otlica, Prisank), jezera (Pivška jezera, Divje jezero), znameniti izviri (Ljubljanska), "živa" geologija (Dovžanova soteska) in pogrnjena cvetana (Snežnik, Dolina Triglavljskih jezer), itd., itd., itd. Vodnik nas pelje za roko podolgem in počez po naši žepni domovini od Kolpe do Triglava, od Maribora do Kopra. Knjiga za strokovnjake in knjiga za laike, knjiga za upokojenca in šolske prvence, za družine in za samotarje. Očitna je navezava (izpopolnitev, ponovitev?) na Skobernetovo predhodnico Sto naravnih znamenitosti Slovenije (Prešernova družba, Ljubljana, 1988). O, ti ljuba mala Slovenija, kako si pestra, mnogoobrazna in bogata!

Potem pa stopi na oder moderna naglica, hlastava neučakanost. Računalnik uboga, hiti, drvi, izvrši vse ukaze – razen enega: da bi mislil namesto pisca, urednika in lektorja; ali da bi namesto njih opravil njihovo delo. Tega ne zmore. Je svetopisemski "dobri in zvesti služabnik", ni pa gospodar. In tu, v nekaterih podrobnostih ("hudič je v podrobnostih" – star pregovor) se začnejo težave. Vzemimo za ogled 14. enoto, Slapove Volarje in Kamnito gobo pod Krnom, kar tako na slepo in brez posebnega namena ali vnaprejšnjega iskanja "zakladov", in ji malo potipajmo kosti – brez skalpela, samo z rentgenom. Avtorja sta si delo razdelila tako, da je uvodni odstavek (ali več od-

stavkov) vsake enote – predstavitev znamenitosti – napisal Skoberne, nadaljevanje, ki naj bi enoto opremilo predvsem z vodniškimi podatki, pa je dodal Habjan. Skobernetov tekst je na rumeni podlagi in se tako že na prvi pogled loči od Habjanovega, ki je na beli. Ker pa Habjan po vsem videzu ni vnaprej vedel, kaj (v podrobnostih) bo napisal Skoberne, in ker je – naravno – rabil podlago za svojo "vodniškost", pa tudi želel je videti svoj del kolikortoliko harmonično v sebi zaokrožen, je tudi on napisal osnovne podatke o znamenitosti in tako se skoraj pri vsaki enoti Skobernetov "rumeni" tekst z drugimi besedami do neke mere ponovi v Habjanovem "belem". (Znamenitosti imajo pač omenjeno število svojskosti, nazadnje ima katera samo eno, in dva avtorska teksta o isti stvari si potem ne moreta izmišljati kdovekake različnosti.) Tu bi bil(a) moral(a) poseči vmes urednik(-ica) in iz dveh virov narediti en tekst, a očitno svoji nalogi ni bil(a) kos, ali pa se mu (ji) glede na današnje hlastajoče, površinske čase vse skupajne zdi bistveno. Po njegovem (njenem) dnevniskem novinarskem prijemu?) tako le vsebinsko podvajanje (in še druge zadeve, ki jih bom omenil v nadaljevanju) zakamuflira razkošje slik in skic. (Zmeraj uspešen trnek za naivno ribo.) Slike so seveda potrebne, celo nujne (in večinoma so v knjigi zelo dobre), vendar jim ni mogoče odpustiti zapeljivostne naloge: da z vizualnim vtisom bralca slepega prepeljejo čez vsebinsko razpoko (in vse druge razpoke). Vse to najdemo tudi pri naši 14. enoti, drugod tudi težko ugotovljivo pripadnost pripisov k slikam, npr. na straneh 95, 100, 193, 155, kjer gre verjetno za tiskovno napako, moralo bi biti 154; in kaj kaže slika na str. 195 in slike, posejane med besedilom, kjer so nekatere razložene, druge ne? Potem ima naša enota še svojske posebnosti (kot se s svojo izvirno svojskostjo "odlikuje" še vsaka enota zase, a je seveda nemogo-

če analizirati vsako posebej). Na str. 61 izvem, da je Kamnita goba "nad vasjo Krn", potem me kot popolnega laika zbega podatek na str. 62, ki pravi, da je Kamnita goba "pod vasjo Krn". Na str. 60 preberem v tehničnem stolpcu, da je višinska razlika do Kamnite gobe 80 m; ker nas "višinska razlika" po nekakšni navadi železni srajci usmerja navzgor, tu pa se moramo glede na zadnji odstavek na str. 62 usmeriti navzdol, bi bilo priročno napisati "višinska razlika 80 m v sestopu." – Pomembni orientacijski točki (glede na besedilo) "vasica Selišče" in "domačija Pri Sivcih" (oboje str. 61) nista vrisani na zemljevidu na str. 60. (Sta pa na priporočenem sopotnem zemljevidu Krnsko pogorje in Kobarid.) Do struge Volarje se menda lahko spustimo "po ostanjih stezic na južni strani Selc" (str. 61); morda; po zemljevidu (zemljevidih) sodeč bo stran spuščanja prej vzhodna, ali pa nas bodo steze pripeljale v Selišče, to pa je v vodniku omenjeno kot samostojno izhodišče, menda celo nekoliko odročno. (Da bi imel zemljevid Krnsko pogorje in Kobarid merilo "1 : 5.000" (str. 60), ne bo držalo. Seveda gre za tiskovno napako (glej str. 197, tam piše 1 : 25.000), teh pa je še nekaj, vendar so blažje in kar nekako samopopravljalne in jih ni vredno omenjati. – Malo je tudi (nehotenega) humorja, ko nas pisec poboža po ličku in potolaži: "Prav pod slap nam ni potrebno iti, ker je pot zelo zahtevna." (str. 60) Po tem kriteriju potem ni treba iti na Triglav ne preplezati Daulagirija ne smučati z Everesta, in bogve če je Kolumb storil prav, da je plul ... sam ni vedel, kam. Namesto tako prizanesljivo blagega odpuščanja bi pričakoval nekaj takega kot "... ker je pogled na slap prav tako lep / ali še lepši / mogočen / veličasten z (nekega) malo oddaljenega in lahko dostopnega razgledišča." Avtor namreč pravi, da je pot "zahtevna". No, se bomo pa malo potrudili, ali ne? Nekaj drugega bi bilo, če bi rekel,

da je nevarna. Tedaj pa le pamet v roke! Slovnica in pravopis seveda ne mirujeta. Al' prav se piše "Pod bregom" al' "Pod Bregom" (oboje str. 61), "Kamnita goba" al' "kamnita goba" (oboje str. 60), "iz Vrsnega" (str. 60) in "mimo Vrsnega" (str. 61), to se prša. Zagovarjam pisavo Kamnita goba, ker je pravo zemljepisno ime. Pod B/bregom bi v skladu s svojimi davnimi stališči skušal napisati Podbreg (po vzoru sosednjega potoka Podmlaka), vendar bi se prej posvetoval z domačini, da ugotovim, če je Breg pravo lastno ime; analogno bi domačijo Pri Sivcih (str. 61, tako piše tudi na zemljevidu) poskusil pisati "pri Sivcih" ali sploh samo "Sivci" (po vzoru sosedja, ki je "Šmon", brez "P/pri"; poenostavitve in poenotenja z izpustom predloga ali z zložensko spojitvijo predloga z imenovalnikom so zelo zaželene). Krajevni leksikon me pouči, da se reče "na Vrsnem/Vrsnu", torej bo prav "z Vrsnega/Vrsna". Slovnico-pravopisna nedoslednost res še ni prava zmešnjava, vseeno pa je treba kar nekaj poguma, da se pod takó opravljeno delo podpiše kot lektor.

To seveda ne pomeni, da knjiga ni uporabna. Na svojem makronivoju je absolutno uporabna, potrebna, pametna, domoljubna, vesela, idejna (glede uvodne strani) Blagor mu, kdor z njo ostane na tem nivoju. Tam pa bo ostala večina uporabnikov, na to je izdajatelj računal. "Hudič je v podrobnostih," smo rekli, te pa knjige v njenem osnovnem poslanstvu k sreči ne morejo spodnesti. V iskanju lepote in popolnosti se ponuja veselo in žalostno spoznanje hkrati: da sta pisca svoje delo (v glavnem) opravila, urednik in lektor pa svojega (v znatni količini) ne, ali pa samo na pol.

Ne morem si kaj, da mi ne bi kot preveč polnoletnemu človeku misli uhajale k Rudolfu Badjuri in Francetu Planini. Pokriva ju prah poza-be, današnji drveči čas se ne meni veliko za pionirje "vodnikopisja", čeravno sta ravno ta dva vgradila

v njegove temelje svoje najboljše moči. Predstavljajmo si, kako sta s počasnim hlaponom rajžala po deželi in potem pešačila neskončne kilometre. Se lahko rezultati, ki jih navržeta današnji na-cilj-nas-dostavljajoči hlastni avto in "vsevedni" kompjuter, ki lahko vsak hip postreže z vsako(?) informacijo z vsega sveta, merijo z njunimi (umirjenimi, dognanimi, odgovornimi, tenkovestnimi), ki sta jih dohodila in napisala "peš"?

Stanko Klinar

Ostrnice – Pripovedi mojega bivanja

"Lepo je v naši domovini biti mlad", poje znana pesem. Mladi smo, ko smo mladi, mladi smo, ko pišemo pesmi, mladi smo, ko izdamo svojo pesniško zbirko. To še posebej velja, če taka knjiga izide v samozaložbi. Knjiga, ki izide s posvetilom življenjski družici, je še lepše darilo. In pri samozaložbi je vse opravljeno delo avtorjevo, darilo in posvetilo sta v enem.

Marjan Krišelj je iz svojega arhiva izbral 79 pesmi, ki jih je objavil v knjigi z naslovom Ostrnice in s podnaslovom Pripovedi mojega bivanja. Združil jih je v petih poglavjih z različnimi naslovi: Ljubezen (14 pesmi), Iskanje (24), Pomladni vonj (7), Sence (12), v prvem poglavju pa je 21 pesmi seveda posvečenih avtorjevi ljubezni – goram. Med njimi sta dve posvečeni rožam (Planika in Murka), naslovi treh pesmi pa nosijo imena naših gora (Storžič, Triglav, Na Kočni). Škoda, da za knjigo ni bila pripravljena tiskovna konferenca, saj se o lepem lahko govori in tudi piše.

Ljudje smo srečni v življenju, če znamo sreči slediti. Ljubiti svojo družino, ljubiti ljudi v sosesčini, ljubiti svojo domovino, ljubiti gore, ki obdajajo naš kraj; nekaj najlepšega, kar si sploh lahko želimo. Takega si skozi Ostrnice predstavljamo gospoda profesorja Marjana Krišlja, diplomiranega slavista, rojenega leta 1931 na Visokem. Štirinštirideset let je služboval na Radiu Slovenija, sprva kot radijski

napovedovalec, lektor, novinar, urednik in strokovnjak za radijski govor. Uveljavil se je v radijskih reportažah, predvsem s temami iz planinskega življenja. Pomemben je njegov delež pri snovanju 2. programa (Val 202). Med drugim je urejal oddaje Odmevi z gora, Nedeljska izletniška torba, Izletniški kažipot itd. ter radijski časopis Naš govor. Na fakulteti za družbene vede pa je predaval predmet Javna občila in komunikacijska tehnologija – radio.

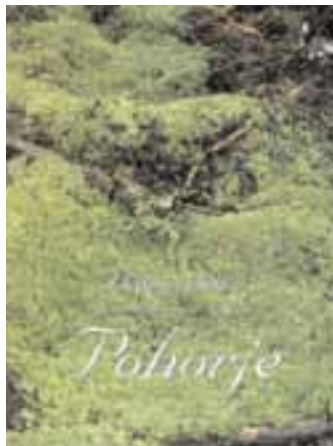
Za televizijo je napisal scenarije za oddaje V kraljestvu Zlatoroga, Vsak dan je bolj zelena naša gora, Ajdna in V hribih se dela dan. Bil je urednik oz. sourednik naslednjih knjižnih izdaj: Jakob nad Preddvorom, Zbornik Preddvor skozi čas, Bil sem na Triglavu, Kako na Triglav, Vojne podobe iz Julijskih Alp ter Pavla Kunaverja Brezna in vrhovi ter Moje steze, Toneta Škarje Stene mojega življenja, Danila Ceditnika Congma je hodil spredaj in Sledovi ptic, Leva Svetka O spominih na Beneško Slovenijo ter Dušana Jelinčiča Zvezdane noči. Od leta 1980 do 1986 je urejal Planinski vestnik. Sam pa je napisal naslednja literarna dela: Mount Everest – Sagaramatha, Zlata naveza, Gore v ljudeh in Lotosov svet.

Gospodu Marjanu Krišlju, prijatelju, ljubitelju gora in strokovnjaku za pisano in govorjeno besedo ob njegovi pesniški zbirki ob enem iskreno čestitamo za življenjski jubilej, 70-letnico rojstva.

Ciril Velkovrh

Vedno zeleno Pohorje

Kdo ve, zakaj se založbe nekako izogibajo osrednjega štajerskega pogorja, mogoče je vzrok tudi v tem, da ni avtorjev, ki bi bili pripravljeni "obdelati" ta skrajni vzhodni konec Centralnih Alp. Preveliko področje, za nekatere nezanimivo, premalo znano...? Kdo ve, vsekakor pa se ob vseh slikovitih dolinah, markantnih vrhovih nad njimi in številnih naravnih znamenitosti širom naše male dežele

lahko s ponosom ozremo tudi na gozdnato Pohorje. Pred kratkim je založba Sidarta izdala izletniški vodnik Štajerska avtorjev Jurija Pivke in Nataše Galun, ki zajema tudi pohorske stezice, ob tem pa se prav tako velja spomniti monografije Vedno zeleno Pohorje, ki je izšla konec lanskega leta pri založbi Kapital iz Mariboru. Njen avtor je Jurij Pivka, knjiga pa je v tem trenutku edino tovrstno delo, ki na dokaj bogat način predstavlja pohorska prostranstva.

Okoli 140 strani velikega formata s tridimi platnicami krasi veliko številno avtorjevih fotografij, teksti pa so podani v treh jezikih – slovenskem, nemškem in angleškem. Na ta način je knjiga zanimiva tudi za tujce, ki z njo odkrijejo še en prelep delček Slovenije. Vsebina je razdeljena na pet delov: Mariborsko in Ruško Pohorje, Slovenjebistriško Pohorje, Zreško Pohorje, Ribniško Pohorje in Slovenjegraško Pohorje. Vsako območje oziroma poglavje ima še nekaj podpoglavij, v katerih so predstavljene nekatere največje znamenitosti, tako naravne kot tudi kulturne (npr. Sv. Areh, Slap Šumik in pragozd, Planje – visokogorski travniki, Lovrenška jezera, Kremžarjev vrh...). Vsako področje in znamenitost je predstavljena s kratkim besedilom, ki podaja osnovne značilnosti oziroma informacije, poudarek pa je predvsem na fotografi-

jah, ki dokazujejo, da nam ni treba vselej plezati na visoke vrhove, da ulovimo v objektiv lepe podobe narave. Avtor je v knjigi predstavil poleg naravnih in kulturnih znamenitosti tudi obilo turističnih in rekreativnih možnosti, ki jih ponuja Pohorje. Kljub vsemu pa se ne moremo znebiti občutka, da bi lahko bila knjiga besedilno močnejša, še posebej, če se zavedamo, da pokriva izredno široko in pomembno področje. Kar se tiče izbora fotografij pa ob nekaterih ponavljajočih se motivih pogrešamo predvsem živalski svet Pohorja, zdi se tudi, da so nekatere fotografije ob reprodukciji izgubile svojo barvno polnost. Zagotovo bi tudi oblikovalci lahko še rekli kakšno besedo pred dokončno podobo knjige. A to so sedaj lahko kvečjemu le nasveti ob morebitni novi izdaji. Vsekakor pa je Vedno zeleno Pohorje monografija, ki je v tem prostoru potrebna, še posebej ob vse hitrejšem razvoju in številnih možnostih, ki se odpirajo v zadnjem času. Primerna je tako za promocijo, kot tudi za ohranitev podobe Pohorja, ki je kmalu ne bo več.

Boris Strmšek

Božanski mir gorá

Aleš Tacer

*V nosnicah
polje mi
vonj po nevhiti;
v steno
zagrebem
drhteč v divji ihti.*

*Le malo še,
malo,
previs ta
še zmorem;
tej ujmi besneči
potem bom
pokoren.*

*In gora zaenkrat
še skriva prezir.
Kljub burji
začutim
božanski nje
mir...*

kratke novice

(prispevke dopisnikov povzel
Igor Maher)

Gorski tek Grintovec 2001

84 tekačev se je 18. avgusta 2001 zjutraj podalo na tek iz Kamniške Bistrice do vrha Grintovca; morali so premagati 1957 metrov višinske razlike in 15,8 km razdalje. Ob vzpodbujanju številnih navijačev in spremljevalcev ob poti in na kontrolnih točkah je vrh najhitreje dosegel – že tretjič zapored – Igor Šalamun iz ekipe organizatorjev tega teka, Kluba gorskih tekačev Papež. Za naporno pot je potreboval manj kot poldrugo uro (1:27:22). Na zmagovalnih stopničkah sta se mu pridružila klubska kolega Matej Krebs in Marjan Zupančič. Med ženskami je bila najhitrejša Silva Vivod (AK Poljane Maribor) s časom 1:50:46. Posebno priznanje sta si prislužila še najstarejši tekač, 63-letni Jaka Reš in najmlajši Stojan Švigelj.

Tek po Poti kurirjev in vezistov NOV

Pot kurirjev in vezistov NOV, ki vodi skozi vse slovenske pokrajine in spada med najlepše pohodne poti pri nas, je bila letos priča izjemnim dogodkom. Prvič se je zgodilo, da je to dobrih 1100 km dolgo pot z več kot 33.000 metri višinske razlike nekdo prehodil v enem zamahu. Zgodilo se je celo, da sta se našla dva taka junaka. Prvi se je na pot odpravil z družino Janez Korošec, ki je za celotno pot potreboval 39 dni hoje. Za njim pa se je v tek pognal znani ultramaratonec Radovan Skubic – Hilarij in po 13 dneh oziroma podrugem milijonu korakov ujel predhodnika tik pred koncem poti na Slavniku. Tako sta v soboto, 4. avgusta na vrhu Slavnika skupaj zaključila neverjetni podvig, ki se je začel v Gančanih v Prekmurju. Ob poti je pohodnika oziroma tekača pozdravljala množica nekdanjih kurirjev in vezistov ter planincev. Nekateri so se jima

Zadnji koraki na Slavniku (foto: Milan Rejec)

na krajših razdaljah tudi pridružili, marsikje so pripravili prave sprejeme in kulturne programe. Najbolj slovesno pa je bilo na zadnji kontrolni točki, na Slavniku. Radovan Skubic ima nekaj podobnih podvigoev že za sabo (tek ob meji samostojne Slovenije, tek po Slovenski planinski poti in pot s Kuma na Mont Blanc), marsikatero na videz "noro" idejo pa bo gotovo še uredničil.

Aškerčeva pot

Kar nekaj poti imamo v Sloveniji, ki se imenujejo po znanih pesnikih ali pisateljih. Po pesniku Antonu Aškercu je tako poimenovana Aškerčeva pot od Rimskih Toplic do Zidanega Mosta, ki jo prehodimo v treh urah in pol. Zanimivo je, da upravljalca poti in organizator vsakoletnega pohoda ni planinsko, športno ali turistično društvo, ampak kulturno društvo "Anton Aškerc" iz Rimskih Toplic. Letošnji pohod so pripravili že šestič in sicer ob obletnici pesnikove smrti sredi junija. Po začetnem vzponu iz Rimskih Toplic so pohodniki prispeli do Senožet, kjer je v Aškerčevem domu urejen muzej. Pod mogočnim Kopitnikom nato

dalje vodi razgledna pot skozi Lukovico, Stražo in Brezno do Marija Širja, kjer so pred cerkvijo pripravili bogat kulturni program.

Pohod in tek na Trubarjevino

Planinsko društvo Velike Lašče je v nedeljo, 10. junija organiziralo že 8. pohod po velikolaščanski kulturni poti "Levstik, Stritar, Trubar". Velika množica pohodnikov se je podala na dobrih trinajst kilometrov dolgo pot skozi kraje, kjer so bili rojeni omenjeni veliki možje naše literarne zgodovine. Začeli so v Velikih Laščah in se podali v Retje do Ilijevega kozolca, pod katerim je ustvarjal Fran Levstik. Prek najvišje točke, 662 metrov visoke Podvale, so nadaljevali skozi Dvorsko vas, Malo in Veliko Slevico do Stritarjeve kašče v Podsmreki. Zadnji del poti pa je pohodnike pripeljal do Trubarjeve domačije na Rašici. Istočasno s pohodom je potekal še 5. tek po velikolaščanski kulturni poti, ki je štel za dolenski pokal. Najhitreje je s progo opravil Toni Vencelj iz Šentvida pri Stični.

Kultura na Uršlji gori

Letošnji poletni Kulturni dnevi na Uršlji gori so bili že 32. po vrsti. Od leta 1986 se organizator, Planin-

sko društvo Prevalje, trudi vsako leto dvakrat, pozimi in poleti, na Uršljo goro privabiti ljubitelje gora in kulture. Program teh prireditev je raznovrsten, od predstavitev knjig, branja poezije in proze, do nastopa pevskih zborov. "Zvezda" letošnjega junijskega srečanja je bil štirinajstčlanski pevski zbor Bricnik z Mute. Planinci mladega in izjemno dejavnega društva Bricnik so se tako predstavili še z novoustanovljenim pevskim zborom, ki je na Uršlji gori doživel svoj krst. Kljub mračnemu, turobnemu vremenu se je v planinskem domu zbralo številno občinstvo, ki je prisluhnilo pesmim mladega zbora. Začeli so s himno "Naš Bricnik", končali s posebej za to srečanje pripravljeno pesmijo "Na Uršljo goro", vmes pa so se vrstili recitali in slovenske narodne pesmi.

Slovesno na Šmarni gori

Planinci ljubljanskega območja so se letos srečali na Šmarni gori na 31. taboru planincev. Organizator srečanja je bilo MDO PD ljubljanskega območja, izvedbo pa je prevzelo PD Šmarna gora, ki letos praznuje 30 let delovanja. V nedeljo, 20 maja so se iz različnih smeri povzpeli na priljubljeno in dobro obiskano goro v neposredni bližini Ljubljane. Prav na problem preobremenjenosti nekaterih najbolj priljubljenih poti in poškodovanosti tal in vegetacije so opozorili na tem srečanju. Na vrhu je pri cerkvi Matere božje potekal program, ki so ga otvorili slavnostni govorci. Predsednik PD Šmarna gora Marjan Kovačič je orisal tri desetletja delovanja planinskega društva, predsednik MDO Stanko Jaki je izpostavil tradicijo skupnega delovanja planincev ljubljanskega območja, predsednik PZS Franci Ekar pa se je zadržal pri nalogah zveze. V kulturnem programu so se prepletali nastopi igralcev KUD Pirniče – Oder treh herojev, Godbe Medvode in Okteta Sora. Po kulturi je bilo potrebno poskrbeti za lačne želodce, pri čemer se je s tradicionalnim ričetom izkazalo gostišče

Nagovor predsednika MDO (foto: Dani Šmon)

Ledinek. V čast visokega jubileja PD Šmarna gora so v protiturškem obzidju pripravili fotografsko razstavo, ki je prikazala preteklo delovanje društva. Podrobneje pa so vsi dogodki iz preteklosti predstavljeni v zborniku "PD Šmarna gora 30 let", ki so ga izdali ob tej priložnosti.

Tabor na Čavnu

Mladi planinci iz Ajdovščine in okoliških vasi so od 7. do 11. avgusta taborili na Čavnu, na jasi pod kočo. V petih dneh so na taboru, ki ga je organiziralo PD Ajdovščina, pod strokovnim vodstvom spoznavali bogato rastlinstvo Čavna, tehniko fotografiranja, orientacijo v naravi, opazovali so nočno nebo in se trudili v igrah brez meja. Zanimiv in prijeten je bil izlet na Blegoš in popoldansko kopanje v Cerknem. Tudi plezanje v Beli in pohod na Predmejo in Golake bo ostal v lepem spominu.

Koroški Klub 24

Lani se je trem Koroščem (Marijanu Lačnu, Dušanu Štruclu – Dixiju in Milanu Savelliju) na Peci porodila ideja o ustanovitvi Kluba 24. Vanj se lahko včlani vsak, ki v 24 urah prehodi 12 koroških vrhov. Pot vodi iz Črne na Uršljo goro, preči do Doma na Slemenu, gre naprej do Koče na Smrekovcu in Koče na Loki, čez vrh Raduhe do Bukovnikovega sedla, se vzpne na Olševo, spusti v Koprivno in še zadnjič vzpne na Peco, zaključijo pa se v Črni. Je zahtevna, dolga približno 80 km in premaga skoraj 4800 metrov vzponov. V enem zamahu jo je potrebno prehoditi v 24 urah, ženske in starejši od 50 let imajo na voljo dodatno uro. Seveda se je treba na pot podati dobro pripravljen, priporočljivo je spremstvo ali vsaj oskrba na nekaj točkah. Nadzora na poti ni, zato se lahko zanesemo le na poštenje pohodnikov. Takih poštenjakov, ki so prehodili pot v 24 urah, je bilo do srede septembra že 41, kolikor je torej tudi članov kluba.

Otroci z obale na poključskih gorah (foto: Marija Sredojev)

Tabor na Lipanci

V organizaciji Obalnega PD se je v juliju 23 otrok, starih od 6 do 10 let, skupaj s štirimi spremljevalci (vodja tabora je bila Nevenka Furjan) podalo na planinski tabor k Blejski koči na Lipanci. V koči so zanje prekrasno skrbeli, pastirja Zdravko in Franc pa sta jih vodila po skrivnostnih pastirskih poteh. Odšli so v Volovsko dolino, tudi na Srednji Razor sta jih spremljala. Bili so še na Rudnem polju, na Lipanskih vratcih, na Brdih, na Debelem vrhu, višek pa je bil osvojitve Debele peči. Spoznavali so bujno rastlinstvo, se srečevali s kavkami in drugimi pticami, vsi pa so opravili malo planinsko šolo in tako polni znanja o zgodovini planinstva, opremi, hoji v gorah, vozlih, orientaciji in še marsičem koristnem zapustili prijetno okolje planine in poključskih gozdov.

v spomin

Ivici Jež – p.d. Abramovi

Skromna gorska roža je zacvetela leta 1936 pri Abramovih na Nanosu. Delovne in poštene starše na gorski kmetiji je s svojim rojstvom razveselila mala Ivica. Sledili so težki časi, tudi Nanos je ječal pod okupatorjevim škornjem. Vojna leta so bila huda, Ivica jih je preživele delno na Nanosu, delno v begunstvu v Vipavi, kamor se je zatekla družina. Po vojni se je vrnila na svoj dragi Nanos, kjer je s starši in brati vztrajala v trdem kmečkem delu. Ko se je leta 1959 na Abramovo domačijo primožila Marta Puc-Blažonova, je na domačiji nastala planinska postojanka. Abramovi so že prej imeli odprto srce ne le za gozdne delavce, temveč tudi za planince. Ivica je z dušo in telesom pristopila k nove-

mu, gostinskemu delu. Planinsko postojanko je leta 1994 pri Abramovih zamenjala turistična kmetija, planinci pa so kljub temu še vedno dobrodošli, pa tudi transversalni žig je še vedno pri njih. Ivica je z enako prijaznostjo sprejemala tako skromne planince z nahrbtnikom kot tudi premožne goste, ki so se pripeljali z avtomobili. Vsem je rada svetovala o najlepših pešpoteh in zanimivostih. Čeprav je malokdaj šla z Nanosa, je bila razgledana ženska. Vzorno je skrbela za starše, ob tem pa 36 let vestno opravljala tudi delo vremenske opazovalke.

26. julija popoldne sem stala pred hišo. Dežja ni hotelo biti, a je nenkrat močno zagrmelo. Vedela sem, da je Ivica v bolnici. Nekaj mi je reklo: "Sedaj je Ivica umrla." In res, njen Nanos se je od nje poslovil z grmenjem.

Nada Kostanjevic

Zlatomašnik in križ na gori

Pisalo se je leto 1935. Na vrhu Škrlatic je ob križu stala skupina skalašev in prijateljev gora, malo vstran pa droben fantič iz Mojstrane, star šele 14 let. Hotel je videti in biti zraven, ko so postavljali križ v spomin ponesrečenim planincem. Minula so leta. Vojna vihra ni prizanesla naši domovini. Novi časi so prinesli nove gospodarje, ki so hoteli dati domovini novo podobo. Mogočni križ na Škrlatici, na katerem je bila tudi spominska plošča, posvečena padlim partizanom – gornikom, se je moral umakniti novi miselnosti. Razbit v kose je obležal v steni in čakal dan vstajenja.

Tudi ta dan je prišel. Štiri leta po tistem, ko je naša domovina "zaža-

464 Foto: France Urbanija

rela v zarji novi" in 61 let po prvem je na vrhu Škrlatic stal nov križ. Blesteč, jeklen, ponosen, dokaz, da tuja miselnost slovenske duše ni spremenila. Ob njem je stalo veliko navdušenih planincev, le malo proč pa skromen in tih mož. Počakal je, da je na vrhu ostal sam. Spominjal se je tistega dne, ko je kot deček stal ob prvemu križu. Zavedal se je, da je edini, ki je bil prisoten pri postavitvi obeh. Prvič štirinajstletni mojstranski fantič in sedaj petinsedemdesetletni pater, ki se je bližal življenjskemu jubileju in zlato maši. Predno se je podal v dolino, je tiho in v samoti blagoslovil križ.

Zadnje dni letošnjega avgusta ga srečamo na Triglavu. Dva in dvajsetega avgusta, star 80 let in štiri mesece, je stal na očkovem vrhu. "Bila bi sramota, da nisem šel na vrh," je pozneje povedal in v kapele Marije Snežne na Kredarici, v spremstvu duhovnih sobratov in pred številnimi planinci, bral svojo zlato mašo. Zgodilo se je to točno na petdesetletnico njegovega duhovniškega posvečenja. V dolino se ni hotel popeljati s helikopterjem. "Saj sem tudi gor prišel sam," je dejal.

Naslednjega dne, v četrtek 23. avgusta proti večeru, je bil ves v pripravah na zlato mašo, s katero bi zaključil svoj življenjski jubilej tri dni kasneje v domači cerkvi sv. Mihaela na Dovjem. Pri delu je nagnil glavo na mizo in zaspal. Za vedno. Njegov Gospod ga je po petdesetih letih službe poklical k sebi.

Oceno življenja in dela patra Franca Svobljaka iz Družbe Jezusove je dalo nekaj tisoč prijateljev, ki so ga spremili na zadnjo pot na pokopališče v Dravljah. Svojo ljubezen do domovine in domačih gor je izrazil z mašniško podobico, na kateri je križ na Škrlatici z očakom Triglavom v ozadju. Številni pogrebcji so odnesli podobice po slovenskih domovih, po Sloveniji in tujini in se bodo še dolgo spominjali tihega, skromnega, poštnega in dobrega patra Frantka.

Matevž Šuštar

popravki

Ljube bravce prosim, da naslov v septembrski številki 2001 na strani 376 berejo 'Vse delam novo' (ne 'delamo') in da v drugi vrsti 'senzacija' zamenjajo s 'sentenco', tako da se stavek pravilno glasi 'Tej sentenci je težko oporekati.' Drugi (tiskarski ?) posegi na tej strani ne zadevajo tako močno na živce (veselilo bi me sicer, da bi 'Balkan' proti koncu prvega odstavka ostal 'balkan', v rokopisu sem ga namreč s posebnim namenom za posebni pomen napisal s malo začetnico), a ko sem že v besedi, naj dodam, da Olševa ni dvatisočak, kot nas skuša prepričati stran 413 desno spodaj, in spodnjo polovico levega stolpca na stran 410 je treba nesti pod desni stolpec. Kar je še kamenčkov v čevlju, izniči njihovo tiščanje debela nogavica aktualnih in živahnih (celo ganljivih) člankov.

Stanko Klinar

V dvojni številki PV smo članek Polni dnevi našega predsednika opremili s fotografijo, ki prikazuje planince PD Kum in ne PD Trbovlje.

PD Kum in uredništvo PV

V seznamu slovenske planinske bibliografije za leto 2000 v dvojni številki PV so naslednja dela opravili na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani in ne na Fakulteti za šport oziroma na Pedagoški fakulteti:

Berlec Metod, Geografija Zahodnoposavskega hribovja; regionalgeografsko vrednotenje;

Komac Blaž, Vodne razmere kraških izvirov na južnem podnožju Kaninskega pogorja;

Pavšek Miha, Fizičnogeografska pogojenost snežnih plazov v slovenskih Alpah s posebnim oziranjem na preventivo;

Zupan Saša, Geografsko vrednotenje razvojnih možnosti Kravca z vidika bodoče strategije razvoja.

Ciril Velkovrh